

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد
وعلى آله وصحبه وسلم اجمعين

Özgü Yayınları
Cemal Nar Kitaplığı:

Yazarın Adı: Cemal Nar

Kitabın Adı: Müslüman Kimliğinin Kodları

Editör: Hasan Kurt

Bilgisayar Uygulama: Mustafa Yiğit

Kapak Tasarım: Yunus Karaaslan

ISBN:

Baskı ve Cilt: Lord Matbaası

İstanbul-Topkapı tel: 0212 674 93 54

Sertifika no: 22858

1. Baskı: 2017

© Özgü Yayınları, 2017

Özgü Yayıncılık ve Tanıtım Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti.
Çatalçeşme Sok. Defne Han No: 27/18 Cağaloğlu - İSTANBUL

Tel: (0212) 511 38 26 - (0212) 511 75 52

info@arkkitap.com

www.arkkitap.com

CEMAL NAR

**MÜSLÜMAN
KİMLİĞİNİN
KODLARI**

Özgü Yayınları

2017

CEMAL NAR

07. 01. 1955 de Kahramanmaraş/ Hartlap'ta doğdu. 1973 de Diyarbakır İmam Hatip Lisesini, 1977 de Kayseri Yüksek İslam Enstitüsü'nü bitirdi ve aynı yılda Andırın Lisesine din dersi öğretmeni olarak atandı. 1980 de tayin edildiği Kahramanmaraş İmam Hatip Lisesinde eğitim ve öğretimin yanında Arapça ve İslamî ilimlerde özel dersler aldı ve uzun yıllar değişik yerlerde sohbet, vaaz, seminer, konferans ve yazılarıyla halk eğitimine katkı sundu, irşad ve tebliğ hizmetlerinde bulundu. Aynı okuldan 2003 yılında emekli olan yazar, halen okuma, yazma, irşad ve tebliğ çalışmalarını sürdürmektedir. Evli ve dört çocuk babasıdır.

Cemal Nar yazılı çalışmalarının bir kısmını www.cemalnar.com sitesinde yayınlamakta, sohbet, vaaz, ders, seminer, konferans gibi sözel ve görsel çalışmalarının bir kısmını da videolar halinde www.ilimistan.com sitesinde sunmaktadır. 2007 yılının başından beri başta www.habervaktim.com internet haber sitesinde olmak üzere birçok sitede köşe yazarlığı yapmaktadır. İnternette yazarın binden fazla makalesine erişilmektedir.

Yayınlanmayı bekleyen birçok hazır eseri olan yazarımız Cemal Nar'ın, yayınlanmış kitapları şunlardır:

1- Anılar ve İbretler	21- Sistem ve Şeriat
2- Bu Sistemden İslam'a	22- Osmanlıdan Cumhuriyete
3- İslamlaşma Bilinci	Büyük Kırılma
4- İslam Sancısı	23- Gönül Azığı
5- Arş Gölgesi	24- Laiklik Sorgulaması
6- Tasavvufun Anahtarı	25- Derdimiz İslâm
7- Alimin Önderliği	26- Adı Konmamış Savaş
8- İslam'da Devlet Ve Siyaset	27- Batılılaşmayla Hesaplaşma
9- İlim ve Özgürlük	28- Aydınların Karanlığı
10- İlim ve İktidar	29- Kitap Sevgisi Yazma Aşkı
11- İmanın Kıymeti ve Korunması	30- İmam Hatip Davası ve
12- İman ve Etkisi	Hacı Kalay
13- Aydınlanma Yolu Tasavvuf	31- İslam'ın Özeti
14- İnançta Arınma	32- İslam'da Irkçılık, Ulusalçılık,
15- İnançta Kirlenme	Milliyetçilik
16- Okuma Aşkı	33- İslam'sız Olmaz
17- İslam'a Göre Irkçılık ve PKK	34- İlimsiz Olmaz
Ekseninde Kürt Sorunu	35- Davetsiz Olmaz
18- İnsana Ulaşmak	36- Hesaplaşmadan Olmaz
19- Cihad ve Zafer Şartları	37- Kıymet Bilmek
20- İncanın Kıvancı	

İthaf

İlim ve kitapsever dostum sevgili Ali Ayhan Demir kardeşime teşekkürlerimle.

Cemal Nar

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	11
-------------	----

BİRİNCİ BÖLÜM: BİREYSEL KODLAR

KENDİMİZE DÖNELİM.....	17
Biz Müslümanız.....	18
Dinin Alanını İyi Tespit	20
İslam Biricik Din	22
Allah Vardır Ve Birdir	24
Vahiy Ve Peygamber.....	26
Mü'min - Kafir Farkı	26
Başka İlim Edinme Yolları	27
Kur'an'ı Okumak Anlamak Uygulamak	29
Sünnet, Hayat Tarzımız.....	30
Zikir, Allah'ı Unutmamak.....	34
Hayırlı İşlerde Besmele	38
Her Durumda Hamdele	40
Dilde Her Dem Salvele	42
Kalbimizi Korumak.....	45
Niyetimizi Halis Kılmak	46

8 ❖ *Müslüman Kimliğinin Kodları*

İhlas Ve Doğruluktan Ayrılmamak	50
Takvaya Sarılmak	52
İslam'ı Bilinçli Seçmek	55
İslam'ı Yaşamak.....	56
Sabır Dayanmak Direnmek Devam Etmektir	57
Vakar - Tevazu - Sekinet - Acele Etmemek.....	60
İşlerde Tedbir İstişare İstihare.....	64
Doğruluk, Dürüstlük, Güven ve Emanet	67
Her Dem Murakabe ve Muhasebe	71
Dua, Enerji Kaynağımız	73
Her Zaman Temiz Olmak	77
İbadetlerimizle Kimliğimizi Korumak	78

İKİNCİ BÖLÜM: TOPLUMSAL KODLAR

İSLAM'DA İKİ KAYNAK DÖRT BÖLÜM	83
Şariat İle Kanun Farkını Bilmek.....	85
İlim Öğrenmek	87
İlim Ve Alime Değer Vermek.....	89
Alimin Sorumluluğunu Bilmek.....	92
Vakti Aziz Bilmek.....	93
Kötü Örnekleri Tanımak.....	94

Geçmişe Saygılı Olmak.....	96
Peygamberimize Sevgi Ve Saygı Borcu	97
Sahabilere Sevgi Ve Saygı Borcu	97
Atalarımıza Sevgi ve Saygı Borcu.....	99
Aile Akrabalara Ve Komşulara Sevgi Ve Saygı Borcu	100
Kadınlara Nezâket, Kibarlık ve Dengeli Davranma	103
Kendimizin Kıymetini Bilmek.....	106
Aşırı Merasim Ve Eğilmelerden Uzaklaşmak	108
İyilikten Ve Kötülükten Kendini Sorumlu Bilmek	110
Dostlarla Sohbetin Faydaları.....	112
İyilerle Beraberliğin Bereketi	115
Kötülerden Kaçmanın Gereği.....	117
Hâyâli, Edepli ve Terbiyeli Olmak	121
Nazik ve Kibar Bir Dil Ve Üslup	124
İrfan Hayatımızda İrşad Davası	129
Sima Güzelliğini Yerine Kullanmak	131
Cihâd, İslam'ı İnsana Ulaştırma Çabasıdır	132
Paylaşmak Enerji Ve Mutluluktur	140
Paylaşmayı Mümkün Kılan Değerler	143
Kılık Kıyafette Bilinçli Olmak	149
Elbise Kimliğimizin Bir Parçasıdır.....	152
Kıyafet Kişiliğimizi Korur	153

10 ❖ *Müslüman Kimliğinin Kodları*

Kıyafette İhlas ve Hileyi Fark Etmek	155
Tesettür ve Bakışta Ölçüler	157
Meşru Eğlenceler	161
Düğünlerimiz.....	163
“Cibilliyetsiz” Olmamak.....	165
Her Zaman Tövbe ve İstiğfar.....	167
SONSÖZ.....	171

ÖNSÖZ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ... أَمَّا بَعْدُ»

Her şeyin bir kaderi var. Kitapların isimlerinin de. Benimkilerin macerası aklıma geldi de tebessüm ettirdi şimdi. Ne kadar değişiyor isimler, baskıya girmeden önce? Yola çıkarken başka, elimize aldığımızda bambaşka olabiliyor.

İşte bu kitap mesela. Önce “Velhasıl” olsun istedim ismi. “Hasılı Kalam” da olabilirdi. Sonra “Sözün Özü” oldu. Bakalım bittiğinde ne olacak.

Çağımızda insanların vaktini çalan çok eşkıya çıktı. İnsanı kendine bırakmıyorlar. Hızlı, tempolu bir yaşamak içinde akıp gidiyoruz bir yerlere acele cinsinden. Trafik, ulaşım, iş kovalamacası içinde geçip gidiyor gündüzler. Akşamları ise ya internet başındayız, ya tv. karşısında. Yemeklerimiz bile ağız tadıyla yenemiyor, eğer bunlar kapatılmazsa. Sofra başında ya bir terör haberi, ya bir savaş ve katliam görüntüleri, ya da aç sefil insan manzaraları. Gözünün içine bakıyor yara bere içinde kalmış aç ve çıplak çocuklar. Bir hoş oluyor insan yutarken, lokmalar ağır çekim gibi boğarak gidiyor boğazdan. Suçüstü yakalanmış gibi hissediyoruz kendimizi. Avunmak için ka-

12 ❖ Müslüman Kimliğinin Kodları

nal değiştiriyoruz, vicdanımızı o görüntülerden kurtarmak için ya bir maç, ya bir müzik, ya da sevdiğimiz türden bir film. Artık kaçta yatarsak...

Ve biz bu insana oturup kitap yazıyoruz. Bu adamın mükellef sofraya bile zamanı yok. Telaş içinde bir büfede ayaküstü bir şeylerle savıyor öğününü. Bu adam ayrıntılı kitaba gelemey diyoruz içimizden. Buna tıpkı yediği gibi ayaküstü okunacak kitaplar lazım diyoruz. Koca İslam dininin akaidini de, ibadetini de, hukuk ve ahlakını da, tarih ve medeniyetini de iki küçük kapak arasına sıkıştırılmış avcarlı et gibi sunmalıyız ki bitirsin hemen bulduğu bir ara boşlukta. Bilmiyorum; ona mı yazık, yoksa bize mi?

Çok mu karamsar oldu?

“Herkes de öyle değil. Yeni bir kitap gördüğünde sevenler hala var. Yazıyı kimse tahtından indiremez” gibi bir sese o kadar ihtiyacım var ki!

Biliyor musunuz, ben hala öyleyim. Ve benim gibi düşünenleri arıyorum. Bulduğumda da çok seviyor ve onu çok seviyorum. İçimden haykırasım geliyor:

“Yaşasın kitap kardeşliği!”

İşte size böyle bir kitap. Anlattığını uzatmadan ve abartmadan sunuyor. Sıcacı sıcakına hemen tüketebilirsiniz.

Bu kitaptan maksadımız, “batılılaşma” projesiyle kendi dinî ve millî kimlik ve kişiliğine yabancılaştırılan neslimize yardımcı olmaktır. Onlara kendi kimlik ve kişiliklerini hatırlatmak, şahsiyetlerinin kodlarını göstermek, kendi dünyalarının sınırlarını çizmek, belki de hiç bilmedikleri, ya da bilip unuttukları, farkında bile olmadıkları sınırlarını açmaktır. Daha açık bir ifadeyle kendi dinimizin, ahlakımı-

zın, görgü kurallarımızın ve uygarlığımızın bizi yeniden inşa etmesine tanıtmak ve sevdirmek ile yardım etmektir. İnşallah amacına ulaşır.

Allah Teâla yâr ve yardımcımız olsun. Emeğimize bereket versin, insanlığa faydalı kılsın. Basım ve dağıtımında hizmeti geçen herkese teşekkürlerimi arz ederim. Nihayet, sözümüzün başında ve sonunda hamd u senalar olsun Allah Teala'ya.

Cemal NAR
Kahramanmaraş

Birinci Bölüm

BİREYSEL KODLAR

KENDİMİZE DÖNELİM

Başlığa bakarak isterseniz “kendimize gelelim” de diyebilirsiniz. Hakikaten uzun bir zamandır yabancı diyarlarda dolaşıyoruz. Yabancıların inançları, ilkeleri, görgü kurallarını, hayat tarzlarını görüyoruz. Gözümüzü açtığımızda bu gurbette yaşadığımızdan, bunların bize ne kadar yabancı olduğunun bilincinde değiliz. Üstelik kulağımıza sürekli bu yaşam biçimi fısıldanıyor. Güya değerli olmamız, mutlu olmamız, çağdaş dünyada bir yer edinmemiz için gerekli olan bundan başkası da değilmiş.

Fakat adımlarımızı evimizden dışarı attığımız andan itibaren bir şeylerin ters gittiği gibi bir hissi de içimizde taşıyoruz gayri ihtiyari olarak. Dedeler ile torunlar arasında fark var. Yüz yıl öncesi ile şimdi arasında fark var. Büyük sanat ve medeniyet eserleri ile yenden inşa edilenler arasında fark var. Hatta kadim bayramlarımızla yenileri arasında bile fark var. Bu fark niçin? Neden her alanda ikili manzaralara rastlıyoruz? Neden eski ile yeni arasında, kalıcı olanlarla geçici olanlar arasında korkunç bir fark var? Eğitim, kültür, sanat, gösteri ve eğlence dünyamızdaki görünen çifteliği oluşturan ne? Neden hep parçalanmış bir hayatı yaşamamanın huzursuzluğu, çırpıntısı, ürpertisi ve üzüntüsü içindeyiz? Birinden ötekine ötelenme, itilme, aşağılanma çok acı ve ıstıraplı.

Bunu nasıl bitirebiliriz?

Huzuru, mutluluğu nasıl yakalayabiliriz? İkili yaşamamanın şaşkınlığını, çifte bölünmüşlüğü ıstırabını, kalpteki parçalanmanın acısını nasıl dindirebiliriz?

Bu soruların cevabı bizim kimlik ve kişiliğimizi tanımamızdan geçer. O zaman geriye dönüp tarihin derinliklerinden beri gelen şahsiyetimizi arayıp bulmamız gerekir. Bizim kendimize dönmemiz gerekir yani.

Evet, kendimizi tanımalıyız. Biz kimiz? Niçin varız bu dünyada? Amacımız, misyonumuz nedir? Bizi kim var etti ve ne istiyor bizden? İstekleri ne derece makul, faydalı? Akıbetimiz nedir? Ölünce ne olacağız? Bu hayatın bir muhasebesi olmayacak mı? Olacaksa nasıl?

Bütün bu iç içe soruların cevabı Kur'an'da bildirilmiştir. Kur'an başucu kitabımız olmalı. Bütün sırlar onda. İş onu anlamada, kavramada, yaşamada, yaşatma çabasında bulunmada.

Öyleyse önce "Biz Müslümanız" ile işe başlamalıyız.

Biz Müslümanız

Sevgili kardeşlerim, biz Müslümanız elhamdulillah. Yerleri ve gökleri yaratan biricik Allah Teâlâ'ya iman ederiz. O Allah Teâlâ ki kendisini bize Hz. Muhammed'i (s.a.v.) bize elçi olarak gönderdi. Böylece aramızda iletişim sağlandı. Bizi niçin yarattığını, neler istediğini ve istemediğini onun aracılığı ile bildirdi. Çok şükür, bizi karanlıklardan aydınlığa çıkararak, yeryüzünde belli bir müddet rahat ve mutluluk içinde yaşamamızı sağlayan kanunlarını, ilkelerini öğretti. Bizi deneme yanılma yoluyla acı tecrübelere dayalı olarak her şeyi kendimizin bulup bilmesi gibi zor, hatta imkânsız bir durumda bırakmadı. Dini, en büyük rahmet olarak gönderdi.

Kur'an'la gelen Sevgili Peygamberimiz Efendimiz (s.a.v.) aynı zamanda onu bize bildirdiği gibi, açıkladı, yorumladı ve yaşayarak uygu-

lamasını da gösterdi. Bu arada onun işleri, sözleri ve iyi işlere sükûtları ile oluşan sünnet veya hadis dediğimiz büyük bir hazine bıraktı.

İşte bizlerin temel bilgi kaynaklarımız bunlardır. Elbette bu arada akıl ve beş duyu organımızla da dinin söz söylemediği alanlarda bilgi sahibi oluruz. Allah'ın bizim için yarattığı dünyanın bilemediğimiz için sır gibi olan kanunlarını çözerek, onu ilim ve teknikte kullanarak, daha mamur, daha müreffeh ve mutlu yaşamının yollarını öğreniriz.

İslamsız ülkeler, ilim öğrenmede Kur'an ve sünneti kaynak kabul etmediklerinden, bizden geri sayılırlar. Oysa sosyal hayatın çok sorunları din ile çözülmüştür. Ama onlar bunu yok saydıklarından, kendilerini mahrumiyetle cezalandırmışlardır. Oysa akıl ve duyu organları, başka bir şey değil, Allah Teâlâ'nın evrene koyduğu kanunları sadece bulmaya, anlamaya, kavramaya ve faydalanmaya çalışıyorlar.

Bu açıdan bütün ilimler Allah Teâlâ'ya imanı ve ona teslimiyeti, sevgi saygıyı çağırıyorlar.

Bu yüzden ilim adamı, Allah Teâlâ'yı en iyi bilen, güç ve kudretini en iyi takdir edendir. Bu yüzden de en çok sayan ve sorumluluk duyan insandır. İlim adamının dinden uzak kalması kadar akıl almaz bir terslik yoktur. Bu, insanın kendisiyle çelişmesi, kendisini bölüp parçalamasından başka bir şey değildir ve yıkım getirir, buhran getirir, kaos getirir.

Batıl dinleri hesaba katmıyoruz. Aslında din bir tanedir ve o da İslam'dır. Ondan başkaları, anlatabilmek zorunluluğu ile kendilerine din dediğimiz inanç biçimleridir ve aslı astarı yoktur. Yani batıldır, boştur ve verimsizdir.

Dinin Alanını İyi Tespit

İşte bu yüzden ilim insan için en önemli özelliktir. Allah Teâlâ insanı ilim öğrenmeye uygun yaratmıştır. Ona akıl, irade, muhakeme, düşünme, değerlendirme, ifade etme, yazma gibi ilme yarayan araçlar ihsan etmiştir.

Bizi ilimleri ikiye ayırabiliriz: dini ilimler, dünyevi ilimler.

Ancak burada Batılılaşmanın getirdiği bir zihin kayması oluşmuştur. O da din ilimleri deyince, sadece inanç, ibadet ve ahlaka dair ilimler akla gelir. Bir de bunların tarihi, metodolojisi, anlayış farklılıkları. Oysa bu seküler bir bakış açısidir. Laik eğitimin verdiği çarpık bir anlayıştır. Bir zihniyet tahribidir.

Çünkü bizde din, dünyayı da düzenler. Bu açıdan zaten laikçiler onu reddederler. Bu reddedişte haklıdırlar da. Çünkü İslam onların bu laiklik anlayışını kabul etmez. Yani İslam, kişinin inanç esaslarını, ibadet esaslarını ve ahlak esaslarını belirlediği kadar, dünya düzenlerini de belirler. Yani evlenme, boşanma, nafaka gibi medeni kanunları da ortaya koyar. İktisat, ticaret, sanat, zanaat ve sanayi gibi iş alanlarının yasalarını da temel esaslarıyla belirler. Devletin idaresi, yargısı, eğitimi ile ilgili yasalar da koyar ortaya. Yer yer ayrıntıya girse de, genellikle bunların ana esaslarını belirler. Hayat ile uyum sağlamasını ve yeri geldikçe zamanla değişimini ve gelişimini İslam hukukçularına bırakır. Onları tespit edecek usul ve metot da belirlenmiştir. Böylece bu hukukun çağa ayak uyduramaması gibi bir sorunu yoktur.

İslam, kendi kanunlarının uygulanmasını iman şartı olarak ortaya koyar. Bu kanunları bırakarak doğudan veya batıdan başka kanunları almak, ya da onun dışında başka kanunları ülke içinde yapmayı, “cahiliye,” yani “küfür” ve “şirk” olarak kabul eder. Bunu

Batıcılar da bilir aslında. Bu yüzden halka zulüm ederken itiraz eden Batılılara dönerek derler ki. “İslam, sizdeki Hıristiyanlık gibi reform geçirmemiştir. İçinde hala dünyaya kendince düzen verecek kanunlar içermektedir. Biz laikliği tam uygularsak, bu Batıcı sistem çöker. O yüzden bizim özel şartlarımızı görmemiz ve irtica ile mücadele ederken ona göre toleranslı davranmanız gerekir.”

Bu açık itiraftan da anlaşıldığı gibi, seküler bir hayat tarzı İslam dünyasında asla olamaz. Baskının, zulmün, cebir ve şiddetin olmadığı normal bir hukuk düzeninde “din dışı kanun koyma” anlamında bir laiklik, asla yaşayamaz. Çünkü bu anlayış, İslam açısından küfürdür, insanı tanrı yerine koyma “sapıklığı”dır. Ancak laikliğe “din ve vicdan özgürlüğü” bakımından bakılırsa, bu İslam açısından da güzel görülmüştür. Hatta “dinde zorlama yoktur” ilkesiyle laikliğe hiç de gerek bırakmayacak şekilde teori ve pratikte güzellikler yaşattır. O kadar ki, dünya şu anda bile, İslam’ın geçmişinde yaşattığı o örnek seviyeye çıkamamıştır.

Gel gör ki, bizim Batıcı, laik, pozitivist Milli Eğitimimiz bu gerçekleri hiç öğretmemiştir. Bunun üstünü örtmüş ve gizlemiştir. Aksine, İslam’ın bu güzel uygulamalarını unutturarak, onu “gericilik,” “tutuculuk” ve “irtica” ile suçlamış ve idama mahkum etmiştir.

Bugünkü kişilik bozukluğunun altında yatan en büyük etkenlerden birisi de işte bu Batıcı sapık eğitim sistemidir. Bütün çaba da çarpık laiklik anlayışını korumaktır. Bu sapık sistem ve çarpık anlayış sayesinde ülke gençleri bir düşünce ve idealde birleşmiyor, değişik inançlar için birbirini kırıyor, anarşi ve terör marifetmiş gibi savunuluyor, vatana ihanetler aydınlar arasında moda olmuş gidiyor. Halk da bu ihanete şaşkın şaşkın bakıyor. Elleri böğründe çaresiz, manzarayı hayretle seyrediyor.

En eğitimliler, vatana en çok zarar veren hainler olursa, hayret ve şaşkınlığa düşmemek mümkün müdür?

İslam Biricik Din

İslam, pratiği olan bir dindir. Az yukarıda bu pratiğin somut alanını yazmış, sınırını çizmiştik hatırlarsanız. İslam, bireyin kalbine, ruhuna, bedenine dönük pratikler sunar ve bu pratikler, uygulamalara bakarak bir değer verir kişiye. Topluma da, onun devletine, ülkesine, halkına, hukukuna, iktisadına, eğitimine ve korunmasına da pratikler, uygulamalar, yasalar, ilkeler ve öğütler sunar. Ve derken tüm insanlığa elbette.

Bu, aklın ve mantığın kabul ettiği bir ciddi bakıştır. Zaten aksi abesle iştigal olur. Laubalilik olur. Yüce Yaratıcı bundan münezzehtir, uzaktır, temizdir, beridir, yücedir. Onun kulu da onun ahlakındadır. Onun ahlakıyla ahlaklanmak amacındadır. O da ciddidir. Abesle iştigal etmemesi, serseri kalmaması, başboş olmaması gerekir. Öyleyse elbette sorumlu olduğu işler ve uygulamalar olacaktır.

Bizim kişiliğimizin en temel ilkesi tevhitir. Tevhit, biricik yaratıcıyı tek otorite kaynağı kabullenmektir. Peygamberimizin de buyruk yetkisi vardır ama bizzat değil, Yüce Yaratıcıdan aldığı yetkiyledir. Başka buyruk sahipleri de öyledir. Mesela ana baba, hoca, devlet ve yetkilendirdikleri tüm kişiler, yetkilerini Allah Teâlâ'dan alırlar. Verdikleri emir, ilahî emirler doğrultusunda olmak zorundadır. İslam ile çelişen, çatışan bir emri kimse veremez. Böyle bir yetkileri yoktur çünkü. Verseler, asla dinlenmez. Yetkisiz emir komik duruma düşürür sahibini. İşte otoritede tevhit budur. Bu ise barışın, huzurun, uyumun ta kendisidir. Burada başlayan bir eksiklik, görülen bir gedik, yapılan bir yanlışlık, bilinçli bir haksız müdahale,

bütün toplumsal barışın, huzurun, uyumun ve ahengin bozulması demektir. İşte fesat budur. Zulüm böyle başlar.

İslam, önce kalpleri temiz bir inanç ve huy ile temizler. Tevhidi kalplere yerleştirir. O da her işi Allah için yapmaktır. Sadece ona kulluk. Onun istediği gibi, onu hoşnut etmek için.

Eskilerin tabiriyle “rıza-i bâri” için. Bu da İslam’ın en önemli ilkesi olan ihlasın ta kendisidir.

Onun zıddı da, Allah Teâlâ’ya bir nevi ortak koşma sayılan “riya”dır. “Süm’a,” yani “duyurma” da onun yoldaşı. Riya kalpte, süm’a dilde tecelli eder.

Rasûlullah (s.a.v.) buyuruyor ki: *“Kim işlediği bir hayrı şöhret kazanmak için halka duyurursa, Allah onun gizli işlerini duyurur. Kim de işlediği hayrı halkın takdirini kazanmak için başkalarına gösterirse, Allah da onun riyâkarlığını açığa vurur.”*¹

İnsanların takdirini kazanmak, onlar tarafından sevilip sayılmak, yanlarında itibar sahibi olmak, baş köşelere buyur edilmek, dünya serveti, şöhreti, makam ve mansıbı için ibadet, iyilik yapan, hatta çok kıymetli olan ilim tahsilini bu amaç için yapan, bu niyetle Allah yolunda cihad eden(!) kimselerin yaptığı hiçbir ibadeti, iyiliği, hayır hasenatı Allah Teâlâ kabul etmeyecek, üstelik bu tavrı en ağır şekilde cezalandırılacaktır.

Müslümanlık sözle değil, işle belli olur. Onun kalitesi ise ihlas iledir. Ama söylenmedikçe o kalpte kaldığından bilinmez. Lakin dil, muhafaza edilmezse, sırrı fâş eder, sahibini yılan gibi zehirler.

Eskiler “Müslümanlık kıldan ince, kılıçtan keskin” derlerdi. Çocukken bunu maddi düşünür de anlamazdık. Meğerse bu, bütün

1 Buhârî, Rikak 36, Ahkâm 9; Müslim, Zühd 47-48.

duygular ayakta, duyarlı ve disiplinli yaşama anlamına bir mecazi mana imiş!

Allah Vardır Ve Birdir

İster nazari olsun ister ameli, ilim, eşyanın hakikatini bilmektir. O yüzden ilminin artırılmasını dileyen Sevgili Peygamberimiz Efendimiz (s.a.v.) aynı zamanda eşyanın hakikatini bilmeyi istemiştir. İnsan, öğrenen varlıktır. Öğrenmek istediği de hakikatin ta kendisidir.

Bizim dinimiz ilim öğrenmeyi herkese farz kılmıştır. Medeniyetimiz ilim üzerine inşa edilmiştir. Bizde cehalet küfürle eşdeğerdir. O yüzden “cahiliye” kelimesi İslamsızlığı ifade eder. Bize göre cahiliye bir bataklıktır, insanı bütün kabiliyetleri ile boğar.

İlim öğrenmeye aday insan, akli kemale eriştiği yaştan sonra düşünmeye başlar. Kendi varlığı kendisine kesindir. İç ve dış dünyasıyla ilgili bildikleri yakîn / kesin bir bilgidir. Sonra insan dışındaki dünyaya bakar. Gördükleri, duydukları, dokundukları, kokladıkları vardır. Beş duyu organı bilgi taşır ona. Eşyanın bilgisi arttıkça marifeti artar. Öğrendiklerinden yararlanmaya başlar. Kalbinde bir haz duyar, mutluluk hisseder.

Ama ortada bir soru bütün çıplaklığı ile durmaktadır: Bütün bunlar kimin eseridir? İnsanın diyemeyiz. Çünkü insanı kendimizden tanıyoruz. Ben güneşi oraya koyamadığıma, ısı ve ışığını ayarlayamadığıma göre, benim gibi bir başka insan da yapamaz bunu. Peki, öyleyse kim yapmıştır?

Kâinattaki varlıklar insandan daha üstün, daha bilgili ve becerikli değiller. Ne hayvanlar, ne de bitkiler âleminden bu evreni yaratacak bir varlık düşünemiyoruz.

Soru bütün netliği ile ortada; bizi ve evreni kim yarattı?

Bizimle başka din ve anlayışlardaki insanların ayrılış noktasıdır bu soru. Bizim şahsiyetimiz bu sorunun doğru cevabı ile oluşur. Kimliğimizin kotları bu soruya doğru cevapla tespit edilir. Medeniyetimiz böyle inşa edilir bizim.

Kimi insanlar “bu soruyu sorma” derler, “bu konuda düşünmeyi” ilke olarak benimserler. Bu bir kaçıştır ama kurtuluş değildir. Kaçtığın yere kadar kovalar seni beyninde yankılanan sorular. Bir kere girmiştir oraya ve burğu gibi delerler zihnini; “cevap ver, kim?”

Kimi batıl dinler vardır, bu soruya saçma sapan cevaplar verirler. Verirler vermesine ama insan aklını ikna edemezler. Çaresiz kalınca “din, inanmaktır. İnanacak ve sorgulamayacaksın.”

Olur mu öyle şey? Yakışır mı insana bu?

İşin doğrusu, evet, bu kâinatı, içindeki eşya ve hadiseleri yaratan bir “yaratıcı” vardır ve o ilimde, güç ve kuvvette, bağımsız iradede ve dilediğini dilediği gibi yaratmada tamdır. Onda hiçbir eksiklik yoktur. Çünkü yarattıkları bunu haykırmaktadır. Çünkü eşya incelendikçe, onun ilim, irade, güç ve kuvveti ortaya çıkmaktadır. Düşündükçe onun varlığı kafadan kalbe girmekte, gönülde yansımakta, içte ta derinden hissedilmektedir.

Peki, o kimdir?

İşte o âlemlerin yaratıcısı, bir ve tek olan, doğmamış, doğurulmamış, hiçbir şeyin kendisine denk, ortak ve benzer olamayacağı mutlak mabud Allah Teâlâ’dır.

Peki, biz onu nasıl biliriz? Bizi niçin yaratmıştır? Bizden ne istemektedir? Bunları nasıl bilebiliriz?

Vahiy Ve Peygamber

Doğrusu o bizimle temasa geçmeden bunu bilmemiz mümkün değildir. Çünkü bizi böyle yaratmıştır. Ancak o bizimle iletişime geçer, kendisini bize tanıtırsa, bizim onu tanımamız mümkün olur. Bizim bunu istememiz, böyle bir merakımızın giderilmesini beklememiz ne kadar tabii ise, o yaratıcının da bizde bu isteği yarattığına göre bizimle iletişim kurma arzusu o kadar tabiidir.

Nitekim o bunu “vahiy”le sağlamıştır. Vahiy, yani Allah Teâlâ’nın insanlar arasından seçtiği bir elçisi, resulü, nebisi, peygamberi ile başkalarının bilemeyeceği, duyamayacağı bir şekilde gizlice konuşmasıdır. Bize göre “ilim” dediğimiz asıl “bilgi” kaynaklarından biri de budur. Vahiy, bir yandan yaratıcıyı bize tanıtır ve bizden istediklerini bildirirken, diğer yandan da eşya ve hadiselerin hakikatinin bilgisini verir.

Bu nasıl gerçekleşir?

Bizim en büyük bilgi kaynağımız olan bu “vahiy,” Allah’ın insanlar arasından seçtiği özellikli kişilere özel bir şekilde bildirilir. Biz o kişilere “nebi, resul, elçi, peygamber” diyoruz. Bu kişilerin hiç şüphesiz çok kıymetli özellikleri vardır ve vahyi alış şekilleri de çeşitlidir. Biz şimdi bu bilgilerin ayrıntısına girmeyi gerekli görmüyoruz. Çünkü o başka bir mevzudur.

Mü’min - Kafir Farkı

Bizim burada vurgulamak istediğimiz şudur: İnsan ancak vahyin ışığında yürüyerek gerçek ilme ulaşılabilir. Bu ilmi inkâr eden, kendi bedeninin zindanında tutsak kalır. Allah Teâlâ’ya, vahye ve onu alan elçiye inanmadan insan ne kendini, ne de kâinatı doğru

biçimde anlayamaz. Sadece inanmak da yetmez. Ona iman ile beraber sevmeli, saymalı ve güven içinde itaat etmelidir. Vahyin eskiden inenlerinin değişmeyen değerlerini de içeren son ve kâmil şekli Kur'an-ı Kerim olarak tecelli etmiştir. O yüzden Kur'an olmadan tam ve doğru bilgi de olamaz.

Öyleyse bizim kimliğimizin kotları Kur'an-ı Kerim'dedir. İnsanı inşâ edecek medeniyetimizin asıl unsurları onda belirlenmiştir. Onsuz devlet de, yönetim de, hukuk da, ekonomi de, eğitim ve terbiye de düşünülemez.

İşte Müslüman olabilmek için böyle iman etmek şarttır. Gayr-i müslimler ise Kur'an'a ve onun indirildiği Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamber oluşuna inanmazlar. Bize göre bu bilgilerden mahrum olmakla cehalet içinde kalırlar. İşte "sadık haber" dediğimiz "vahye iman," iman ile küfür arasını ayıran en önemli konudur.

Başka İlim Edinme Yolları

Bunun dışında kalan ilim edinme yolları da vardır ve mü'min kâfir o konuda müşterektir. Burada söz konusu olan "insan olma" özelliğidir. Bu ilim edinme yollarını şöyle sıralayabiliriz: Akıl, duyu, vicdan, tecrübe, bedihilik.

"Akıl," insanda var olan ve onunla faydalı ve zararlı olan şeyler fark edilen manevi bir kuvvettir. Mesela akıl ile ilmin iyi, cahilliğin kötü olduğunu hemen bilebiliriz.

"Duyu" sözümüzden kastımız, duyu organlarımızla öğrendiklerimizdir. İnsan sağlıklı olduğu takdirde gözüyle görür, kulağıyla duyar, burnuyla koklar, diliyle tadar, eliyle veya derisiyle dokunur ve bunlardan belli ilimler edinir. Bunlar kesin bilgilerdir.

“Tecrübe” ise, bir işi tekrar tekrar deneyerek aynı sonuca ulaşmaktır. Yüksekten düşen ölebilir, tedavi olan hasta iyileşebilir. Bu da bir ilim sebebidir.

“Vicdan” içimizde var olan duygulardır. Acıktığımızı, susadığımızı, sevindiğimizi, üzülüp korktuğumuzu, nefret edip kin duyduğumuzu vicdanımızda hissederek biliriz.

“Bedihiyyât” ise herkesin açıkça bildiği gerçeklerdir. İki kere iki dört eder. Tam yarımından büyüktür.

Bu özellik ve duygularımızla öğrendiğimiz bilgiler kesin (yakın) bilgilerdir. Bunların değişmesi mümkün değildir.

Yeri gelmişken bir daha söyleyelim, Müslümanlar bu bilgilerin yanına “sadık haber” veya “mütevâtir haber” dediğimiz vahyi ve mütevâtir sünneti de koyarlar. Kâfirler ve laikler, maalesef bu vahyi ve mütevâtir sünneti bilgi kaynağı olarak kabul etmezler. Bunu kabul edip etmemek de bir iman sınırı olmaktadır. Kim vahyi, velev bir ayet de olsa inkâr ederse, din açısından kesin bir bilgiyi inkâr ettiği için Müslüman olamaz. Daha önce Müslüman ise dinden çıkar, “mürted” olur. Yani “dinden dönmüş” bir kâfir olur. bu özellik kimliğimizin çok önemli bir kodudur.

Söylemeye gerek var mıdır bilemem, “sadık haber” veya “mütevâtir haber” dediğimiz vahyin ve mütevâtir sünnetin dışında kalan akıl, duyu, vicdan, tecrübe, bedihilik gibi bilgi yollarıyla elde edilen bilgiler inkâr edildiğinde, doğrudan din ile ilgili olmadığından, insanı dinden çıkarmaz. Bu tür kişilere aptal, ahmak, budala, cahil dense de “kâfir” denmez.

Bir de şu tembihi yapalım; dinin her emri vahyin ve mütevâtir sünnetin bildirdiği kesin emir değildir. Bir de meşhur ya da ahad

hadise dayalı zannî emirler ve yasaklar vardır. Bunları inkâr insanı din açısından ayıplanan “bid’atçı” yapsa da kâfir yapmaz. Mesela namazı inkâr insanı dinden çıkarır. Ama namaz içinde okunan zikir ve duaları inkâr, insanı dinden çıkarmaz. Bu farkları iyi bilmeyen birisi, kimseyi tekfir / dinden çıkarma işine girişmemelidir.

Bu bilgilerden sonra şimdi şu vahyi biraz daha yakından tanıyalım.

Kur’an’ı Okumak Anlamak Uygulamak

Kur’an-ı Kerim’e dair teknik bilgiler vermenin yeri burası değildir. O nasıl bir kitaptır, nasıl indirilmiştir, nasıl bir araya toplanmış ve bir kitap haline getirilmiş ve günümüze kadar korunmuştur, onu okuma ve anlamının kuralları nelerdir, onu başka kitaplarımızda anlattık, burada tekrar etmek istemiyoruz. Burada döne döne söylemek gereği duyduğumuz bir şey varsa, o da Kur’an’ın bize ulaşmasında asla bir sorun olmadığıdır. O mütevatir bir haber olarak bize kadar ulaşmıştır. Mütevatir haber demek, her asırda, yalan söylemek üzere anlaşmaları mümkün olmayacak kadar çok insanın, birbirine yazılı veya sözlü olarak aktarmasıyla bize kadar ulaşan haber demektir. İşte Kur’an, indirildiği günden bu yana, tek bir harfi bile değişmeden bize tevetürle gelmiş bir kitaptır.

Bundan sonra kısaca şunları söyleyebiliriz. Kur’an, hayat kitabı olduğu, yaşayan dirilerin hayatını düzenlemek için indirilmiştir. O yüzden her Müslüman, Allah huzurunda okur gibi maddî manevî temizlik içinde saygıyla Kur’an okumalı, manasını doğrudan veya dolaylı olarak öğrenmeli, her bir ayetindeki emir, yasak, teşvik veya serbest bırakmayı görmeli, hayatına bizzat uygulamalı, yürüyen bir canlı Kur’an olmalıdır.

Böylesine Kur'an okuyan kişi asla gafil bir Müslüman olamaz. Zira onu okumak en büyük zikirdir, hatırlatıcıdır, uyarıcıdır, öğreticidir, ibadettir. Kur'an-ı Kerim'e böyle yaklaşan Müslüman, dünyanın da ahiretin de hayrına ermiş, Allah Teâlâ'nın kendisinden, kendisinin de ondan razı olduğu veli bir kişi demektir. Artık onun için ne geçmişten korku, ne de gelecektekenden yana bir endişe vardır.

Bizim amacımız da böyle bir Müslüman olabilmek, dünya sınavını yüz akıyla verip, kazanan bir kişi olarak ahirete gidebilmektir.

Sünnet, Hayat Tarzımız

Hz. Peygamber Efendimizin söz, fiil ve takrirlerinin bütününe "sünnet" denir. Çoğulu "sünen"dir. Sünnet, dinimizi öğrenmede Kur'an-ı Kerim'den sonra ikinci aslı kaynaktır. Sünnetin söz, fiil veya tasvip (takrir) olmak üzere üçe ayrılmasını kısaca görelim

1. Kavli sünnet: Hz. Peygamber'in çeşitli vesilelerle söylemiş olduğu sözlerdir. Buna "hadis" de denir. Meselâ; "Âmeller ancak niyetlere göredir ve herkese niyetinin karşılığı vardır. Kim Allah ve Rasûlü için hicret etmişse, onun hicreti Allah ve Rasûlüdür. Kim elde edeceği bir dünyalık veya evlenmek istediği bir kadın için hicret ederse, onun hicreti de, kendisi için hicret ettiği kimseyedir."²

2. Fiilî sünnet: Hz. Peygamber'in namaz kılışını ve haccedişini örnek verebiliriz. Allah elçisi; "*Ben namazı nasıl kılıyorsam, siz de öyle kılın.*"³ "*Hacla ilgili ibadetlerinizi benden alın*" buyurmuştur.⁴ Hz. Peygamber'in savaşlarda yapmış olduğu işler de fiili sünnete girer.

2 Buhârî, Bed'ü'l-Vahy, I; İmân, 41; Müslim, İmâre, 155.

3 Buhârî, Ezân, 18; Edeb, 27; Âhad, I.

4 Ahmed b. Hanbel, III, 318, 366.

3. Takriri sünnet: Hz. Peygamber'in görüp işittiği bir işe karşı çıkmaması ve onu kabul etmesidir. Çünkü Allah'ın Rasûlü bir işin yapıldığını gördüğü veya işittiği halde onu reddetmemiş ve susmuşsa, bu durum onun bu işi tasvip ve kabul ettiği anlamına gelir.

Meselâ; Amr b. el-Âs (r.a.), Zâtü's-Selâsil gazvesi sırasında, çok soğuk bir gecede ihtilam olmuş, su ile yıkanırca canının tehlikeye düşeceğini anlayınca da teyemmümle topluluğa sabah namazını kıldırdı. Gazve dönüşü durum Hz. Peygamber'e anlatılınca, Amr'a, "Cünüp olduğun halde arkadaşlarına imam oldun öyle mi?" diye sordu. Amr, **"Kendinizi öldürmeyin. Şüphesiz Allah size karşı çok merhametlidir."** (en-Nisâ, 4/29) âyetini hatırlayarak teyemmüm yaptığını ve namazı kıldırıldığını bildirdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber tebessüm etmiş ve susmuştur. İşte bu tebessüm ve susma, su bulunsa bile çok soğuk havada teyemmümle namaz kılınabileceğini gösterir.⁵

Sünnetin, Kur'ân-ı Kerim'den sonra, ikinci asli delil olduğunda görüş birliği vardır. Son zamanlarda nereden türediği belli olmayan kimi bid'atçı sapıkların sünneti dinde bir delil olarak görmemesi ilim açısından ciddiye alınacak bir mesele değildir. Bu yüzden Hz. Peygamber'e nispeti sabit ve sahih olan sünnetin gereğine göre amel etmenin vücutu üzerinde bütün alimler ittifak etmiştir. Onlar bu konuda Rasûlüllah (s.a.v.)'a itaati emreden, onu sevmenin Cenab-ı Hakkı sevmek olduğunu bildiren, ona karşı gelenlere şiddetli tehditler bildiren yüzlerce âyetlere dayanırlar.

Hz. Peygamber'in hayatında ve vefatından sonra ashab-ı kiram onun sünnetine uymak gerektiğinde birleşmişlerdir. Sahabe, Allah elçisinin emir ve yasaklarına uyuyor, helal dediğini helal, haram de-

5 Zekiyüddin Şa'ban, Usulü'l-Fıkh, Terc. İ. Kafi Dönmez, Ankara 1990, s. 66.

diğini haram olarak kabul ediyordu. Onlar herhangi bir mesele hakkında Kur'ân'da bir hüküm bulamadıkları zaman Hz. Peygamber'in sünnetine başvuruyordu.

Sünnetin rivâyet bakımından çeşitleri vardır. Senedinde kopukluk bulunmayan sahih hadisler rivâyet bakımından üçe ayrılır.

1. Mütevatir Sünnet: Yalan üzerinde birleşmeleri aklen mümkün olmayacak sayıda bir sahabe topluluğunun Hz. Peygamber'den rivayet ettiği, daha sonra bu topluluktan Tâbiün ve Etbâu't-Tâbiin devirlerinde de aynı özellikteki toplulukların naklettiği haberlere "mütevatir sünnet" denir. Bu üç nesilden sonraki devirlerde yalan üzerinde birleşmenin aklen mümkün olmaması şartı aranmaz. Çünkü sünnet bu dönemden sonra tedvin ve tasnif edilerek yazılı eserlere intikal etmiş, daha önce tek râviler aracılığı ile gelen haberlerin pek çoğu da tevâtür ve şöhet derecesinde nakledilmiştir.

Mütevatir sünnetin hükmü, Hz. Peygamber'e nisbetinin kesin oluşudur. Buna göre, mütevatir sünnetle amel etmek farz olup, onu inkâr eden dinden çıkar. Bu çeşit hadislerin delâleti zannî olmadıkça, ortaya koyduğu hüküm kesinlik ifade eder. Mütevatir hadisler, delil olma bakımından Kur'ân'a yakın kuvvettedir.

2. Meşhur Sünnet: Meşhur sünnet, Hz. Peygamber'den bir veya iki yahut tevatür sayısına ulaşmamış sayıda sahabe tarafından rivayet edilmişken, Tâbiün veya Etbâu't-tâbün devirlerinde tevatür sayısındaki ravilerce nakledilen sünnettir.

Mütevatir ve meşhur sünnet arasındaki fark şudur; birincide her üç tabaka ravileri tevatür sayısında iken, meşhur sünnette, sahabe-den olan raviler tevatür derecesine ulaşmamıştır. Buna göre mütevatir hadisin Hz. Peygamber'e nisbeti kesin iken meşhur hadisin, Hz.

Peygamberden rivayet eden sahabiye nisbeti kesin olmakla birlikte, Hz. Peygamber'e nisbeti kesinlik taşımaz. Meşhur sünnetin hükmü, kesine yakın bir bilgi vermesidir.

3. Âhad Sünnet: Bunlar, Hz. Peygamber'den bir, iki veya daha fazla sahabi tarafından rivayet edilen ve meşhur hadisin şartlarını taşımayan hadislerdir. Hadis kitaplarında toplanmış bulunan hadislerin çoğu bu kısma ait olup, bunlara tek kişinin haberi anlamında "haber-i vâhid" veya birer kişilerin haberi anlamında "âhad haber" denir.

Âhad sünnet kesin bilgi ifade etmez, zanlı bilgi verir. Çünkü bunların Hz. Peygamber'e ulaştığında şüphe vardır. Bu yüzden inançla ilgili konularda âhad habere dayanılmaz. Ancak belirli şartları taşıyan âhad haberler amel konularında delil kabul edilir.

Rasûlüllah (s.a.v.)'ın fiilleri üçe ayrılır:

1. Hz. Peygamber'in bir beşer, bir insan olarak yaptığı fiillerdir. Yeme, içme, giyinme, uyuma, yatıp kalkma gibi. Bu fiiller genel olarak ümmeti bağlamaz. Çünkü bunlar Allah elçisinden bir peygamber sıfatıyla değil bir insan olması sıfatıyla meydana gelmiştir.

Bununla birlikte, ashab-ı kiramdan, Allah elçisini bu gibi fiillerinde de izleyenler vardı. Abdullah b. Ömer bunlardandır. Böyle davranmak bir edep ve müstahap sayılıştır.

Hz. Peygamber'in ticaret, ziraat, savaş tedbirleri, hastalık tedavisi gibi dünyevî işlerde kendi görgü ve tecrübesine dayanarak yaptığı davranışlar da bu kısma girer. Çünkü bunlar şahsi tecrübeyle ilgilidir. Buna şu olayı örnek verebiliriz: Hz. Peygamber, Medinelilerin hurmaları aşıladıklarını görünce, aşılamamalarını bildirdi. Ancak

ertesini yıl iyi ürün alınmadığını görünce; hurma bahçesi sahiplerine “Siz dünyanıza ait işleri daha iyi bilirsiniz” buyurdu.⁶

Bedir Savaşı sırasında da savaş tecrübesine dayalı şöyle bir olay yaşanmıştı. Hz. Peygamber, orduyu bir yere konaklatmak istedi. Hubâb b. Münzir bu yerleştirmenin vahye mi, yoksa savaş taktiğine mi dayandığını sordu. Allah elçisinin, bunun bir savaş taktiği olduğunu söyleyince, Hubab b. Münzir bu konaklama yerinin uygun olmadığını söyledi ve daha uygun yeri göstererek, gerekçelerini açıkladı. Bunun üzerine, ordu Hubâb’ın belirlediği yere yerleştirildi.⁷

2. Hz. Peygamber’in sırf kendisine mahsus olduğu şer’i bir delille belirtilmiş olan fiilleri. Gece teheccüd namazı kılması (el-Müzzemmil, 73/1-4; el-İsrâ, 17/79). Ramazan’da “visal orucu” tutması, dörtten fazla kadınla evlenmesi buna örnek olarak zikredilebilir. Diğer müslümanlar, Hz. Peygamber’in bu fiillerini kıyas yoluyla delil olarak alamazlar. Çünkü bunların Hz. Peygamber’e ait oluşunda şer’i deliller vardır.

3. Hz. Peygamber’in teşriî nitelikli fiilleri. Namaz kılışı, oruç tutuşu, haccedişi, ziraat ortaklığı kuruşu, borç alıp vermesi gibi. Bu tür fiilleri sünnet olup bunlara uymak gerekir.

Sonuç olarak sünnet, Kur’ân’dan sonra ikinci asıl kaynak olup, İslâm’ın pek çok hükmü ve belki İslâmî müesseseler ve esasların bütünlüğü sünnetle tamamlanmıştır.⁸

Zikir, Allah’ı Unutmamak

Zikir kelime anlamıyla hatırlama, anma, unutmama demektir.

6 Müslim, Fezâil, 141; bk. İbn Mâce, Rühün, 15.

7 Kettânî, et-Terâtibü’l-İdâriyye, Beyrut (t.y), II, 384.

8 Bkz. Hamdi Döndüren, Şamil İslam Ansiklopedisi, “Sünnet” md.

Buna göre Allah Teâlâ'yı her an hatırlama, onu unutmama, bazı kelime ve cümlelerle onu anma, yâd ameline zikir diyoruz.

Allah Teâlâ'ya iman, sevgi ve tazim, itaatetme ve teslim olma, her insanın içinde fitraten var olan güzelliklerdendir. Bu yüzden dinsiz bir millet olmaz. İnsanlar seçimde isabetli olur ya da olmazlar ama mutlaka bir yaratıcıya iman ederler. Diyeceksiniz ki ateistler tanrıya inanmaz. Onlar öyle sanıyorlar. Başlarına büyük bir felaket geldiği zaman ilk sığınacakları yine o yaratıcıdır. O yüzden “düşen uçakta ateist olmaz” denmiştir. Tabiatımızda var olan bir özelliği yansıtmaması bakımından güzel ve gerçek bir sözdür bu. Nitekim bir çok ateistin bu gibi itiraflarını duyduk ve okuduk.

İnsan etki altında kalan bir varlıktır. Ana baba, eğitim, çevre, yaşadığı sistem insanı etkiler. Bu gibi tesirlerle bu iman gerçeği belki bir müddet örtülü kalır. Belki fitratın algıları kapanır, aklı, mantığı, tefekkürü ölür, kalbi kararır ve Yüce Yaratıcıyı unuttur, gaflete düşer. Bu durumda iken kafasına uyarıcı bir tokmak inerse, hiç şüphesiz Allah Teâlâ'yı hatırlayacaktır. Aslında gören gözü, kavrayan bir aklı hassas bir yüreği olan için kâinat, bu gerçeği bildiren delillerle doludur.

Yüce Rabbimiz biz insanları kendisini sevmemiz, saymamız, bizim için faydalı kıldığı, bizim menfaatimizi sağlayan emirlerine itaat etmemiz için bizi yaratmıştır. Dünya bunun imtihanı içindir. Bizden istediklerini de Peygamberlerimiz aracılığı ile İslam Dini adıyla bize bildirmiştir. Son Peygamber, bu dinin en son, en tamam ve en olgun halini bize tebliğ etmiştir. Bu tebliğin esası da Kur'an adıyla bize sunulan Allah kelimasıdır. Bu kitap bize nasıl iman ve ibadet edeceğimizi, insanlarla ilişkilerimizi nasıl düzenleyeceğimizi temel esaslarıyla bildirmiştir. Sevgili Peygamberimiz de bu kitabı tebliğ ettiği gibi hem açıklamış, hem de uygulayarak bize örnek olmuştur. Onun

bu hal, dil ve ameliyle ifade ettiklerine de sünnet diyoruz. Hadis, genellikle Peygamberimizin sözleridir. Biz bu iki kaynaktan dinimizi öğreniriz.

Kur'an-ı Kerim'in bir adı da "ez-Zıkr"dir. Çünkü insan onu okuyarak Allah Tealayı zikreder. Yani anar, hatırlar. Bütün tarikatlarda da en son ve en büyük zikir Kur'ân okumak, manası üzerinde yoğunlaşarak tezekkür, tefekkür ve tedebbür etmektir. Bu gerçeğe binaen her Müslüman günün belli saatlerinde Kur'an okumalı ve onu anlamaya çalışmalıdır. Bu onun en büyük zikridir.

Bir de her Müslüman günlük hayatını nasıl yaşayacağını, hayatın her anında ne yapacağını, insan, devlet ve toplumla ilişkilerini nasıl düzenleyeceğini Allah Teala'nın ilkelerine, talimatına göre yapar. Bir işi Allah Teala'nın istediği gibi yapmak ise, onu hatırlamanın en güzel şeklidir, öyle değil mi? Öyle ya, birisi sorsa:

- Bu işi niçin böyle yapıyoruz?

- Çünkü Allah Teâlâ öyle istediği için.

- Bu ne demek?

- Her işi yaparken otomatikman Allah Teâlâ'yı hatırlamak demektir.

İşte en güzel zikir, her an Allah Teâlâ'yı hatırlamak, onun huzurunda olduğunu bilmek, onun kendisini gördüğünü, sözlerini işittiğini bilmektir. Çünkü iman etmişsinizdir ki, her nerede olursak olalım, Allah Teâlâ bizimle beraberdir. O bize şah damarımızdan, kalbimizden, aklımızdan, ruhumuzdan, canımızdan daha yakındır. Her ne kadar biz onu görmesek de, hiç şüphesiz o bizi görüyordur. İşte bu imanı duymak, bunun bilincinde olmak, kalbimizde bunu hissetmek, bunun farkında olmak, zikrin zirvesidir. Buna "efdalü'z

zikir” de denir. Murakabe, bu hali gözetmek, muhasebe, bundaki başarıyı hesap etmektir. Hatta Allah Teâlâ’yı ve dinini öğrenmek, öğretmek, üstünde düşünmek, bu fikirden ötürü şükür etmek dahi zikre dahildir, ondan sayılır.

Zikir hem bu dünyada, hem de ahirette insana çok büyük sevaplar kazandırır. Evvela dünyada kalbi yumuşatır, temizler, kötü huyları yok ederek onu arındırır. Zikir bütün azaları nurlandırır, iş-rak / aydınlanmalarını sağlar. Zikir sağlık ve mutluluk kaynağıdır. Velhasıl zikrin sayılamayacak faydaları vardır. Biz bunları “Aydınlanma Yolu Tasavvuf” kitabımızda genişçe yazdık, uzun uzun tekrar etmeyelim. Ancak sevinmek için bazı müjdeleri hatırlayalım:

Bir adı da ez- Zikr olan Kur’an-ı Kerim’de “zikir” için şunlar zikredilmiştir: Allah Teâlâ bizden onun rızasını dileyerek sabah akşam, namazlardan sonra, ayakta, oturarak veya yatarken (yani her hal ve vaziyette), yüksek olmayan bir sesle, içten, korkarak ve ürpererek onu çokça zikretmemizi, şeytana uyarak gaflete düşmememizi istemiştir. Ayrıca zikirden yüz çevirmenin zor bir hayat yaşamaya ve rızık darlığına sebep olacağı, zikrin kalbi tatmin ederek insanı huzura erdirdi, zikrin ölü kalpleri dirilttiği, zor zamanlarda ve harplerde onu zikretmenin faydalı olacağı bildirilmiştir. Bu yüzden ne ticaret ne de alış-verişin, hatta ne aile ve evladın kişiyi zikirden alıkoymasına gereği, her şeyden kendini çekerek kalp huzuruyla zikir etme tavsiyesi açıkça bildirilmiştir.

Sevgili Peygamberimiz Efendimiz (s.a.v.) de zikir için çok tavsiyede bulunmuş, yapanlara müjdelere vermiştir. Hadislere baktığımızda şu güzellikleri görürüz: zikir meclisleri cennet bahçeleridir ve rastlayan meyvelerinden yemelidir. Allah katında en dereceli ve ikramı büyük insanlar, Allah Teâlâ’yı çokça zikredenlerdir. Zikir kalpte

iman ve muhabbetullah bitirir. Zikir kalplerin şifasıdır, onun kadar kalbi cilalayan olamaz. Kalbi şeytandan korur. Zikir sadakadan, çok ibadetten, hatta savaşta kılıcı kırılan mücahitten bile efdaldır. Cihat dahi, şehit hariç, zikir kadar azaptan kurtarıcı olamaz. Zikir eden fert veya toplum mağfireti hak ederek yerinden ayrılır. İman bitirir ve nifaktan korur. Çok zikredeni Allah sever. Allah zikredenin isteklerini dua edemese bile karşılar. Günahlarını af ve mağfired eder. Tefekkür ve murakabe de zikir gibi ibadettir.

Hangi kelimelerle zikretmeli?

Hadis kitaplarında tavsiye edilen zikir cümlelerini tavsiye ederiz. Bunlar ise değişik lafızlarla gelen besmele, hamdele, tekbir tesbih, kelime-i tevhid, istiğfar, salvele ve bazı sureler ve ayetlerdir. Biz besmele, hamdele ve salveleyi görelim. Ayrıntılar ise hadis kitaplarından ve bizim az önce adını verdiğimiz kitabımızdan okunabilir.

Kur'an ve sünnetin emriyle Allah'ın zikri sürekli yapıldığı zaman kalpde bir nur oluşur; sonra bu nur kalbden dile, dilden hayale, hayalden akla yansır ve karşılıklı aynalar gibi, birbirlerini takviye eder, güçlendirirler. Buna az yukarda "ışrak / aydınlanma" demiştik. Bunun sonucu olarak kalb zikretmeğe başlar, iman tam manâsıyla kalbde ortaya çıkar. Kalbin zikri, tabîi olarak, bedeninin zikrine yol açar. Bedenin her azası zikretmeğe başlar. O zaman muamelesi şeriata uygun, ahlaki kamil olur. Böylece insan "eşref-i mahlukat" olur, varlıklar hiyerarşisinin en üstündeki yerini alır. Bu hal ve makamın verdiği zevki hiçbir şey veremez. Bu yüzden zikri hiçbir şeye değişmez.

Hayırlı İşlerde Besmele

Besmele "bismillahirrahmanirrahîm" demenin kısaltılmış şeklidir. Bu ise Kur'an'dan bir ayettir. Ama Müslümanlar her hayırlı

işe bunu söyleyerek başlarlar. Manası “Çok merhametli, acıyan ve bağışlayan Allah’ın adıyla başlarım” demektir.

Bu bir paroladır sanki. Bir kulluk sembolüdür. Bu bir kimlik ifadesidir. Bu bir niyet göstergesidir. Bu Rabbimize karşı tevazudur, alçakgönüllülüktür, itaat ve teslimiyet belgesidir. Bu, her işi onun için, onun istediği gibi, onun hoşnutluğunu dileyerek yapma irademizin kalp ile tasdiki ve dil ile ifadesidir.

Bu, o zaman Allah Teâlâ’yı yanımızda bulmanın, yardımcımız olmasının, razı olmasının bir nişanesidir. İşimizin rast geleceğinin, her hayra ereceğimizin, sonucun yaralı olacağına kalben bilinmesi, ruhen duyulması, bedenen huzura erdirilmesidir. Allah bizimledir. Yüzümüzü O’na çevirdik ya, sırtımızı O’na dayadık ya, O’nun güç ve kuvvetine sığındık ya, bize korku yoktur artık mahrumiyet yoktur. Kötülük yoktur. Hüsrân yoktur. Kayıp yoktur. Dileğimiz tam olmasa da ecrimiz tamdır. O olmayış da ya kendi kusurumuzdandır. Bu sayede o kusurun vebali de kalkar. Ya hakkımızda hayırlı olmamasındandır. Biz bilemeyiz, O bilir. Ya vakti henüz gelmemiştir. Ya da denenmekteyizdir.

Kahrı da hoştur lütfu gibi. O Mevlamızdır; neylerse güzel eyler. Sorun yok, stres yok, keder yok, sıkıntı yok. Kurban olalım ona. O bize ne anamız gibidir, ne babamız gibi. O bambaşka şefkatli ve merhametlidir. Bizi sever kul olduğca, hep tutar ellerimizden, bizi bırakır mı hiç!

Her hayırlı işe başlarken böyle düşünür ve pozitif enerjiler yükleniriz kalbimize. O zaman her işimiz kolayca hallolur. Her zorluk def olur. Her tuzak bozular. Her şeytan ve düşman, çaresiz kalarak kahrolur. Biz bilelim veya bilmeyelim, ne fark eder. Besmele çektik mi, hiç şüphesiz aynen böyle olur.

Her Durumda Hamdele

Hamdele, “Elhamdülillâh” cümlesinin kısaltılmış şeklidir. “Her türlü övgü ve şükür Allah’a mahsustur” anlamına gelen “el-hamdü lillâh” şeklindeki dua ve zikir cümlesinin kısaltılmasıyla oluşturulmuştur.

Kur’an’da yirmi üç yerde geçen bu cümle bizim kimliğimizin köşe taşlarından birisidir. Kur’an’ın ilk sûresi olan Fâtiha’nın ilk âyeti “el-hamdü lillâhi rabbi’l-âlemîn” diye başlar. Hamdele, Hz. Peygamber’in tavsiyesi gereğince müslümanların yeme, içme, uykuya yatma, uykudan kalkma, işe başlama, konuşma yapma, kitap yazma gibi her türlü günlük faaliyetlerinin başında ve sonunda zikredilen bir dua cümlesi haline gelmiştir. Müslümanların bütün resmî yazışmaları ile önemli akidlerinde de besmeleden sonra hamdele zikredilmiş, bir yazıda hamdeleye yer verilmemesi o yazının önemli olmadığını bir işareti sayılmıştır.

Bu bizi özgür kılan bir kelimedir. Bizim bir tane Rabbimiz var. Yerleri ve gökleri yaratan, bize hayat veren ve rızıklarla donatan Rabbimiz. Biz biliyoruz ki her nimet ondandır. Gerisi vesileler ve vasıtalar. Onlara da teşekkür ederiz, ama asıl şükür ve övgü, hem nimetleri, hem de araçları yaratan Allah Teâlâ’ya aittir.

Bir üzümü yerken, bağcıya da, nakliyeciyeye de, bakkalımıza da, hatta üzüm çubuğumuza da teşekkür borçluyuz ve seve seve ederiz. Ama biliriz ki bize üzüm nimetini veren aslında Allah Teâlâ’dır. Öteki araçlar, ücretini ve teşekkürünü alır ve çekilirler. Nimetin hakiki sahibi ise, hamd, sena, şükür ve ibadeti hak eder.

Hayat ve ölüm arasında başımıza her ne nimet gelse, ondandır. Rızık ezelde taksim edilmiştir. Kalemler kaderi yazdıktan sonra kı-

rılmış, o sayfalaradaki mürekkepler de kurumuştur. Artık değişmez. Başımıza ne gelir, biz bilemeyiz. Bu yüzden hareketlerimizin Rabbi-mizin koyduğu ilkeler içinde olmasından sorumluyuz.

Ama bir şeyi kesin biliriz ki, ondan başkasından korkmamıza gerek yoktur. Ondan başkasına eyvallah etmek hatadır. Çünkü canı veren o, alan o. Hasta eden o, şifa veren o. Rızkı veren o, alan o. Başımıza her ne gelirse, hiç şüphesiz bizim yapıp ettiklerimizin bir etkisi, bir sonucu vardır, ama nihayet ondandır. Öyleyse ben ondan başkasına karşı tam bir özgürlük içindeyim. Beni kimse bağlamaz. Beni kimse esir edemez. Tehdit edemez. Minnet altına alamaz. Öldüremez veya diriltemez. Ecelim gelene kadar yaşarım, kimsebunu engelleyemez.

Korku nedir, keder ne?

Sen ve ben, ne kadar güzel davranırsak, o kadar güzel karşılık buluruz. Ne kadar kötü olursak, o kadar kendi ortamımızı bozar, kendimize kötülük yapmış oluruz. Sorumluluk bizde. Ve sadece ona karşı. Başkalarına da sorumluluklarımız var, ama biz bunu o istediği için yapar, karşılığını da sadece ondan bekleriz. İnsanlar bilir bilmez, takdir eder etmez, önemli değil. Hoş, iyilik sevindirir, kötülük üzer. Fakat bu değerlendirme de yine ona kulluk ile alakalıdır.

Bu yüzden ivazsız garazsız ibadet ve iyilik yapar Müslüman. Allah Teâlâ'dan başka kimseden karşılık beklemez. Kullara karşı beklentisiz olduğundan, üzülmez asla. Sıkıntı, bunalım bilmez. Sadece şükreder. Kalbiyle böyle inanması da bir şükürdür, diliyle söylemesi gibi. İyilikleri, nimetleri paylaşması da bir şükürdür. Ona adanmış bir eylem, onun için yapılmış bir ikram. Kimden teşekkür bekleyecek ki!

Ve hep mahcubiyet Rabbe karşı. Nimet-şükür dengesindeki eksikliğini görmenin mahcubiyeti. Ne yapsa az olacağını bilmenin

mahcubiyeti. Buna rağmen istenenden fazlasıyla sunulan kulluk gösterileri...

Bunlar niçin?

“Şükreden bir kul olmayayım mı?” hakikatinin tezahürü...

Dilde Her Dem Salvele

Bizim kimliğimizi dokuyan ipliklerden birisi de salvele'dir. Bu kelime Sevgili Peygamberimiz Efendimize (s.a.v.) salat getirmenin kısaltılmış ifadesidir. Salat ve salavat ise, onu anmanın, sevmenin, saymanın, uymanın, desteklemenin ve ona dua etmenin sözlü bir ifadesidir ve bin bir şekli vardır. Düz de söylenebilir, beste ile de okunabilir.

Salat, çoğulu salavat, dilimize Arapça'dan geçme bir kelimedir ve tebrik, tezkiye, duâ, özellikle de Peygamberimize (s.a.v.) yapılan duâ, istiğfar, rahmet gibi anlamlara gelir. Bunu yapmak bir Allah emridir:

“Allah ve O'nun melekleri Peygamber'e hep salât ederler. Ey mü'minler, siz de Ona salât (ve dua) ediniz ve samimiyetle selam veriniz.” (el-Ahzab, 33/56)

Bu âyet-i kerimeyle, Peygamberimize salât ve selamlarımızla hürmetlerimizi sunmak farzdır; her müslüman için yerine getirilmesi gerekli bir görevdir. Her müslüman en kısa şekilde: “Âllâhümme salli alâ Muhammed,” yani “Allâh'ım Muhammedi rahmetinle tebrik et ve esen kıl” diye salât getirir. Bu cümleye onun ehli beytini ve ashabını dahil etmek çok güzeldir. Hatta bütün peygamberleri ve inananlarını katmak, daha da güzeldir. Bunu ömürde bir kere olsun yapmak, farzdır.

Ancak Hz. Peygamber Efendimizin bir yerde ismi işitildiğinde bir kere salavat getirmek yeterliyse de, her defasında salat getirmek güzeldir. Ona saygı ve sevgimizi sunmak, ekmek ve su kadar kalbimizin ve ruhumuzun gıdasıdır. O gıdanın verdiği enerji, kişinin söz ve davranışlarında parıldar.

Malum, peygamberler, Allah ile iletişimimizi sağlayan yüce şahsiyetlerdir. Bu yüzden onlara itaat, Allah Teâlâ'ya itaattir. Onlara saygı ve sevgi, Allah Teâlâ'ya sayılır. Ve onlar, yeri geldiğinde görüleceği gibi, buna layıktırlar. Çünkü bizim için, insanlık için hayatlarını seve seve tüketmiş, bizi kurtarmak için bırakın mallarını, ömürlerini, vakitlerini, canlarını bile seve seve vermişlerdir. Hiçbir karşılığı olmasa bile, sırf minnet ve şükran gibi insanî duygularla bile onları yâd etmemiz, onlara teşekkür ve dua etmemiz gerekmez mi? Biz ki bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı sayılmalı diyen insanlarız, öyleyse acaba onlara kaç ömür hatır sunmalıyız?

Oysa onlara teşekkür ve duanın bize çok faydaları vardır. Her şeyden önce bu çok kazançlı bir ibadettir. Bir yandan kalbimizi arındırıp onarırken, bir yandan da bizi ona doğru aşk ile cezbeder, çeker. Kalbimize muhabbetini yayar. Bizi eğitir, terbiye eder. Yetmez, ahirette de şefaatinin kazandırır, cennette ona komşu olmayı sağlar Allah Teâlâ'nın izniyle, ihsanıyla.

Bu yüzden bizim dünya hayatımızdaki en mutlu, en bahtiyar olduğumuz en değerli anlarımız, namaza durduğumuz zamanlarımızdır. Ve namazda oturduğumuz zaman tahiyâtta sonra okuduğumuz “Allahumma Salli” ve “Bârik...” duâları, Hz. Peygamberimize salât getirmeyi ifâde eder. Bu da işin önemini öğretir bize. Zira Rabbimiz, sırf kendisine ait olan ibadet işleminin sonunda onu da anmamızı istemiştir. Bu ne fazilettir değil mi?

Hız Peygamber'e salât getirmenin fazileti bununla kalmaz. Hatta saymakla bitmez. Çünkü Rasûlullah şöyle buyurmuştur: *"Kim bana bir salât getirirse, Allah ona on salât (mağfiret) eder."*⁹

Bu en az olan ikramdır. Üstüne ise sınır yoktur. Ona çok salat getirmek, Allah Teâlâ'yı razı etmektir.

Yarın Rabbimizin kendisini güler yüzle hoşnut karşılmasını isteyenler, ona çokça salat ve selam getirmelidirler. Çünkü onun narı cehennemın narını bastırır ve kurtarır Allah'ın izniyle.

Bu ibadet bu dünyada da bizi kurtarıcıdır. Dünyanın gam ve kederinden, sıkıntı ve stresinden, buhran ve bunalımından, maddi manevi ihtiyaçlarından kurtulmak isteyen de salavata devam etsin.

Bütün bu yazdıklarımız hakkında çok hadisler vardır. Dileyen onları bulur ve okur.

Ama bir de uyarısı vardır Efendimizin. Onu yazmadan geçemeyeceğiz: *"Yanında benim adım anılıp da bana salât getirmeyen kişinin burnu sürtünsün, hakir olsun."*¹⁰

Çünkü o, en cimri kişidir. Cimriler ise büyük bir tehlike altındadır her zaman.

O yüzden biz, bu hayat mücadelesinde, gece ve gündüz, yalnızken veya kalabalıkta gizli açık hep onu da anmalı Rabbimiz gibi ve dua etmeliyiz Rabbimize onun için. Ama aslında kendimiz için.

Bizim kimlik ve kişiliğimizde onun sevgisi, saygısı ve rehberliği vardır. Kalbimizi ona salat ve dua ile donanımlı kılarken, bedenimizi de sağlık ve mutluluğa teslim ederiz aynı zamanda. Bizi açar, bizi sevince ve kıvanca boğar onun yâd-ı cemili.

9 Ebu Davud; Darimî; et-Tâc, 6/145.

10 et-Tâc, V, 145.

Kalbimizi Korumak

Kalbimiz, bir et parçası olan kalbimizin sınırları içinde kalan manevî bir organımızdır. Ona bazen gönül, bazen yürek de deriz. Maddi kalbimizle böyle bir mekân ilişkisi vardır. Ancak maneviyatımızın yöneticisidir o. Beden ülkesinin ortasına oturmuştur ve öylesine yüce bir konumu vardır. O iyi olursa, tüm beden iyi olur ahlaken. O kötü olursa, tüm beden kötü olur. Kontrolden çıkar, azar ve her varlığa zarar verebilecek hale gelir. Karaları, denizleri, havayı, atmosferi fesada veren, bozup atan iradenin altında yatan odur aslında.

Bizim kimliğimizi kalbimiz oluşturur: Kalbimizin temizliği, arı duruluğu yani... İçinde herkese sevgi, saygı ve merhamet taşıması ve her varlığa değer vermesi... Bunu yaratan yaratmaya tenezzül etmiş, erinmemiş, değer vermiş ve çok güzel yaratmış. İnce bir kanun, ince bir sanat var yaratılışında. Onun yaratmış olması, yaratılmış olmamızdaki ortaklık, ona kullukta müştereklik, sevmeyi, acımayı, esirgemeyi, korumayı hak etmiyor mu zaten tek başına? Her canlı dünyamızı şenlendiriyor, renklendiriyor, mutluluk katıyor varlığıyla, bize sunduğu yararlarıyla. Kuşlar olmasa, çiçekler, ağaçlar olmasa, şırl şırl akan dereler olmasa, bu kadar güzel olur muydu dünya? Bir karıncanın gözündeki parlaklık, bir sineğin kanadındaki kanaviçe, bir örümceğin ağındaki dokuma... nereye baksan bir harika!...

Yeryüzünde kim bize düşman? Kim bize zararlı, biz çeksek elimizi kötülükten ona karşı? Her şey bizim için olabilir. Bizim zenginliğimiz olabilir. Neden zarar vermeliyiz tabiata ve üstünde yaşayan canlılara?

Bizim kişiliğimizde fayda vermek var; yararlı olmak var; sevmek, esirgemek var; hizmet var; başkasının mutluluğunda kendi

mutluluğumuzu bulmak var. Alsak elimize yüreğimizi, yaşayan her canlıya sunsak, sunmaktan korkmasak, utanmasak, ne kadar mutlu oluruz bir düşünsenize?! Kimse orada kendine bir kin, bir nefret, bir kötülük, bir düşmanlık görmüyor ve bizi hayranlıkla seyrediyor, alkışlıyor ve seviyor. Başarı budur aslında. Temiz kalış, kirlenme-yiş, doğamızdaki fitrat kanunlarını koruyuş ve her dem taze, canlı ve mutlu yaşayış budur.

Ne malımızla insanız, ne makamımızla. Ne şöhretimiz yüceltir bizi, ne şanımız, ne namımız. Tertemiz kalabilmiş kalbimizdir bizi yücelten, kutlu kılan ve kurtaracak olan. Çünkü temiz kalpten temiz niyet, temiz irade, temiz duygu ve düşünceler çıkar. O zaman dil de temiz olur. Yaralamaz, paralamaz kimseyi. El de temiz olur; vurup kırmaz. Ayak da temiz olur; saldırmaz, tekmelemez, çiğnemez.

Biliyor musunuz, gerçek özgürlük budur işte!

Özgürlük kalpte başlar, ruhta kendini bulur. Elini aptalca işler bağlamışsa, ayağına zararlı suçlar zincirlemişse, kalbin beden kalesinde tutuklu kalmışsa, için kapkaranlık bir zindana kesmişse, ruhunda derin dehlizler oluşmuşsa ve sen çıkamıyorsan oradan bir türlü, elinde kelepçe, ayağında pranga olmayışı neye yarar? Çölde bir serap gibi ne kadar yanıltıcı bir görüntüdür o? Herkese hava atsan da, her kulağa özgürlük şarkıları salsan da, yani herkesi kandırsan da, asıl kendini kandırabilir misin sen? Sen ne söylersin, tamburan ne çalar?

Niyetimizi Halis Kılmak

Niyetimiz kimliğimizin en etkin gücü, en belirgin özelliği, mutluluğumuzun en önemli ilkesi, en ciddi duygumuzdur. Niyetimiz kendimizin ta kendisidir.

Diyeceksiniz ki, bir şeyi yapmayı kalbimizde düşünüp istemenin, onu amaç edinip yönelmenin bu kadar önemi var mı gerçekten?

Bu soruda haklısınız. Bunu böyle söyleyip yazmayı ben de abartılı bulurdum belki üstünde düşünmeden önce. Ama gördüm ki niyet, gerçekten harika bir duygu, güçlü bir etken. Adamı yerinde duramaz hale getiren, bir ömür ardında koşturan bir şey. İnsanın çok erken farkına varması gerekir bu gücünün. Yoksa bir ömür yaptığı binayı, aklı başına geldiği gün, elleriyle yıkması gerekir.

Ne demek?

Hayatımıza yön veren alışkanlıklarımızın arkasında neler var? arzular, ihtiraslar, şehvetler, hakimiyetler vs. olsun, hepsi de bizim için. Arzu olmadan, hırs olmadan, şehvet olmadan dünya mı olurmuş? Farz edelim oldu, aman ne tatsız tuzsuz bir şeydir öyle yaşamak? Yaşamak denirse daha!

Bütün bunlar olacak. Ama bütün bunlar kendimize ve başkalarına zarar vermeden olacak. Hatta fayda vererek olacak. İşte bunu temin eden niyettir. Elbette bu niyetin oluşması için kalbe ihtiyaç vardır. İyi bir kalbe yani. Niyeti tanımak için, kalbi tanımak gerek önce.

Kalbi tanıdıktık değil mi? Şimdi onun üstüne bina edebiliriz niyetimizi. Öyle bir niyet yapalım ki, bütün mahlukat bizi sevsin ve mutluluğumuza yardımcı olsun. Yine öyle bir niyet edelim ki, kimse bize düşman olmasın. Üzmesin bizi, yormasın, incitmesin. Bu mümkün müdür?

Elbette!

Bunun ölçüsü, evreni yaratanın evrene koyduğu düzene uymaktır. Evrende barışı, uyumu hakim kılmaktır. Kainatın kanunlarıyla çatışmamayı, çakışmamayı sağlamaktır.

Bu nasıl mümkün olur?

Bunun bilgisi bizde yoktur. Tecrübeye dayanan bilgilerimiz bile nice acı deneyden sonradır ve tam olmayabilir. Deneme yanılma metodu ile kainatta yol almak, görme engelli bir kardeşimizin bilmediği bir alanda yürümesi gibi bir şeydir. Çok tehlikeli, çok acı ve çok yavaş. Hayat bu tempoyu kaldırmaz.

Ne olurdu, bir ürün sunan her fabrikanın, o ürünün yanına bir “kullanma kılavuzu” kitapçığı koyması gibi, kainatın, en azından yaşadığımız dünyanın yanına da böyle bir “kullanma kılavuzu” kitapçığı konsaydı. Çünkü o kitapçığı yazanlar, o ürünü en iyi bilenlerdir. Onların talimatına uyararak çalıştırsak aleti, en verimli, en sağlıklı bir şekilde kullanırız demektir. Keşke dünyamız için de böyle bir kitapçık olsaydı da ona göre kullansaydık eşyayı, ömrümüzü, kendimizi.

İşte niyet, bu “kullanma kılavuzu” denilen kitapçığa uygun hareket etme isteğidir. Bilinci desek daha mı iyi olur? Çünkü isteği aşmalı, bilince dönüşmeli bu iş. Niyet de böyle bir bilinçtir, karardır, azimdir, iradedir.

İşte bu azim ve irade, bu bilinç ve kararlılık, yani bu niyet, amaçladığı her işi önce sevdirmekle, gerekliliğine ve faydasına inandırmakla, başka türlü davranışlardan ilgiyi kesmekle ve verdiği muazzam enerjini harekete dönüştürmekle, daha başlamadan, sanki işin yarısını halledip bitirmiştir. Başlanan bir iş muhakkak biteceğine göre, iş çok kolaylaşmıştır. İnsanın işten korkmaması, ondan muhakkak hayır ve yarar göreceğini bilmesi, işini kolay kılmakla kalmaz, ona aşk ve şevkle yönelmesini, severek işe koyulmasını da sağlar. İşte bu harikayı yaratan, iyi niyetin ta kendisidir. Yoksa siz, “gönülsüz yenen aş, ya karın ağrıttığını ya da baş” gerçeğini çok iyi bilirsiniz.

Sıkı durun; size bir müjde vereceğim. O “keşke olsaydı” dediğiniz dünyanın kullanma kılavuzu vardır aslında. Hem de dünyanın en fazla basılan kitapları arasında. Fakat çoğu insan farkında olmazsa, bu kimin ayıbıdır?

Ayıp, farkında olmayanındır herhalde. Oysa Allah Teala o farkında olunsun diye ne harikalar yaratmıştır insana. Ya da farkında olmalarını istediği halde olmayanlara ne azaplar indirmiştir.

Yani bunun bir ucu müjde, bir ucu tehdit.

Hala “nedir o?” diyecek misiniz?

O kitap Kur’an’dır. Kainatı yaratanın kitabı yani. Kim yaratan-dan daha iyi bildiğini söyleyebilir?

Hadi diyelim böyle bir haddini bilmez çıktı, hangi akıllı buna inanabilir?

İşte niyet, bu kitaba uygun hareket etmektir. Bunun kararını vermek, bu kararda azim ve sebat göstermek, bu amaç uğruna yoğunlaşmaktır. İşte böyle bir niyetten sonra meydana gelen her iş “ibadet” olur, “salih amel” olur, “fazilet” olur, kurbîyyet” olur, “sevap” olur, “cennet” olur.

Bu nailiyete Müslümandan başkası asla erişemez. Bu mazhariyete “niyeti sahih kılma” olmadan erişmek hayal olur. “Riya” ve “süm’a” gibi katiller, zahirde “iyi niyet” gibi görünen amelleri öldüren illetlerdir. Niyeti, küfür ve nifaktan temizler gibi, bunlardan da temizlemek gerekir. Eğer insan bunda başarılı olursa, sırf bu iyi niyet, bir sebeple yapılamayan amellere yapılmış gibi sevap ve ücret kazandırır. Bu yüzden Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) “*Mü’minin niyeti, amelinden hayırlıdır.*” buyurmuştur.

Neden mi?

Çünkü “ameller ancak niyetlere göre değerlendirilir.” Herkes ancak niyetinin değeri kadar alır alacağını. İslam’ın en temel ilkelelerinden birisidir bu.

Evet, niyet bazen amelin de önüne geçer. Çeşitli sebeplerle işlenemeyen amel, niyet sebebiyle sanki işlenmiş gibi sevap kazandırır. Ayet ve hadislerle sabittir ki, bir mazereti olup da o özürleri sebebiyle nice savaşa katılamayanlar, sırf niyetleri yüzünden, savaşa katılanların ecrini almaktadırlar. Diğer yandan şehit olmayı samimi olarak isteyen kimsenin, evinde normal yatağında ölmesi halinde de şehitler zümresine katılacağı hadis-i şeriflerle sabittir

Kimlik ve kişiliğimizi ecnebi ülkelerde aramayalım. Onları kalp ve niyet gibi kendi içimizden başlayalım dokumaya.

İhlas Ve Doğruluktan Ayrılmamak

İnsanın inşası için temellerin sağlam olması gerekir. Bu sağlamlık sahih bir akide, gerekli ilimlerin edinilmesi, faydalı amelleri zamanında yapma, işleri ertelememe, niyeti koruma, kalbin ayarını tam kılma ile olur. Biz bunların tamamını ihlas kelimesi ile ifade edebiliriz. Bunu sürekli denetim ve gözetim altında tutarak sorgulamak gerekir. Yoksa başboşluk, laubalilik gibi ciddiyetsizlikler aziz vaktimizi heder edebilir, yaşarken öldürebilir insanı. İhlas ve onun denetimi olan murakabe, insan inşasında el altında bulunması gereken araç gereçlerin en başında gelenlerdir.

İhlas, içtenliktir. Samimiyettir. Hani insan yeryüzünde Allah Teâlâ’nın halifesidir, onun adına iş tutar ya, işte bunda içtenlik ve samimiyettir ihlas. Ne yaptığının bilincinde olmak kadar, değerini de bilmektir aynı zamanda.

İnsan ne yapmak istiyor? Niçin ve nasıl yapmak istiyor? Bu istekte ne kadar Allah Tealanın iradesi var, ne kadar kendi keyfi, zevki, istek ve iradesi var. Müslüman olma sözü özü ile ne derece mutabık? Burada bir çelişki var mı? Dıştan doğru gözüdürken, içten de iyi niyetli mi? Yoksa içte başka pazarlıklar mı var?

İnsan ihlas ile gerçekten tevhide erer. Yoksa, nefisini tanrı yerine koyar ki o zaman tevhit gitmiş, şirk gelmiştir. Böyle bir kalple samimiyet ve içtenlik yakalanamaz. Böyle bir kalpten adalet ve insaf da beklenemez. Riya ve süm'a dediğimiz gösteriş için, el gördük yapılan işler, insan kişiliğini gümbür gümbür yıkar. Böyle bir ruh alanında bayındırlık olmaz. Ne yapılırsa yapılsın o fay hattında kırılmaya, yıkmaya mahkumdur.

İhlassız, smimimiyetsiz yapılan işler Allah katında makbul değildir. Kul katında da sevimsizdir, reddedilmeye mahkumdur. İyilik bile olsa yapılan, insanlara kötülük olur o. Kırıcı, üzücü, itici, eziyet edici, acıtıcı olur.

İhlas için ilkeli olmak gerek. Bu da inancın bir kazancıdır. Seni her yerde gören bir yaratıcı vardır. Yaptığını onun ölçüleri, ilkeleri içinde onun için yapmalısın. Yanında birinin olup olmaması ne değiştirir? Sen kendine bak, bir işi, tehada veya kalabalıkta, aynı ölçüde, güzellikte, özen göstererek ve değer vererek yapıyorsan müjdeler olsun. Yok, farklı yapıyorsan, iyi düşün, kendini de emeklerini de öldürüyorsun. Peki ama bunca çaba niye? Niye boş yere yoruluyorsun?

Kendimizi islasa alıştırmalıyız. Atalar "kırk serçe vuracağına bir toy vur, daha iyi" demişler. Biz de diyelim ki, yüz ihlassız iş yapacağına, bir tanecik ihlaslı iş yap, çok daha iyidir. Bir sandık dolusu fotokopi ile türetilmiş sahte 200'lük kağıt paran olacağına, bir tane gerçek 200 liralık kağıt paran olsun daha kârlı değil mi?

Az az da olsa amellerimizi ihlaslı yapmaya alıştırmalıyız kendimizi bu bizi tüy gibi hafif eder. Huzur ve mutluluğun zirvelerinde dolaştırır. Hiç utandırmaz. Korku nedir, kuşku nedir, semtimize uğramaz.

Bu işin sırrı, Allah Tealanın bizi her an g rd ğine kesin inanmak, her an onun huzurunda bulunduğumuz bilincini diri tutmaktır. Öldükten sonra dirilip hesap vermeye iman da bunun en büyük destekcisidir. Bu kadarı yeter mü'mine.

Devlet olmasa da, amir olmasa da, mahkeme, polis olmasa da yanlış yapmaz, suç işlemez o.  nk  hepsinden öte ve  st n Allah var ve kendisini görüyor. Söz veya iş, zerre miktarını bile tartacak hassas terazilerde. Bunu bilmek, murakabe ve muhasebe olarak yetmiyorsa, kul korksun, çok korksun akıbetinden.

İşin başı doğru ve dürüst olmaktır. Bu varsa, gerisinden korkma, eğriyse de bir gün doğrulur.

Takvaya Sarılmak

Bizim şahsiyetimizi kemale erdirerek zirvelerde dolaştıran çok ulv  bir kelimedir "takva." Takva, bizi Allah Teâlâ'ya sevdirebilir. Daha fazla iyilik, ikram, sevgi ve mutluluk sebebi olur. Daha fazla y celirsiniz, değerli, kıymetli, kaliteli olursunuz. Böyle oldukça da daha fazla sevgi ve ikram görürsünüz.

Takva  yle bir duygudur ki o sayede insan Rabbini çok sever ve sayar, onu üzecek, kızdıracak işlerden uzak durur. Hatta bu yüzden kendisine helal veya mübah olan bazı işlerden bile şüphe duyarsa uzak durur. Takva, dinin ilkelerine,  l yelerine düzenli, devamlı, yerli yerinde ve vaktinde, hem de içten gelen bir istekle, ihlas ve samimi-

yetle uymaktır. Maksat Allah Teâlâ'nın sevgisini ve rızasını kazanmak olunca, İslam'ı yaşamada en ufak ayrıntıları bile gözetmektir. Her anın vazifesini eda edebilmek için disiplinli yaşamaktır.

Takvanın psikolojisine gelince, arzu ettiği böyle bir hayat yaşatması için Allah Teala'ya daima yalvarmak, bu arada içini dışını kontrol etmektir. Eğer bir başarı görürse Allah Teâlâ'dan bilerek nefsin kibir ve kendini beğenmişliğine fırsat vermemek, onun mekrinden emin olmayarak daima korku, kaygı, endişe içinde mabuduna boyun eğip teslim olmak, böylece azabından korunmaya, ceza gerektirecek işlerden uzak durmaya bakmaktır.

Takva sayesinde insan Rabbine yakın olur. Kendisine şah damarından daha yakın, hatta aklından, kalbinden, idrakinden ve dahi canından daha yakın olan Allah Teâlâ'ya, günah, isyan ve hatalar sebebiyle uzak düşmemektir. Bunun için kulluk sınırını aşmamak, kalbi gafletten uyanık tutmak, hayatı yaşarken Allah Teâlâ'yı unutmamak, "zıkr-i daim" denilen veçhile her an onunla olduğunu bilmektir. Bir başka ifadeyle "ihsan" üzere olmaktır. İhsan, her ne kadar sen Allah Teâlâ'yı görmüyorsan da, onun seni her an gördüğünü bilmen, bunun bilincine ermendir.

Allah Teâlâ'nın katında en üstün, en saygın, en ödüllü kullar, takvalı kullardır ama onlar kendilerinde takva görmez, bunu hatırlarından bile geçirmez, kendilerini başkalarından üstün bilmez, aksine herkesi kendilerinden üstün bilecek bir tevazu ve mahiyet içindedirler.

Allah Teâlâ'ya hamdolsun ki o takvayı insan kalbine koydu. O yüzden kimde ne kadar var, tam bilinmez. Bu da ihlas ve samimiyeti tetikler. Gerçi, "küp içindekini sızdırır" dedikleri gibi, takvalı kalplerden iyi davranışlar ve güzel huylar sızar, ama sızıntı içerdeki var

olanı bildirse de, miktarı pek bildirmez. O yüzden insanlara karşı hüsnü zanlı, alçak gönüllü ve saygılı olmak esastır.

Allah Teâlâ'ya karşı iman, amel ve ahlak ile yaklaşan, nafîle ibadetler ile ona manen yakın olan, onun sevgisini kazananlara "velî / dost" deriz. Bunlar Allah Teâlâ'nın sevgisini hak etmiş değerli kullardır. Onların mutluluğu, dünyada nice büyük devletleri idare edenlerde bulunmaz. Onların halk tarafından sevmelerine, gönüllerdeki makamlarına, izzet ve şereflerine, şan ve şöhretlerine nice sultanlar erişemez. Buna inananlara deriz ki, seni tutan nedir?

Sen de böyle gönüller sultanı olup dünyada mes'ud ve bahtiyar yaşayabilirsin? Neden buna iltifat etmiyorsun?

Öyle bir izzet ve şeref var ki, öyle bir makam ve yücelik var ki, arkasında ne ordular var, ne de destekleyen halklar var. Ne mal var, ne makam var. Sadece Allah'ın sevgisi ve rızası var. Onun vergisi bir onur var, şeref var, haysiyet var, yücelik var, efendilik var. Akıllı insan, bunu elde etmek için çalışır. Aslına bakarsanız, gerçek akıllı kimseler, Allah Teâlâ'ya iman ve itaat ile takvayı yakalamış insanlardır.

Dünyada izzet, şeref, servet, mal, makam, şan şöhret, güç ve iktidar elde etmek için insanların ne kadar çalışıp çabaladıklarını, yıllarca ilim ve servet tahsili için uğraşıp didindiklerini biliyoruz. Bu amaç için her çalışan da başarıyı yakalayamıyor. Ama görüyorsunuz takva yoluyla bunları elde etmek çok daha kolay.

Fakat orası çok da ince ve sırlıdır. Zira bunları elde etmek amacıyla takvalı olanlar, zırnık elde edemezler.

Bu ne demek?

Anlayabilmek için paçaları sıvayarak ilim elde etmeye başlamak lazım. Bunun da en iyi yardımcısı, aynı yollardan geçmiş iyilerle

beraber olmaya devam etmektedir. Şimdi bunları görmeye çalışalım inşallah.

İslam'ı Bilinçli Seçmek

İslam bir yaşama biçimidir. Müslümanlık da bir kişilik olarak o hayat tarzını yaşamaktır. Müslüman olup da bir Batılı gibi yaşamak, bir şüursuzluktur ve baştan kaybetmektir.

İslam, isim değil, makyaj değil, kuru bir övünme veya avunma değil, bilakis tevhit inancıyla, riyadan, süm'adan, yani gösteriş ve duyuruştan uzak, Allah için yaşamaktır.

İslam babadan oğula geçmez. Her insan kendisi bilerek ve seçerek, yani başkalarına tercih ederek Müslüman olur.

Kişiliğini kaybetmiş kimliksizlere soruyoruz,

- Hangi dindensin?

Kızıyor ve tersliyorlar:

- Bu ne biçim soru?

- Her neyse, sen kızma da cevap ver.

- Müslümanım elhamdülillah.

- Niçin?

- Ne demek niçin?

- Azizim, niye kıızıyorsun? Altı üstü bir soru: Niçin Müslüman-sın?

- Müslüman olmayıp da gavur mu olalım?

- Yahu öyle bir şey diyen yok. Sadece öğrenmek istediğim şu: Bu kadar din varken sen neden İslam'ı seçtin?

56 ❖ Müslüman Kimliğinin Kodları

- Anam babam Müslüman diye.

- Yani senin bilinçli bir tercihin yok mu?

- !..

- Niye susuyorsun?

- Bu konuyu hiç düşünmedim.

- Yani şöyle soralım: Anan baban Müslüman olmasaydı, sen Müslüman olmayacak mıydın?

- Belki de.

- Bu bilinçli bir din tercihi, bilinçli ve değerli bir inanç mıdır sence?

- !..

Hayır, bu kuru bir taklittir. Kime ne hayrı olursa...

İslam'ı Yaşamak

Az önce “İslam, isim değil, makyaj değil, kuru bir övünme veya avunma değil, bilakis tevhit inancıyla, riyadan, süm’adan, yani gösteriş ve duyuruştan uzak, Allah için yaşamaktır” demiştik. Buna göre çevrenize şöyle bir bakınız. Gördüğünüz insanların İslam ile alakaları, bağları ne kadardır?

Müslüman olmak veya olmamak onların hayatında ne kadar etkili?

Hangi davranışları “Müslüman” oldukları için yapıyor veya terk ediyorlar?

Manzara korkunç değil mi?

Şu yarı çıplak kadın Müslümandır mesela. Ama Müslümanlığı onu İslam’ın bir emri olan tesettüre, örtüye büründürememiş.

Ona bu durumunu sorsan, iki türlü tepki verir. Ya “Allah affetsin, dinimizi yaşayamıyoruz” der. Bu inandığı dini yaşayamamanın itirafıdır. Onu günahkar yapar. Tövbe kapısı açıktır. Ya da ikinci tepki olarak hemen cehennem gibi ağzını açarak “hangi çağda yaşıyoruz? Bu çağda öcü mü olalım?” der.

Bu inanç, söz ve tavır, Kur’an’ın açık ayetine dayanan tesettür, örtü ayetlerini inkar veya inkar olmasa da beğenmeyip çirkin görme olduğundan dinden çıkar, mürtet bir kafir olur. Evet, tesettür Allah Teala’nın kesin bir emridir. Onun nas ile sabit kesin bir emrini inkar eden, beğenmeyen, çirkin gören, aşağılayan kesinlikle dinden çıkar, kafir olur. Kendisi kafir olmayı istemiyorsa derhal tövbe etmeli, imanını tazelemeli, pis sözlerini geri almalıdır. Sonra da bir Müslümana yakışır şekilde emri yerine getirmelidir.

Alın bu emri, namaz için, faiz için, alkol için, flört için deneyin. Sizce tepki ne olur?

Bir Batılı gibi, gelen kadın erkek misafirlerini kapıda karşılayan ve kadını da erkeği de “öperek” içeri davet eden bir insanda “Müslümanlık” ne kadar vardır?

Müslümanlık, mevsimine göre giyilecek ceket, pardösü değildir. Meclise göre sürünecek koku veya makyaj da değildir. O, yalnızlıkta veya kalabalıkta, giyinik veya çıplak, senden ayrılmayan bir imandır, ameldir, ahlakıdır. O bedeninde canındır. Gövdende ruhundur.

Sabır Dayanmak Direnmek Devam Etmektir

Bir Müslümanın kimlik kodlarının başında sabır gelir. Sabır demek, her türlü acıya, zorluğu, sıkıntı, meşakkat ve musibetlere, hayırlı işlerde başarılı olmak için çıkan engellere dayanmak, katlanmak, direnmek, devam etmek, zafere ermek demektir.

Hayat başlı başına bir imtihandır. Bize göre bir kere geldiğimiz bu dünyada var oluş amacımız Allah Teâlâ'yı tanımak, sevmek, bize verdiği en büyük nimet olan dinine göre yaşamaktır. Din bir yaşama biçimidir. İnsan, dünyayı dinin kanunları ile yaşarsa, Allah Teâlâ'nın kainata koyduğu kanunlarla da uyum içinde olacağından, rahat ve huzurlu yaşar. Bunda hiç kuşku yok.

Ancak, eğitilmemiş nefisler, içlerindeki duygularını, güdülerini tanımadan, peşin haz, istek ve şehvetlerine göre hareket etmek isterler. Çünkü o eğitim önceleri ağır gelir nefislere. Cehalet içinde olsa da o istediği gibi başıboş ve serseri yaşamak ister. İşte en büyük felaket de zaten budur. İslam ne kadar Allah Teâlâ'nın istediği gibi yaşamaksa, cehalet de o kadar nefsin keyif ve hevasına göre yaşamaktır. Bu yüzden İslam ne kadar saadet ise, cehalet de o kadar felakettir.

Bunu bilince insana düşen, nefisini ilimle donatmak, kendini eğiterek terbiye etmek için çalışıp çabalamaktır. Bu çabanın ardından mutlaka hayır gelecektir. Fakat cahil nefis, sonu kendi aleyhine olsa bile, keyfine göre yaşamak varken, ilim ve terbiye yollarında uzun bir yolculuğa çıkmaktan hoşlanmaz. Zorluklara, acılara katlanmak istemez. Hâlbuki böyle bir kolaya kaçışta sonuçta kendisi zararlı çıkacaktır, ama onu anlamak istemez.

İşte sabır burada başlar. Dini ve dünyevi ilimleri elde etmek, kendisini yetiştirmek, iyi bir kul, iyi bir insan, yani Müslüman olmak için çalışacak. İlim elde edecek, öğrendiklerini yaşayacak ve yaymaya çalışacak, haramlardan, kötülüklerden, zararlı şeylerden kaçacak. Bu arada başına gelen sıkıntılara, eziyetlere, kötülerden gelen veya doğal yollarla başa gelen musibet ve felaketlere katlanacak, iyilik için dayanacak, direnecek, zafere kadar yoluna devam edecektir. Bıkkınlık, yılgınlık, usangaçlık göstermeyecek, iradesini

güçlü tutacak, felaketlere karşı kendisini bırakmayacak, kurtuluş yollarını arayacaktır.

Allah Teâlâ sabredenleri sever ve destekler. Her zaman onların yanındadır. Az sabırda çok keramet vardır. O yüzden “iyilikleri yapmada sabır, kötülüklerden kaçmada sabır, bela ve musibetlere katlanmada sabır” gibi sabrın her çeşidini kendinde yaşayacaktır Müslüman. Zafer bunun arkasındadır.

Sabr-ı cemil, yakınmadan, sızlanmadan katlanmaktır acılara. Olur olmaz kişilere şekva ve şikayet etmemektir. Derdini Allah Teâlâ’ya açmak, ondan yardım ve şifa dilenmek, ayıp değildir. Ayıp olan, kullarını çeşitli musibetlerle sınayan Allah Teâlâ’yı kullarına şikâyet etmektir. Nimetini yediği uzun yılları unutmaktır başa gelen azıcık bir felaket karşısında.

Sabırda başarı, darbenin indiği ilk anda belli olur. acısı gittikten sonra sabrın ne anlamı kalır? O yüzden darda kalanın, sıkıntıya düşenin, felakete duçar olanın en akıllı ve mantıklı biçimde sabır göstererek Allah Teâlâ’dan kurtuluş beklemesi, yardım dilemesi bir ibadettir. Başa gelen musibetler sabır ile karşılanırsa günahlara keffaret olarak insanı cehennem azabından kurtarır, günahı yoksa bile cennette derecelerini yükseltir. Bu bakımdan dıştan acı gözüken nice musibetler, içten bir şefkat ve merhamettir aslında. Kul arif olup anlamalı, “neylerse güzel eder” diyerek “kahrı da lütf gibi” hoş karşılamalı, kaderin acısına tatlısına razı olmalı, Allah Teâlâ’yı asla itham etmemeli, o kendisine manen çok yakınken, kendisi ondan uzağa çok çok uzaklara düşmemelidir.

“Sabır dinin yarısıdır” hadisi üzerinde çok düşünmek gerekir. Sabır gerçekten de bir hazinedir. Korukların sabırla üzüm olması gibi insan da sabırla kamil olur. hamlıkta ne tad vardır? Özünden

kopmadan soğuk ve sıcak, aydınlık ve karanlığa katlanmak gerekir. Bu acılara tahammül olmasaydı zaferin tadı mı olurdu? Sıradanlık-tan kurtulup büyük mutluluklar yaşamak istiyorsak, sabrın kıymetini öğrenmeli ve yaşamalıyız.

Vakar - Tevazu - Sekinet - Acele Etmemek

Vakar ve sekinet, acele ve telaş etmeme anlamında sabrın arkadaşlarıdır. Vakar, ağırbaşlı olma, temkinli davranma, mevki ve kişiliğin gereğini hakkı ile koruma, hafif meşrep olmama anlamında güzel bir huydur. İnsan kibirli gururlu değil, kendini beğenmiş değil, ama vakur olmalıdır. kendi izzetini korumalı, şeref ve haysiyetine yakışmayacak düşük, adi ve bayağı işlerden kaçınılmalı, olaylar karşısında ilmin, hukukun ve ahlakın gerektiği neyse onu yapmalı, cahil ve duygularının elinde zelil ve zebun olmuş karactersizler gibi hareket etmemelidir. Halk arasında “kendisine yakışan” diye bir deyim vardır. O herkesten beklenir.

“Ağırbaşlılık” olarak da niteleyebileceğimiz vakar, sahibine hürmet uygulanan kazandıran bir huy ve fazilettir. Vakar ie kibir çoğu kez birbirine karıştırılır. Oysa vakarda aynı zamanda tevazu, efendilik, herkese hakkını verme ve güzel muamele etme vardır. Kibirde ise başkalarını küçük görme, horlama, aşağılama ve saygısız davranma vardır. Bu iki huy birbirinden çok farklı ve bambaşka huylardır. Vakar bir fazilet, kibir ise rezilettir.

Tevazu; alçak gönüllü olma, kibirlenmeme, büyüklük taslamamaktır. Layık olduğu mertebeden daha altlara bilerek inme ve insanlara öyle muamele etme, mütevazi kişilerin güzel ahlakındandır. Çünkü tevazu ile insanlar, kendilerinden aşağıda olan insanlara küçük ve değersiz muamelesi yapmaz, onları horlamazlar. Arkadaşla-

rına asla üstünlük taslamazlar. Büyüklerine saygıda kusur etmezler. Böylece toplum içinde insanlarla rahat anlaşır ve kaynaşırlar. Bu kaynaşma, cemiyetin huzur ve selametini sağladığı için, din ve dünya açısından çok çok önemlidir. O yüzden, mütevazı insanlar sevilir, sayılır ve yüceltilirler. Aksine kibirli insanlar sevilmez, horlanır ve aşağılanırlar. Tevazu sahibi insan, ancak bir yerde kibirli olabilir: O da, kibirli insanların karşısında. Çünkü, “kibirliye karşı kibir, sadakadır” denilmiştir.

Aslında evreni iyi tefekkür eden birisi, Allah Teala'nın azameti karşısında kendi küçüklüğünü, acizliğini, faniliğini anlar ve tevazudan başka bir huy bulamaz. Bunun en iyi farkında olan, en üstün insandır. Şüphesiz O da Resulullah (s.a.v.) Efendimizdir. Kainatın yüzü suyu hürmetine yaratıldığı insan, evinde yer süpürür, yamalığını diker, koyununu sağlar, eşlerine ev işlerinde yardım ederdi. Sokakta kendi yükünü kendisi taşır, arkasından kalabalıkların yürümesinden rahatsız olur, eşeğe biner, hatta terkisine adam alır, çocuklar dahil herkese önce kendisi selam vermeye çalışır, meclisinde özel yer edinmez, boş bulduğu yere oturur, kendisine ayağa kalkılmasını hoş karşılamazdı. Hz. Enes (r.a.) anlatıyor: “Ashaba Resulullah (s.a.v.)'dan daha sevgili kimse yoktu. Buna rağmen onu gördükleri zaman ayağa kalkmazlardı, çünkü onun bundan hoşlanmadığını biliyorlardı.”¹¹

Teenni, yavaş iş görme, ağırdan alma, ihtiyatlı davranma, acele etmeme, düşünceli ve yavaş hareket etme ve temkinli davranma anlamında bir güzel huydur. Dikkat edilirse teenni ile sabır, birbirine yakın olan huylardır. Dolayısıyla sabrın kazandırdıkları ondan da beklenir.

---

11 Tirmizi, Edeb 13, 2755.

Bilindiği gibi insanın, sonu gelmeyen arzu ve istekleri vardır. Bunlar yer yer birbirine ters de düşerler. Yaratılışımızdan getirdiğimiz bu duyguları din, ahlâk ve tıp gibi ilimler onları meşru sınırlar içine almaya çalışır. İnsanın bunca ihtiras ve isteklerine rağmen, ömrü pek o kadar uzun değildir. Yapılacak çok şey, arzuların, heveslerin, şehvetlerin, isteklerin faydalı ve zararlı yanlarını iyi tespit edip, her huyu kendi sınırında düzeltmek ve ondan faydalanmaya çalışmaktır. Çok da uzun olmayan ömürlerini planlı, programlı şekilde harcamasını bilenler, hayatta başarılı olarak mutlu olur, başkalarına da feyizli hizmetler verebilirler.

İnsanın arzu ve istekleri bir sınır tanımadığından, eğer insan kendini eğitip terbiye edemezse onların gerçekleşmesinde çok aceleci olacaktır. Bu yüzden hayra ve iyiliğe hemen kavuşmak, şer ve kötülükten, sıkıntı ve üzüntüden acele kurtulmak ister. Oysa bilerek, neticesini hesâba katarak, fayda ve zararlı taraflarını düşünerek sabırla yapılan bir iş; bilmeden, neticesini hesâba katmadan acele yapılan birçok işten hem hayırlı, hem de daha yararlıdır.

Mesele çok iş yapmak, çok şey söylemek değil, Allah'ın rızasına uygun olanı seçip, kısa ömrü feyizli bir hava içinde amacına ve yaratıldığı hikmete yönetmektir. Herkes de yaşadıklarından bilir ki hiç birimiz her arzuladığımızı elde etmeden bu dünyadan ayrılmak durumundayız. Nice peşinde koştuklarımızın çoğuna erişmeden, arzu ve isteklerimizin bütününe gerçekleştirmeden, başladığımız işlerin tamamını bitiremeden dünyadan göçüp gidiyoruz. Bu bizi teennili olmaya, seçici davranmaya itmiyorsa, aklımızın ve dinimizin hayrını görmüyoruz demektir.

Kur'an ve sünnet bizi her konuda eğitir. Bize iyi düşünüp taşınıp sonra istekte bulunma terbiyesini öğretir. Öfke ve acele ile hareket

ettiğimiz zaman, zararlı çıkacağımızı, neticede pişman olacağımızı, teenni ile hareket etmenin, çok daha iyi olacağını haber verir. Bilhas- sa insan fitratında olan aceleciliğin iyi bir şey olmadığını öğütler:

Tarih boyunca peygamberler, ilim adamları, bilginler, fatihler, veliler, devlet adamları, çeşitli engelleri aşarak büyük başarıları elde eden insanlar, acele ile değil, hep teenni ile hareket etmişlerdir. Büyük zaferler, teenni ile hareket etmenin ürünüdür. Teenni ile hareket etmek, insanı dünya hayatında her türlü başarıya ve ahirette de Cennet'e götürür. Teenniye elden bırakıp acele etmek, insanın hem dünya hem ahirette perişan olmasına sebep olur.¹²

Allah Teala vakarlı kullarını kendisine nispet ederek över: **“Rahmân'ın öyle kulları vardır ki, onlar, yeryüzünde sükunetle (vakarla) yürürler.”** (Furkan, 25/63)

Sevgili Peygamberimiz Efendimiz (s.a.v.) de vakarı ve teenniye över. Cemaatle namaza başlanmış bile olsa, camiye gelenlerin koşarak acele etmemesini, vakar ve sükûneti elden bırakmamasını tavsiye eden hadisi (Buharî, Ezan, 21) her Müslümanda bulunması gereken vakarı ifade etmektedir.

Peygamberimiz daima, hürmet duygularını davet eden bir vakar ve aynı zamanda sevgiyi celbeden bir tevazu halinde bulunurdu. Dünya işlerinde acele etmek şeytandan, ahiret işlerinde ertelemek anlamında acele etmek rahmandandır.

Öyleyse Müslüman bir iş yaparken, yolda yürürken, insanlarla sohbet edip konuşurken daima sabırlı, teennili, sekinetli, ağırbaşlı olmalı, acele etmekten, çok hızlı yürümekten, düşük ve değersiz hareket etmekten sakınmalı, izzet ve şerefini korumalı, makam ve ko-

12 Bkz. Şamil İslam Ans. "Teenni" md.

numuna layık durmalı, her zaman duruşu ile örnek olmalıdır. Kimliğimizi bu güzel huyların köşe taşlarıyla inşa etmeliyiz.

İşlerde Tedbir İstişare İstihare

Tedbir Arapçada “düşünme, taşınma, değerlendirme” anlamlarına gelir. Bizim dilimize geçerken buna daha çok “önlem” anlamında kullanılır. “İhtiyati tedbir” bir hukuk terimi olarak kullanılır. İhtiyat, tedbirli olmanın, önlem almanın ön hazırlığıdır.

Bütün bu manaları toplayarak deriz ki bir Müslüman, bir söz söylerken, bir iş yaparken o konuda önce iyi düşünüp taşınmalı, yanlış veya yanlış anlamaya götüren durumlar için tedbir/önlem almalı, yapacağını iyi bir plan ile ortaya koymalıdır. Ani kararlardan sakınmak gerekir. Özellikle de duyguların yoğun yaşandığı aşırı sevinç, sevgi, öfke, nefret, açlık, yorgunluk, bezginlik, yılgınlık, korku, endişe gibi zamanlarda köklü kararlar almaktan kaçınmalıdır.

Bir işe başlamadan önce demek ki yapılacak çok önemli şeyler vardır. O işi enine boyuna düşünmeli, konu ile ilgili bilgiler edinmeli, başkalarının tecrübeleri görülmeli, gerekiyorsa onlarla veya o işi bilenlerle istişare edilmelidir. Yapılacak iş hayırlı gözüküyorsa yapmaya azmetmeli, değilse, yol yakınken vazgeçmelidir.

Eğer yapmayı hayırlı ve faydalı gördüyse, o zaman iyi bir plan program yapılmalı ve işe azmedilmelidir. Bir işin hayırlı, faydalı olduğuna karar verip teşebbüs ettikten sonra, yani azmettikten sonra, çıkan zorluklar veya engeller ile vazgeçmemeli, onları aşmak için sağlam durmalı, kendine düşeni yaptıktan sonra işinde Allah Teâlâ'ya tevekkül ve itimat edip akibetini ona ısmarlamalıdır. Zayıflık göstermemeli, her derdin bir çaresinin olduğu unutulmamalı,

üzerinden yol geçmeyen dağın olmadığı bilinmelidir. Zorluklar işi değerli kılar, çaresizlikler insanı güçlendirir, gelen başarının mutluluğunu ve bereketini artırır.

Bir işi yaparken üç aşamaya dikkat etmelidir. Önce o iş hakkında bilgi toplamalı ve bunu değerlendirmelidir. Sonra bu işin ehli ile istişare etmelidir. Danışmak ayıp değil, aksine övünülecek bir davranıştır. Kur’ân-ı Kerîm’de şöyle buyrulur: **“İş konusunda onlarla istişare yap. İstışareden sonra o işi yapmaya tam olarak karar verince, artık Allah’a dayan ve güven.”** (Al-i İmrân, 3/159)

İstışare, kişinin aklını, ahlakını, tevazusunu gösterir. Büyük zararlardan ve pişmanlıklardan korur insanı danışmak. Atalarımız “danışan dağ aşmış, danışmayan düz yolda şaşmış” der. Bugün danışmanlık başlı başına bir sektör olmuştur. Kıymetini bilmek gerekir.

Müslümanlar, herkes için gerekli olan bu iki aşamaya bir üçüncüsünü de katarlar. O da istihareye yatmaktır. İstihare, hayır dileme, yapmak istediği bir şeyin kendisi hakkında hayırlı olup olmadığını anlamak isteme anlamında bir kavramdır. “Düşe yatmak” şeklinde de ifade edilir halk arasında. Biz buna “Allah Teâlâ’ya danışmak” da diyebiliriz. Müslüman, girişilecek bir işin hayırlı olup olmadığını anlamak için abdest alıp iki rekat nafîle istihare namazı kılar, ardından derdini dillendirdiği duasını okuyup uykuya yatar. Rüyasında manevî bir işaret alarak o işin hakkında hayır veya şer mi olduğunu anlamaya çalışır. İstihâre namazı, kerâhat vakitleri dışında her zaman kılınabilir. Çünkü hadiste vakit belirtilmemiştir. Genellikle gece yatağa girerken yapılır.

Kâfirlerden düşüncesi kıt olanlar buna gülerler. Akıllı olanlar ise, ruhun gücünü anladıkları için bunun karşısında en azından susarlar. Kafası İslam bilgileri ile değil de Batı kültürü ile eğitilmiş kimi

fasık, facir, cahiller de bu davranışı alay ederek aşağılarlar. Bu onların seviyesizliğini gösterir ancak.

Bir iş yapılmak istenildiğinde istihâre yapmak menduptur. Hz. Peygamber, Ashab-ı kirama önemli işlerinde istihâreye başvurmalarını telkin buyurdu.

Sa'd b. Ebi Vakkas'tan, Resulullah (a.s.)'in şöyle buyurduğu rivayet edilir: *"Âdemoğlunun Allah'tan hayır dilemesi (istihâresi) saâdetindedir. Allah'ın hükmüne razı olması da saâdetindedir. Allah'tan hayır istemeyi terketmesi ise onun bedbaht olmasındandır. Allah'ın hükmüne razı olmaması da, Âdemoğlunun bedbahtlığındandır."*¹³

İstihâre, iyiliği veya kötülüğü kestirilemeyen bir iş hakkında söz konusu olur. Hayırlı ve sevaplı olduğu kesin olarak bilinen bir konuda istihâreye gerek kalmaz. Ancak onun yapılması hakkında olabilir. Mesela hacca gitme hakkında istihare olamaz. Üzerine vacip olmuşsa mutlaka gidebilir. Ama karayoluyla mı, hava yoluyla mı, falan arkadaş grubuyla mı yok filan arkadaşlarla mı gibi ayrıntılarda istişare olabilir.

Sonuçta mü'min akıllı, mantıklı, en azından yapmak istediği işte bilgili bir insandır. Kararlarını aceleye getirmeden, düşüne taşına, hatta ehline danışarak istişare ile verir. İstihareye yatmak da menduptur / güzeldir ve önemli işlerde terk edilmeyip yapılmalıdır. Bundan sonra kendine düşeni yapmış bir kul olarak huzuru kalp ile Allah Teâlâ'ya tevekkül ve itimat eder, sonuca da şekva etmeden rıza ile karşılık verir.

13 Ahmed b. Hanbel, I, 167; Tirmizi, Kader, 15.

Doğruluk, Dürüstlük, Güven ve Emanet

Müslüman kimliğimizin en önemli kodlarından birisi de emin, güvenilir insan olmaktır. Belki de ahlak ve karakterimizin en öne çıkan yanı olmalıdır sıdk, sadakat, sadık olmak, güvenilmek, emanet edilir bilinmek... Bunların zıddı da en kötü huylardır: Yalan, hile, aldatma, hıyanet... Bir Müslümanda asla olmaması gereken huylardır bunlar. O yüzden böyle Müslümanlara “amelde münafık” denmiştir. Allah korusun, “inançta münafık” zaten küfürdür. “Amelde münafık” ise ona doğru giden, akıbetinin ona varmasından korkulan bir huy, karakter ve davranış biçimidir.

Bize Arapçadan geçmiş olan “sıdk” kelimesi, “konuşanın inancı itibariyle söz ve fiilinin birbirine uygun olması” anlamındadır. Bir vadin yerine getirilmesi bakımından sözün doğru olması “sıdk” olduğu gibi bir olayın haber verilmesi bakımından da sözün doğru olması “sıdk” tır. Allah Teâlâ Kur’an-ı Kerim’de kendisi ve Resullerinin “sadık” ve sıddık” olduğunu haber veriyor. Yani “sıdk’ı, doğruluk ve güvenilirliği en fazla olan, yani asla yalan söylemeyen” demektir.

Elbette risalete ehil olabilmek için her peygamberin bu sıfatı üzerinde taşıması gerekir. Çünkü bu sıfat olmazsa risâlet davası temelinden sarsılmış olacaktır. Çünkü insanlar doğru söylemeyen bir peygambere güvenemez. Doğru olan peygamberin herhangi bir surette gerçeğe ters düşen bir söz söylediği görülmemiştir. O yüzden bir peygamberin Allah namına davet ettiği şeyi kendi nefsinde yaşaması gerekir. Çünkü Risalet’in en büyük gayesi Cenab-ı Hakk’ın insanları mükellef kıldığı ahkâmı onlara tebliğ etmektir. Çünkü Allah ile ilişkisi olan kimse herkesten daha çok O’nun azametine müdriktir. Dolayısıyla O’nun hiç bir emrine karşı gelmez. Zira Ona

karşı gelmek ihanettir. Hain olan kimse de Allah'ın risaletinin ehli olamaz.

Allah Teâlâ bütün peygamberlerin ve elbette son nebi Hz. Muhammed (s.a.v.)'in de sadık olduğu, yalancılardan olmadığı Kur'an-ı Kerim'in bir çok yerinde anlatmaktadır. İslâm tarihi de buna şahittir. Ona düşmanlarının "Muhammedü'l-Emîn" dediği açıkça bellidir.

Doğruluk önce kalpte, sonra dilde ve işlerde olur. Buna niyet söz ve amelde doğruluk da diyebiliriz. Kalpte doğruluk, niyet, kasıt ve amacın doğruluğu ve bu konuda son derece azimli ve ısrarlı olmaktır. Kalbi bütün gücüyle Allah'a yönelmek, onun rızasını kazanacak işlerde başarılı olmak için iradeyi güçlendirip kuvvetlendirmektir. Böyle sağlam bir kalp ve çelikleşen irade olursa insan önüne çıkan her engeli rahatlıkla aşar. Zorluklar insanın gözünde küçüldüğü oranda işlerde başarı kolaylaşır. Sözde sadakat, dilin hakkı ve doğruyu söylemesidir. Dil doğruluğa alışıncaya, artık hiç bir zaman yalan, dolan, hile, haram ve bâtil konuşmaz. Amelde sadakat ise Kur'an ve sünnete uyarak, Rasulullah (s.a.v.)'i örnek alarak dinin emir, yasak ve teşviklerine göre bir hayat yaşamaktır.

Müslüman kalpte niyet, sözde doğru ve amelde ihlas ve samimiyetle sadakati gerçekleştirince, haliyle "sıddikiyet" derecesine ulaşır. Bu derece ise, Cenab-ı Hakk'ın mü'min kullarından istediği bir derecedir.

"Ve şöyle de: Rabbim, beni sıdk (ve selamet) girdirişiyile girdir; sıdk (ve selamet) çıkarışıyla çıkar ve tarafından da hakkıyla yardım edici bir hüccet ver." (el-İsra, 17/80)

Müslüman yaptıkları ve yapmadıkları her hususta Allah'ın rızasına bağlıdır. Maksudı Allah'tır, O'nun rızasını kazanmaktır. Bunun

için Allah'tan yardım diler, O'na sığınır, O'na dayanır, O'na güvenir. **“De ki: Benim namazım da ibadetlerim de hayatım ve ölümüm de, hiçbir ortağı olmayan alemlerin Rabbi olan Allah'ındır.”** (el-En'am, 6/162-163)

Müslüman yaşamaktan maksadı da budur. Her ne kadar dünya nimetlerle doludur ve Allah bunları kulları için yaratmıştır, bunları elde etmek ve faydalanmakta asla bir mahzur yoktur, ama asıl amacın yanında bu işler çok basit ve zevksiz kalır. Onun nazarında dünya da içindekiler de asıl rağbet edilecek şeyler değildir. Ancak bunlar Allah'ın rızasına vesile olacaksa o zaman değerlidirler. Çünkü bunları Allah yolunda harcamanın ödülü çok büyüktür:

“Bu, sadıklara sıdklarının fayda sağlayacağı gündür onlar için altlarında ırmaklar akan, içinde ebedi kalacakları cennetler vardır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da Ondan razı olmuşlardır. İşte büyük kurtuluş ve saadet budur.” (el-Maide, 5/119)

Müslümanlar bu konuda devamlı imtihan edilerek sınanacaklarını da bilirler:

“Mü'minlerden öyle erler vardır ki Allah'a verdikleri ahidlerinde durdular; onlardan kimi adağını yerine getirdi, kimi de beklemektedir; sözlerini asla değiştirmemişlerdir, ki Allah sâdıkları sıdklarıyla mükafatlandırın, münafıklara da dilerse azap etsin, dilerse tevbe edenlerin tevbelerini kabul etsin. Şüphesiz Allah Gafur ve Rahim'dir.” (el-Ahzab, 33/23-24)

“İnsanlar yalnız 'inandık' demekle hiç sınanmadan bırakılacaklarını mı sandılar? Andolsun ki biz onlardan öncekilerini sınadık elbette Allah (sınayıp) sadıkları bildirip açığa çıkaracak, kâzipleri (yalancıları) bildirecektir.” (el-Ankebut, 29/2-3)

İş böyle olunca emanete sahip çıkmak da en büyük bir meziyettir Müslüman için. “Emanet nedir?” sorusuna şöyle cevap verebiliriz: özelde başkasının korumamız için bize bıraktığı eşyadır. Ama genelde Allah Teâlâ’nın korumamız için bize bıraktığı maddî ve manevî şeydir. Mesela canımız, bedenimiz, ailemiz, mallarımız, vatanımız, milletimiz, ümmetimiz, yerler gökler, din, Kur’an ve onun yeryüzüne hâkimiyeti, bize verilmiş bir emanettir ve bunda sadık olup hain olmamada hiç şüphesiz sınanacak ve deneneceğiz. Şu ayetler çok dikkat çekicidir: **“Biz, emâneti göklere, yere ve dağlara sunduk da onu yüklenmekten kaçındılar; onu insan yükledi; çünkü o çok zâlim çok câhildir...”** (el-Ahzâb, 33/72)

“Allah sizlere, emanetleri ehline vermemizi, insanlar arasında hükmettiğimiz zaman adâletle hükmetmemizi emreder.” (en-Nisâ, 4/58)

Allah Teâlâ’nın terbiye edip edeplendirdiği Resulullah, son derece “emin / güvenilir” idi. Kâfirler bile ona “el-emin” diyerek mallarını emânet ediyorlardı. O kadar ki, hicretten önce, kendisinde bulunan emânetleri sahiplerine iade etmişti. İsteseydi, canına kast eden düşmanlarının mallarını alır giderdi. Bunu can düşmanlarına bile yapmayan Hz. Peygamber “*emânete ihânetin münâfıkların alâmetlerinden olduğunu*”¹⁴ söylemiştir. Ona göre emânet, müminlerin de vasfıdır.¹⁵

Vedâ Haccı’nda Rasûlullah (s.a.v.), kadınların da erkeklere birer emânet olduklarını açıklamıştır.¹⁶ Yine Vedâ Hutbesi’nde Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: “*Size bir emânet bırakıyorum ki, ona sa-*

14 Buhâri, İmân, 64; Müslim, İmân, 106.

15 el-Mü’minûn, 23/8.

16 Ebû Dâvûd, Menâsik, 56

rıldıkça sapıklığa ve dinsizliğe düşmezsiniz. Bu emânet Allah'ın kitabı Kur'ân ve benim sünnetimdir."¹⁷

İbn Hanbel şöyle rivâyet eder: "Emânet sahibi olmayan kişinin gerçek imânı yoktur."¹⁸

Rasûlullah (s.a.v.)'ın şu buyruğu da emânete riâyetin yozlaşması durumunda neler olacağını açıklamaktadır: "*Emânet kaybedildiği aman yani -işler ehli olmayanlara verildiği zaman- kıyâmeti bekle.*"¹⁹

İsrailoğulları bu yüzden çökmüş ve sapmışlardı. Beceriksiz, sorumsuz, ahlâksız, adaletsiz kimselere yetki vermişlerdi. Hâlbuki İslâmî harekette, her işte en ehil kişilerin yer aldığı "Ulu'l-emr"e itâat sözkonusudur.

Eşref-i mahlûkat, Allah'ın yeryüzündeki halifesi olarak tanımlanan insan; Allah'ın öğüdü ve rehberi olan Kur'an-ı Kerim ve sünnetin bir emri olarak emâneti yerine getirmeye çalışmakla mükelleftir. Aksine Kur'an ve Sünnetin bildirdiği emânetleri sahiplenmemek, İslâm'a yönelmemek ve İslâmî ilkeleri yaşamamak, yaşatmayı unutturmak veya engellemek de emânet ve emânet ilkelerine uymamak demektir.²⁰

Her Dem Murakabe ve Muhasebe

İslam dinini bilinçli bir tercih ile seçmiş, onun kendisine yüklediği haklar ve vazifeleri öğrenmiş, dinini ihlas ve samimiyet içinde yaşamaya gayret etmiş, bunun için nefsiyle mücahede ve yol kesici-

17 Buhâri, Tecrid, 1654; İbn Hişâm, es-Sire, IV, 603; Sahih ve Sünen'lerin Vedâ Haccı bölümleri.

18 Ahmed b. Hanbel, Müsned, III, 135

19 Buhârî, İmân, 1.

20 Bkz. Şamil İslam Ansiklopedisi, "Emanet" ve "Sıdk" md.

lerle mücadelede kararlı Müslümanlar, günün belli saatlerinde kendilerini denetim ve gözetim altına almalı, geçen vakitlerini muhasebe etmeli, kâr-zarar bilançosunu görmelidir.

O yüzden her Müslüman iman bilincini kavi tutmalı, “Allah her zaman beni görüyor, sözlerimi işitiyor. O bana benden bile yakın duruyor. Onun huzurunda günah işlemek şöyle dursun, edebe aykırı davranmak bile korkunç bir felakettir” demeli, sürekli kendini kontrol etmelidir. Çünkü kalp, “nazargâh-ı ilahîdir,” orada ayıp bir niyet, düşünce bile olmamalıdır.

Kalbi temiz bir Müslüman, kalbini bütün insanlara açsa, utanmamalıdır. Çünkü orada hiç kimseye karşı bir kötülük düşüncesi olmamalıdır. İşin iseali budur. Acaba o ideala ne kadar yaklaşmıştır? İşte murakabe ve muhasebe budur?

Kalp vücut ikliminin padişahıdır. Onu iyi korumak gerekir. Ona ulaşan yollar ise organlardır. Eğer organlar iman ve salih amel ile temizlenir, haram lokma ile kirlenmez, hırs ve şehvetlerle sarhoş olmazsa, kalp çok rahat bir şekilde görevini yapar, Allah sevgisini duyar, feyz ve bereket ile coşar, küçük, adi ve bayağı zevklerden geçer, insanı takva yollarında verdiği enerji ile uçurur.

İbadetlerden, zikir ve fikirden, ilim ve tefekkürden zevk alan, feyz ile coşan bir Müslüman, kendini bunlardan mahrum eden her günaha, kötülüğe, ayıp işlere bütün kapılarını kapar.

Birer cam kırıntısı gibi değersiz olan basit zevk ve şehvetleri, birer elmas ve zümrüt sayılan salih amel ve kalbin edebine asla değişmez.

Hakiki mutluluk kalbin ve ruhun mutluluğudur. Bu hem tam, hem daimi, hem de insanı asla mahcup etmez. Aksine her daim sevin-dirir, yeni yeni müjdelere, nimetlere, övgülere nail ve mazhar eder.

O yüzden Müslümanlar, “ölmeden evvel kendilerini ölmüşler gibi kabul ederek,” “mahkeme-i kübrada Allah Teâlâ kendilerini hesaba çekmeden evvel daha dünyada yaşarken zaman zaman kendilerini hesaba çekmelidirler. Bunun neticesinde niyet ve amellerine bir değer biçer, ona göre bir tavır ve hareket belirlerler.

Nasıl mı?

İyiliklerini görünce, bunu Allah Teâlâ'nın bir lütfu bilir, ihsan eden Rablerine şükrederler. Bu arada amele güvenmeme noktasında kendilerini kontrol eder, kibir ve kendini beğenmekten kurtulmaya çalışır, ihlas ve samimiyetlerini ciddi sorgularlar. Şayet kötü amelleri varsa korkarlar, amana düşmeli, derhal tövbe etmeli, iyi amellerle telafisine çabalamalıdır. Malum, iyilikler önceden yapılan kötülükleri yediği gibi, kötülükler de yapılan iyilikleri yer, bitirir. Bunun farkında olmayan, muhasebe ve murakabesini zamanında yapmayanlar, ahirette müflis olduklarını gördüklerinde iş işten geçmiş olacaktır.

Dua, Enerji Kaynağımız

Bir Müslümanın kimliğinin en önemli parçası Allah Teâlâ'ya iman olduğu kadar onunla bağıını korumasıdır. Bu en büyük enerji kaynağıdır onun için. Dua sürekli Allah ile olmaktır. Dua, takvanın, murakabenin, muhasebenin görünen yüzüdür. Dua kanaviçe gibi örmektir yüreği. Beslemektir sürekli kalbi. Vücut iklimini düzene koymak, mesut ve bahtiyar kılmaktır. Gül yaprağı kadar nazik ve narin, o rengarenk yaprakların üstünde yuvarlanan şebnemler kadar diriltici özler taşıyan, seherlerde oluşan çiğleri kadar gönülleri sulayan bir harika bengisuyun da usaresi bir iksirdir.

Dua, Allah (c.c.)’a yalvarma, yakarma, maddi-manevi dilekte bulunmadır. Artık naz ve niyazın zirvelerinde kanat çırparak yüreği yere serme, tevazu ve mahviyetten kendinden geçmedir. Dua kul-luğun anlamıdır. Kelimenin kökünde bir acizin istemesi vardır. Bir âcizin mutlaka bir kadirinden istemesi. Yani her şeye güç yetirenden dilenme, hem de boyun bükerek, tezellül ile. Kulluk ile Rablik iliş-kisinin en güzel ortaya çıkışıdır dua. Bu yüzdendir ki dua, ibadetin özüdür, ilığıdır.

O yüzden kullarını en güzel kıvamda yaratan Rabbimiz, onu kapasitesinin zirvelerine yüceltmek için Kur’an gibi muhteşem kita-bında ve gereken her şeyi öğrettiği Habibinin sünnetinde inananları dua etmeye davet etmiş ve bu konuda bol bol örnekler vermiştir: **“Şayet kullarım, sana benden sordularsa, gerçekten ben çok yakı-nımdır. Bana dua edince, duacının duasını kabul ederim. O halde onlar da benim davetime koşsunlar ve bana hakkıyla iman etsin-ler ki, doğru yola gidebilsinler.”** (Bakara, 86)

“Rabbinize yalvara yalvara ve gizlice dua edin. Çünkü O, had-di aşanları sevmez. Düzeltildikten sonra yeryüzünde bozgunculuk yapmayın. O’na, korkarak ve rahmetini umarak dua edin. Muhak-kak ki Allah’ın rahmeti, iyilik edenlere yakındır.” (A’raf, 55-56)

“Onların yanları yataklardan uzaklaşır, korku ve ümid içinde Rablerine dua ederler ve kendilerine verdiğimiz rızıklardan ha-yırlara sarfederler.” (Secde, 16)

“Oysa en güzel isimler Allah’ındır. Bundan dolayı Allah’a onlarla dua edin.” (A’raf, 180)

Sevgili Peygamberimiz Efendimiz (s.a.v.) de ne güzel anlatmış-tır: Nu’man İbnu Beşir (r.a.) anlatıyor: “Resûlullah (s.a.v.), *‘Dua, ibadetin kendisidir’* buyurdular ve sonra şu âyeti okudular: **“Rab-**

biniz, ‘Bana dua edin ki size icâbet edeyim. Bana ibadet etmeyi kibirlerine yediremeyenler alçalmış olarak cehenneme gireceklerdir.’ buyurdu.” (Gâfir, 60)²¹

*“Kime dua kapısı açılmış ise ona rahmet kapıları açılmış demektir. İstenilen dünyevî şeylerden Allah’ın en çok sevdiği afiyettir. Dua, inen ve henüz inmeyen her çeşit bela ve musibet için faydalıdır. Kazayı sadece dua geri çevirir. Öyle ise sizlere dua etmek gerekir.”*²²

Ebû Ümâme (r.a.) derdi ki: “Ey Allah’ın Resûlü! En ziyade dinlenmeye ve kabule mazhar olan dua hangisidir?” *“Gecenin sonunda yapılan dua ile farz namazların ardından yapılan dualardır!”* diye cevap verdi.”²³

Hız. Âişe (r.a.) anlatıyor: “Resûlullah (s.a.v.) özlü duaları tercih eder, diğerlerini bırakırdı.”²⁴

Dua etmenin de usul ve adabı vardır. Bunlara riayet ederek yapılan dualara cevap verilir. Her zaman nezaket içinde yapılanlar makbuldür. Dua gibi bir ibadeti bundan uzak tutabilir miyiz?

Duada kalb ile dil beraber olmalıdır. Tevazu ve mahviyetle, nazik bir dil ve kula yakışır bir tavırla, ihlas ve samimiyeti hiç elden bırakmadan ısrarla yapılmalıdır dualar. Ve kabul edilir ümidiyle yapılmalıdır. O zaman dualar kabul görür.

Bu arada kul maddî manevî temizliğe dikkat etmelidir. Özellikle alınan gıdalar helal olmalıdır. Allah (c.c.), haramla beslenen vücudun ne duasını, ne de diğer ibadetlerini kabul etmez.

21 Tirmizî, Tefsir, Gâfir, (2973); Ebû Dâvud, Salât 358, (1479).

22 Tirmizî, Deavât 112, (3542).

23 Tirmizî, Daavât 80.

24 Ebû Dâvud, Salât 358, (1482).

Duaya, hamd u sena ile, Allah (c.c.)'in güzel isimleri ve salavat-ı şerifelerle başlamalı, onlarla bitirmeli, sonunda da “duamı kabul buyur” anlamında “âmîn” demelidir. Eller dua esnasında semaya çevrilmelidir.

Duayı bütün mü'minlere genellemeli, kendimiz için istediğimizi herkes için de istemeliyiz. Bunun dualarının kabulüne vesile olduğunu unutmamalıyız.

Dua içten gelerek yapılmalıdır. Bağırıp çağırmadan, kafiyeleler dizmeye kalkışmadan, hatta artistik pozlara girmeden, yani Allah (c.c.)'a derdini duyurma yerine insanlara kendini beğendirme riyakârlığına düşmeden...

Kur'an ve sünnetten alınan dualar kabule daha yakındır. Onları bilmiyorsa, ya da ezberinde var ama manasını bilmiyorsa, kulun ana diliyle açık seçik kendi ihtiyacını Allah (c.c.)'a arz etmesi daha güzeldir. Ancak haram ve günah şeyler asla duada istenmemelidir, bu çok büyük edepsizlik olur.

Hayırlı insanlardan dua istemek de sünnettir, yapmalıyız. İlle de sıkıştığı, başı dara düştüğü zaman değil, her zaman ve mekanda dua etmeliyiz.

Hiç şüphesiz Allah (c.c.) her duaya cevap verir. Ama biz bu cevabı anlamamış olabiliriz. Eğer bizim isteğimiz olmamışsa bunun sebepleri vardır. Mesela, o istek, hakkımızda hayırlı olmayabilir, eksik olabilir. Belki Allah (c.c.) daha da güzelini ihsan edecektir. Hakkımızda hayırlı da olmayabilir. Allah (c.c.) bilir, biz bilemeyiz.

En son şu da denebilir: Bu dünyada kabul olmasa bile, duadan ötürü ahirette sevap muhakkak verilecektir. Bu da bir icabettir.

Unutmayalım, dua başlı başına bir ibadettir.

Her Zaman Temiz Olmak

İyi niyet, ihlas ve doğruluk, iç temizliğidir. Yerinde gördük ki bu temizlik, dış temizlikten çok daha önemlidir. O yüzden bir Müslüman, aynı zamanda içi dışı temiz insandır.

Kalp, ruh, akıl temizliği deyince, küfür ve şirkten tevhid inancına gelmeyi, amellerde doğru, samimim ve içten olmayı, adalet ve insaf ölçülerine uymayı kast ediyoruz. Bir de kötü huyları terk, iyi huyları elde ederek güzel ahlakı, fazilet ve erdemi kazanarak yaşamak. Kısacası, dinin ilkelerine, ölçülerine, kanunlarına, değer yargılarına göre yaşamak. Özeti şeriatı göre yaşamak. Şayet bunda bir eksiklik olmuşsa, cahillikle bir günah işlenmiş, bir sınır aşılmış, bir küstahlık yapılmışsa, derhal tövbe ederek temizlenmek, yeniden o rahmet iklimine dönmek. Bütün bunlar manevî temizliğin gereklerindedir.

Bir de ibadetlerimizi yaparken hadesten taharet, yani temiz olmamız gerekir. Yani cünüplükten ve abdestsizlikten temizlenmek.

İç dünyasında ruhunu arındıran Müslümanın dış dünyasında kirli olması mümkün mü? Evet, insan çalışırken kirlenir. Fakat bu geçici bir durumdur. İş bitince arınır cümle terlerinden, kirlerinden. Temizler hemen bedenini, elbisesini. Evi, iş yeri, çevresi temizdir bizim insanımızın. Kişiliğimizin inşası temizlik üstüne kurulmuştur. Kalpten başlar, bedenden yol alır, çevresine kadar uzanır arılık duruluk. Konuşurken dişleri misvak veya fırçaıyla inci gibi parlar. Ağzı kokmaz. Varsa böyle bir şey, tedbirini alır, tedavisini görür. Mintanı, çorabı, mendili temizdir Müslümanın. Saçı sakalı, tırnağı temizdir, taralıdır, yeterince bakımlıdır. Çünkü bu temizliğin kendisini imana taşıdığını bilir. Temizliğin bir iman göstergesi olduğuna inanır. Mümkün merete abdestli gezer. Bu süre içinde namazdaymış gibi sevap alacağını

bilir ve bu kazancı kaçırmak istemez. Azalarını kirden koruduğu gibi günahlardan da korur. Dili tatlı, nazik ve kibardır.

Velhasıl bizim insanımızın maddî manevî temizliği sayesinde içi dışı nurdur, aydınlıktır, mutluluktur, huzurdur. Bu bir ışık gibi etrafına da yansır. Evet, biz kişiliğimizi temizlik üzerine inşa ederiz.

İbadetlerimizle Kimliğimizi Korumak

Ezan bizim yüksek sesle haykırdığımız temel ilkelerimizi belirler. Biz bir yeri ezanla İslam'a açarız. Ezan, fethin, hâkimiyetin, istiklalin de alametidir din kadar, devlet ve medeniyet kadar. Ezan, bayrak gibi, sancak gibi bir semboldür. Burçlarda bayrak yokluğu neyse, dinde de ezan yokluğu odur.

Ezan bizi birbirimize bağlar. Biz ezanla tanışır, bilişir ve sevişiriz. Ezan yoksa, özgürlük de yoktur, şahsiyet de, izzet ve şeref de yoktur. Ezana saygı duymayanın ise gözümüzde bir değeri yoktur. O konuştuğunda biz susarız, yerler ve gökler de susar. O susturulduğu zaman biz gürlüyoruz top gibi. Ölmüş gitmişiz demektir sesimiz çıkmıyorsa.

Bizi ezan davet eder, ama namaz inşa eder. Bizim imanımızın da, ihlas ve samimiyetimizin de, güzel ahlakımızın da kurucu, koruyucu ve geliştirici işi namazdır. Namaz varsa Müslüman vardır. Namazsız Müslümanlıkta hayır yoktur. Namazsız dinde hayır olmazsa, namazsız Müslümanda nasıl olacak?

Namaz, imandan sonra Rabbimizin bizden istediği en büyük kulluk vazifesidir. Kulluğun ölçüsüdür namaz bir yerde. Çünkü bazı hadislerden öğreniyoruz ki namaz, barajdır ahirette. Kişi hesaba çekilirken namazına bakılacak. Namazı yoksa, defteri kapatılacak ve başka

amellerinden hesaba çekilmeye gerek kalmadan, azaba gönderilecektir. Namazı varsa, diğer amellerinin hesabına geçilecek. Farzdan eksiği varsa, nafilelerle tamamlanacak, eksik gedik kapatılacaktır.

Namaz, imanımızı koruyan bir perdedir küfre karşı. Bizimle küfrün ve şirkin arasında perde, yani engel, naazdır. Onu kaldırırsanız iman küfür ve şirk birbirine karışır. Her şey mahvolur gider.

Vaziyet bu iken, bir Müslüman nasıl olur da namaz kılmaz? Bu ne cür'ettir?

Ne cahilane cesarettir?

Bu nasıl bir çılgınlıktır?

Namaz bizi inşa eder. Günde beş defa kılınan namaz, günde beş defa duş almaktır bedenimize, kalbimize, ruhumuza, karakterimize, huylarımıza, alışkanlıklarımıza...

Beş vakit namaz, aralarında da korur Müslümanları her türlü kötülüklerden, arsızlıklardan, namussuzluklardan, günahlardan, zulümlerden, haksız ve hukuksuzluktan, anarşi ve terörden. Namazı kılan, günde beş kere hesaba çekilendir. Hangi günaha cür'et edebilir?

Allah Teâlâ'nın kendisine kızdığını bile bile bir Müslüman, nasıl yiyebilir, içebilir, huzurla yaşayabilir?

Nasıl ruh sağlığını koruyabilir?

Namazı olmayanın nasıl dini olabilir?

Eğer böyle olmuyorsa, zaman içinde belli bir süreçle bile olsa böyle namaz sayesinde haramları, günahları, kötülükleri, ahlaksızlıkları terk edemiyorsa, alıkoyamıyorsa kılınan namazlar kişiyi bunlardan, demek o kılınan namaz namaz değildir. Kuru bir alışkanlık-

tır. Ruhsuz bir üfettir. Şuursuz bir eylemdir. Ya da yüz gördülük, el gördülük bir nifaktır. Açık bir münafıklıktır. Nitekim “Maun Suresi” de bunlara “veyl” okur!

Ve namaz varsa, ilim vardır. Ülfet ve muhabbet vardır. Cemaat vardır. Birlik ve beraberlik vardır. Huzur ve ruh sağlığı vardır. Vakit bilinci ve zaman disiplini vardır. İşlerde başarı vardır. İyi huy ve güzel geçim vardır. Devamlı ibadet vardır. Razı edilen bir Rab vardır. Kendisini bekleyen bir cennet vardır. Ve cennetteki yoldaşları vardır. İyilerle yoldaşlık vardır. Yardımlaşma vardır. Musibetlere tahammül vardır. Acıların kolay atlatılması vardır. Kötülerden ve tuzaklarından kurtuluş vardır. Eşlerden, evlatlardan ve akrabalarından göz aydınlığı vardır. Sevinç, mutluluk ve huzur vardır. Adalet, barış, emniyet, asayiş, sosyal yardımlaşma vardır.

Namaz, insan kadar, toplumu da inşa eder. Biz orucu da, zekatı ve hacı da, sair ibadetleri de namaza ekleyebiliriz.

Her ne kadar namaz her ibadetten üstün olsa da, hatta dinimizde imandan hemen sonra ikinci sıraya gelecek kadar çok mühim ve önemli olsa da, nihayet bu ibadetlerin hepsi, aynı Allah Teâlâ’ya kulluğu tamamlayan parçalardır değil midir?

İkinci Bölüm

TOPLUMSAL KODLAR

İSLAM'DA İKİ KAYNAK DÖRT BÖLÜM

İslam'a ait bilgilerin ilk iki ana kaynağı gördüğümüz gibi Kur'an ve sünnettir. Bu ana kaynaktan süzülen İslam genellikle dört ana başlık altında incelenir:

- 1- İtikat/İman,
- 2- İbadet,
- 3- Muamelat
- 4- Ahlak.²⁵

Şimdi bunları kısaca görelim.

1- İtikat: İman esasları ve inanca dair olan konuları işler. Bu konuları işleyen ilim dalı ve kitaplara bizde daha çok "Akaid," "İman Esasları" veya "Amentü Şerhi" denir. Arapçada bu "Usulü'd Din" olarak meşhurdur. Bu iman esaslarının akıl, ilim ve felsefe ile savunmasını yapan ilim dalına da "Kelam İlmi" diyoruz.

"İmanın altı şartı" diye bildiğimiz inanç esaslarımız "amentü" olarak da meşhurdur. Bunlar Allah Teâlâ'ya, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, kader ve kazaya iman etmektir. İman esasları Kur'an ve mütevatir sünnetle bilinir. Onun için bunları inkar, kişiyi dinden çıkarır.

Sahih bile olsalar, meşhur ve ahad hadislerle bildirilen konular iman esası olamaz. Dolayısıyla bunları inkar, insanı "bid'atçı" yapar ama dinden çıkarmaz.

---

²⁵ Biz bütün bu konuları herkese yetecek kadar özet olarak "İslam'ın Özeti" kitabımızda işledik. Konu başlıkları için oraya bakılabilir.

2- İbadetler: Bunlar da Kur'an ve sünnet ile tespit olunur. Ancak ibadetleri belirlemede hadisler için tevatür şartı aranmaz. Hemen belirtelim ki, bu iki kaynaktan başkası asla ibadet belirleyemez. Ne kadar da büyük alim olursa olsun kimse yeni bir ibadet uyduramaz, ibadetlerin şeklini değiştiremez, ekleme çıkarma yapamaz. Bu ibadetlerimiz genellikle abdest, gusül, namaz, oruç, zekat, sadaka, adak, hac, umre ve kurban ibadetleridir.

3- Ahlak: Konu gereği bunu “muamelattan” öne alalım. Ahlak ilmi, dinimizin ferde ve topluma fayda sağlayan, zararları önleyen, insanı mutlu kılan emir, tavsiye, yasak ve sakındırmalarından bahseden bir ilimdir. Eskilerin tabiriyle “tezkiye-i nefis ve tasfiye-i kalp” ilmidir. Örnek verecek olursak; doğruluk, güvenilirlik, namusluluk ve kibirden, gururdan, öfkeden, kinden, hasetten, dedikodudan uzak olmak gibi. Bizim kastettiğimiz ahlak ilmi, Kur'an ve sünnetten kaynaklanan ahlak ilmidir. Yaratılışından gelen temiz fitratı bozulmuş her akıl ve vicdan sahibi de bunu tasdik eder.

İslam ahlakının dışında, gayr-i müslim veya inançsız, ateist insanların ortaya koyduğu ahlak veya görgü kuralları Müslümanları bağlamaz. Hatta onlara uymak çirkindir, yasaklanmıştır. Mesela yeme içmede sol eli kullanmak, giyim kuşamda avret yerlerini açmak, insanlarla ilişkilerde İslam ölçülerine uymayan kadın erkeğin tokalaşıp öpüşmesi, müzik eşliğinde dans etmesi gibi “çağdaşlık” diye sunulan uygulamalar, bizim için yerine göre haram, yerine göre mekruh olan bid'at ve sapıklıklardır. Buna benzer görgü kuralları, örf ve adetler, kimden ve nereden gelirse gelsin reddedilmiştir. Sosyal statüsü ve ilmi ne olursa olsun, hiç kimsenin dinin getirdiği ahlakı değiştirmeye ve bozmaya hakkı ve haddi yoktur. Haddini aşarak teşebbüs etse de dinlenmez, reddedilir.

4- Muamelat: İnsanlar arasındaki idarî, hukukî, iktisadî, ticarî, medenî, eğitim ve sosyal ilişkileri düzenleyen kanunlardır.

Bilindiği gibi insanlar tabiatları gereği bir arada yaşamak zorundadırlar. Bu yüzden fertlerin başkalarıyla, giderek toplum ve devlet ile ilişkilerini düzenleyen kanunlara, yasalara ihtiyacı vardır. Bu yasalar olmazsa ve hakkıyla uygulanmazsa ortalığı suçlar, cinayetler ve çeşitli zulümler kaplar, adalet ve barış kaybolur. Böylesine kargaşa ve karmaşanın olduğu yerde mutluluktan eser kalmaz. İşte bu yüzden herkesin hak ve vazifelerini düzenleyen kanunlara ve bunu adaletle uygulayan devlet gücüne ihtiyaç vardır. Bu sayede düzen sağlanır, emniyet ve asayiş korunur, suçlular cezalandırılır, kötülükler önlenir.

İşte İslam, ortaya koyduğu şeriat ile, yani ilahî kanunlarıyla bir İslam devletinin ve toplumunun muhtaç olduğu bütün kanunları “muamelat” ana başlığı altında ortaya koymuştur. Bu şeriatın iyi uygulandığı zamanlar, tarih içinde insanların en mutlu olduğu, kalmadığı ve geliştiği zamanlardır. Biz de çağımızı “asr-ı saadet” yani “mutluluk çağına” dönüştürmek istiyorsak, kendi devlet ve toplumumuzda İslam Şeriatını uygulamak zorundayız.

Şeriat İle Kanun Farkını Bilmek

Burada asıl mesele şudur: Bu kanunları kim yapacak? Kestirmeden giderek sözü uzatmadan söylersek, bugün yeryüzünde iki çeşit kanun vardır:

Biri Allah Teâlâ'nın koyduğu İslam Kanunları. Ona kısaca “şeriat” diyoruz.

Diğeri de her çağın hukuk bilginleri tarafından sırf kendi akıl, ilim ve tecrübelerine dayalı olarak ortaya koydukları kanunlardır. Buna da “kanun” veya “yasa” denir. Bunlara, insan kaynaklı olduğu

için “beşerî kanunlar” dendiği gibi, ilahî olmadığını ifade için “laik kanunlar” da denir.

İşte burası iman ile küfrün ayrıldığı noktadır. Açıkça söyleyelim, Müslüman şeriatı almak, laik kanunları atmak zorundadır. Müslüman kişiye imanı bunu mecbur eder, zorunlu kılar. Şimdi bunu kısaca açıklayalım.

İslam’a göre kanun koyma yetkisi Allah Teâlâ’ya aittir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de ondan aldığı yetkiyle kanun koyma hakkına sahiptir. Şayet Kur’an ve sünnette bildirilen kanunlar, zamanın yeni çıkan meselelerine dair bir şey söylemiyorsa, o zaman İslam alimlerinden içtihadta yetkili kimseler, yani müçtehitler, Kur’an ve sünnetin ışığında, onun temel ilkeleri doğrultusunda, fıkıh usulünde belirtilen kaide ve kurallara uyarak, bu iki asıl kaynaktan yeni kanun çıkarır, toplumun ihtiyacını giderirler.

Evet, elimizde bu kaynaklarımız ve içtihat edebilecek alimlerimiz olduktan sonra Müslümanlar olarak her sorunu İslam şeriatı, yani kanunları ile çözebiliriz. Din dışı, laik, beşerî kanunlara asla ihtiyacımız yoktur.

Bu yeni çıkarılan kanunlar, Kur’an ve sünnete dayandırıldığı için dinî, İslamî sayılır, onlar gibi bağlayıcı olurlar. Ancak Kur’an ve sünnetin koyduğu kanunlar kat’î olurken, müçtehitlerin çıkardığı kanunlar zannî olur. Bu yüzden bağlayıcılığı aynı olsa da inkarı insanı dinden çıkarmaz. Biz bu kanunlara “ilahî kanunlar” veya “İslamî kanunlar” anlamında “İslam Şeriatı” diyoruz. Zaten “şeriat,” kanun demektir. Sonra bu daha da kısaltılarak kısaca “şeriat” denmiştir.

Evet, şeriat her Müslüman için zorunludur, bağlayıcıdır. O varken ve zaruret de yokken başka bir kanunu almak veya o kanunların

uygulandığı mahkemeye gitmek, küfürdür, insanı dinden çıkarır. Dinini bilen şuurlu Müslümanların bunda bir şüphesi yoktur.²⁶

O zaman şeriatla kanun/yasa arasındaki farkı da anlamış oluruz.

İlim Öğrenmek

Her ülkenin Milli Eğitimi o ülkenin dinî ve millî değerlerini öğretir. Asıl vazifesi budur.

Ya bizde?

Cumhuriyetin kurulduğu günden beri dini de, milliyeti de, bunların gerçek tarihini ve medeniyetini de okullarda öğrenmek yasaktır. Başka bir yerde öğrenmesinler diye “tevhid-i tedrisat” kanunuyla özel okul açılması da yasaklanmıştır. Sonradan açılan paralı okullar, aslında tam bir “özel okul” değildir. Zira müfredat ve eğitim bakımından aynı kanun ve yönetmeliklere bağlıdır, teftişini yine devlet yapar.

Şu özgürlük çağındaki gericiliğe, tutuculuğa, irticaya bakar mısınız? Yüzyıllar öncesinde bile bu memlekette öğretmen güvenilirildi. O istediği kitabı seçer okuturdu. Müfredat konularını kendileri belirlerdi. Hatta bu konuda medreseler arasında güzel gelenekler oluşmuştu. Nerden nereye?

Oysa dinimiz ilmi ve alimi övmüş, onları güneş gibi, ay gibi, yıldızlar gibi kabul ederek onlara gönüllü uymayı öğütlemiştir. Onları sevmek ve saymak, Allah Teâlâ’ya ve Resulullah (s.a.v.) Efendimize olan sevgi ve saygıdan sayılmıştır. Onları desteklemek, en faydalı iş ve en sevaplı ibadet sayılmıştır.

---

26 Biz başka kitaplarımızda bu konuyu enine boyuna işledik. Burada üç kitabımızın adını vermekle yetinelim: Özgü Yayınlarından *İnançta Arınma, Sistem ve Şeriat, Laiklik Sorgulanması*.

Bu açıdan bakıldığında alim ile Peygamber arasında, vazife yapmak açısından bir fark yoktur. Her ikisi de Allah Teâlâ'nın dinini, kanunlarını, güzel ahlakını insanlara öğretmeye ve onların mutluluğunu temin etmeye çalışmaktadırlar. Bu yüzden alacakları ücret de kendi çaplarına uygun olarak benzer olacaktır.

Halk genellikle gece gündüz ibadet yapan veli ve abid kulları çok sever ve yüceltir. Oysa insanlara öğrettikleri ilimleri kendileri de yaşayan gerçek alimler, abitlerden ve velilerden çok üstündürler. O kadar ki, bazı hadislerde alimin uykusu abid ve velinin ibadetinden daha faziletli ve sevaplı sayılmıştır. Çünkü abidin yaptığı kendine kalır. Ama alimin yaptığı herkesi yararlandırır. Başkalarına fayda veren, sadece kendine fayda verenden elbette daha üstündür. Bu yüzden abitler ve veliler yıldız ise, alimler dolunaydır. Belki güneştir. Mehtaplı bir gecede başınızı kaldırdığınızda farkı görürsünüz.

Neden böyledir?

Çünkü ay ve yıldızlar, ışığını güneşten alırlar. Abidler ve veliler de yaptıkları ibadeti alimlerden alırlar. Ancak burada bir kere daha hatırlatalım; bizim geleneğimizde alim dendiğinde akla hemen, bildiğini kendisi de yaşayan insan gelir. Yani takvalı, ahlaklı ve faziletli insan. Yoksa, başkasına öğrettiği güzellikleri kendisi terk edene bizde alim denmez. Bu yüzden Batılı oryantalistler, İslam'a dair çok şey bilirler, ama onlara bir faydası yoktur bu ilmin, iman etmedikçe ve yaşamadıkça. O malum saygı ve sevgiyi de hak etmezler.

Bir de bu kadar faziletli alimlerin, o toplumun yöneticileri olduklarını, düşünün, zevkten titrer, mutluluktan ürperirsiniz değil mi? Elbette devlet yönetimi ilim ister. Elbette yönetici işine en ehil olmalıdır. İslam, işleri ehline vermeyi emreder. İşte İslam, başlı başına bir ilim medeniyetidir.

Fakat İslamsız yönetimlerde, yani laik ve seküler ülkelerde sistem öğretmene güvenmez. Ona okutacağı müfredat ve ders kitabını dayatır. Bunu da “eğitimde birlik” diyerek kanuna bağlar. Sonra da kalkar, “eğitimde özgürlük” naraları atar. Allah ıslah eylesin. Bizim şahsiyetimizin inşasında din ve ilim at başı giden değerlerdir. Materyalist ve pozitivist düşünce bu kimliği tanıyamaz, bu kişiliği inşa edemez.

İlim Ve Alime Değer Vermek

Kur’an-ı Kerim’in en önemli konularının başında “ilim” gelir. Bu kökten türetilmiş yüzlerce kelime binlerce defa geçer kitabımızda. Bunların bir özetini yapmamız bile sayfalar tutacaktır. Biz onun yerine sık tekrarlanan bazı ana başlıklara vurgu yapalım.

“Allah’tan başkasının bilgisi sınırlıdır. Yerleri ve gökleri belli bir ilimle, sürekli tekrarlanan sağlam bir kanunla o yaratmıştır. Her eşyanın bir hizmeti ve kendi diliyle yaratıcısına bir hamdi ve teşbihi vardır. İnsana da akıl, hafıza, idrak ve anlama gücü vererek bilmediğini o öğretmiştir. Bilgi edinme yolları çoktur ve edinmek için gerekli irade, azim, çaba kabiliyetini lütfetmiştir. Bilginin faydalarını ona göstermiş ve öğrenmeye teşvik etmiştir. Beş duyu organı gibi, peygamberler için vahiy ve rüya da bir ilim kaynağıdır. Yerine göre ilham, bireysel bir ilim kaynağıdır. Sihir, büyü, falcılık reddedilmiş ve haram kılınmıştır. İlim ve hikmet istemek, bunun için çabalamak gerekir.

Bilgi peşinde koşan alimler övülmüş, yüz çevrilmesi gereken cahillerden üstün tutulmuştur. İlim edinmek için çalışıp çabalamak, alimlere saygılı davranmak, hazer ve seferde onlara yardımcı olmak, sıkıntılara katlanmak, öğrenmek için soru sormak, kaleminden, yazı-

dan, kitaptan faydalanmak ve başkalarına da öğretmek tavsiye edilmiştir. İnsan için yerlerde ve göklerde olan her nesne bir ilim vesilesidir. Onları araştırmak, bakıp dersler ve ibretler almak, yaratılış kanunlarını kavramak, onlardaki güç, imkan ve nimetleri keşfedip faydalanmak, ilim edinmenin amaçlarındandır.

İlim insanın Allah Teâlâ'ya olan iman ve teslimiyetini artırır. İnsanın kalp, ruh ve nefis terbiyesine etki eder. Kişiyi ahlaklı ve erdemli kılar. İnsanın kalp, ruh, nefis ve beden terbiye ve tezkiyesine Allah Teâlâ'ya iman ve yasalarına bağlı kalmanın olmazsa olmaz bir gereklilik olduğunu bilmem ki hatırlatmaya gerek var mıdır? Hiç şüphesiz bu tezkiye ve terbiye, sahih ve sağlam bir imandan sonra, özellikle ihlas ve samimiyetle yapılan ibadet ve salih amellerle birlikte Allah'ın çizdiği sınırlara, yani haramlara yaklaşmamakla mümkün olur. Bu bakımdan, ilim -yukarıda anlatılan- takvasız olamaz. Takva, âlim'in ilmini içtenlikle yaşaması demektir. Bunun aksi düşünülemez. Bizde bir alim bildiklerini yaşamazsa hiç şüphesiz o gerçek manâda âlim değildir. Belki bir parça bilgi/malumat sahibidir. Kuru bir bilgi yığını edinmiş amelsizler, hiç bir zaman âlim değil, aksine, Kur'an'ın ifadesiyle "kitap yüklü eşekler"dir.

Kâinat da tıpkı Kur'an gibi Allah Teala'nın bir kitabıdır. Az önce belirtildiği gibi onu yaratan ve varlığını devam ettiren kanunlarını koyan da Allah Teala'dır. Kainata böyle bir kutsal kitap nazarıyla bakmayan, onu Allah Teala'ya götüren bir ayet, bir alamet olarak görmeyen, ona bakıp da Allah Teâlâ'yı inkar etme veya ona şirk koşma cehaletini gösteren aptallar, hayatta hiçbir zaman tevhidin verdiği huzur ve emniyeti bulamayacak, parçalı bakış açısından kurulamayacaklardır. Zaten bütün materyalizm, sekülerizm, laisizm, pozitivizm gibi hastalıklar, bu tür bir bozuk anlayıştan üremişlerdir.

Kesrette vahdeti bulamayan, kendi bilgisinde boğulan bilim adamı, azıcık bilgilerini bir şey zanneder ve onun çokluğundan ötürü gurura kapılır. Çağımızda yaşanan felâketlerin arkasında yatan sebep de budur.

Gerçek manada bir ilim sahibi, Allah Teâlâ'nın rızasına mazhar olmaya en büyük adaydır. Konuyla ilgili hadislere baktığımızda şu hakikatleri görürüz: Allah Teâlâ onlara boş yere ilim vermemiştir. Kolay da elde etmemişlerdir o ilmi. Yüzlerce bela, musibet, mihnet, sıkıntı ve imtihandan geçerek ilim elde etmiştir alimler. Bununla beraber ilimlerini insanlara cömertçe sunmuşlardır. Zira ilim vermekle artar. Mal gibi vermekle azalmadığından alim ilminde niçin cimrilik eylesin? İnsanların onun ilminden istifade etmeleri için, bir kısım uyacakları adab ve erkan vardır. Buna dikkat etmelidirler. Yoksa mahrumiyetle cezalandırılırlar. Yeryüzünün yıldızları olan ülemaya karşı edeb ve erkanın başında onlara saygılı olmak, sevip desteklemek gelir.

Peygamberden aldıklarını bize aktardıkları için “veresetü'l-enbiya” olan alimlere hürmet ve itaat, aynen Resulullah'a (s.a.v.) hürmet ve itaat demektir. Ona yapılan bu güzel davranış ise, ayetle sabittir ki, aynen Allah Teâlâ'ya yapılmış sayılır. Alimin yerini ne abid, ne zahid dolduramaz. Onların iyiliğinden alem iyi olur. Onların bozulmasından alem bozulur. Uykusu ibadet, nefesi tesbih, hatta yüzlerine sevgi ve saygıyla bakmak bile bir ibadet sayılan alime saygı, doğrudan Allah Teâlâ'ya hürmet ve tazim demektir.

Alimler, Ümmet-i Muhammed binasının temelleridir. Belki hem temelleri, hem de koruyucu tavanlarıdır. Allah Teâlâ onlara hayır murat etmiş ki dinde fakih kılmış, devlet ve toplum hayatının adaletle yürümesini sağlayan şeriat ilmini onlara vermiş, zihinlerini

açarak hukuk mantığı ihсан etmiştir. Böylece toplumun sıkıntılarını çözerler. Aslında kendine yetecek kadar ilim elde etmek herkesin vazifesidir. Ama herkese yetecek kadarını elde etmek, herkese açıksa da, herkesin başarabildiği bir servet ve kıymet değildir. O yüzden bizim için ilim elde etme zahmetine girerek bizim sorunlarımızı çözen alimlerimiz, sevgi ve saygıyı hak etmişlerdir.

Alimin Sorumluluğunu Bilmek

İlim yolları cennet yollarıdır. Bu yollarda yürüyenler, gaza ve cihat yollarında yürüyenlerden daha faziletlidirler. İlim öğrenen kişi bunu kendinde yaşadığı gibi, isteyen, talip olan başkalarına da öğretmek durumundadır. Bu da daimi bir sadakadır. Bir yerde ömrün ibadete dönüşmesidir.

Alimler, mütevazı olmalı, insanların kendilerine rahatça yaklaşıp bilmediklerini sormalarına imkan vermelidirler. İlimlerini bir gurur ve kibir sebebi saymamalı, onunla kimseye karşı böbürlenmemeli, üstünlük sağlamaya çalışmamaları, yersiz tartışmalara girmemeli, kötü huy ve sert tabiatlarıyla insanlarla kendi aralarına perde çekmemelidirler. Böylesi insanlara bizim dilimizde “ülemai sû’ / kötü alimler” denilir. Hele bir de ilmini dünya sevgisi adına düşmanlara yardım, zalimlere destekte kullanırsa ona “bel’am” denir. Bundan daha çirkin bir sıfat var mıdır acaba?

Bu insanların en temel özellikleri ilimleriyle kendilerinin amel etmemesidir. Etrafa ışık saçarken kendileri karanlıkta yaşarlar. Yeri geldiğinde hakkı söylemeyen, yerinde ilmini gizleyerek gerçeği beyan etmeyen “dilsiz şeytan” alimlere, havadaki kuşlar ve sudaki balıklara varıncaya kadar her mahlukat beddua ve lanet eder. Aman ne kötü bir makam?

İlim adamı için en önemli husus, doğru bilgiyi adil biçimde cesurca sunmaktır, öğretmektir. Bilmediği konularda fetva vermemek esastır. Herkesin bilmediği olabilir. Bu ayıp değildir. Gider, açar kitapları, araştırıp soruşturur, öğrenir, öyle cevap verir. Bilmeden veya bilse bile bir menfaat veya korku sebebiyle bile bile yanlış fetva vermek, cehennemi hak etmektir. Böylesi insanlar laneti hak etmişlerdir.

İnsanlara ilim ve fetva verecek olanlar, Allah Teâlâ'nın rızasını gözetmeli, mutlaka iyi niyetli, mesuliyetini müdrük olmalılar. İyi niyetten kastımız şudur: İnsanları, toplumu, zamanın hilelerini anımalı, insanların maslahat ve menfaatini gözetmeli, fetvada ne şiddet ne de gevşeklik yapmamalı, laubalilikten kaçınılmalı, vazifesini ciddiye, vakar, heybet, emin ve halim selim olarak yapmalı, ne olursa olsun adaletten ve hukuktan ayrılmamalıdır.

Bizim medeniyetimizin inşa ettiği insan, düşmanına bile hiç düşünmeden adaletli davranan insandır.

Vakti Aziz Bilmek

İslam toplumunda ideal insan tipi, alimlerdir. Alimler, peygamber sorumluluğu yüklenen insanlardır. Ahirette ona en yakın olacak olanlar da onlar olacaktır. Bu yüzden her Müslümanın gönlünde alim olmak hayali yaşar. Olamasa da olanlara saygı duyar. Onların yüzüne sevgi ile bakmak, onlara saygı duymak ve yardım edip destek vermek, sanki Allah Teâlâ'ya yapılmış gibi ibadet sayılmıştır.

Bu yüzden alimlerle düşüp kalkmak halkın da, idarecilerin de arzu ettiği bir mutluluk vesilesidir. Özellikle de halkın içinde olan, onların sorularına cevap bulan, sıkıntılarını çözen, eziyetlerine kat-

lanan, yüreğinde baba şefkat ve merhameti taşıyan alimler. İşte onlar, yeryüzünün kandilleri, gökyüzünün yıldızları ve güneşidirler.

Çünkü onların olduğu yerde cehaletin karanlığı olmaz. Zalimin zulmü olmaz. Yöneticinin hatası olmaz. Hayatın müşkülleri, çözümsüz sorunları olmaz. Çünkü onlarla oturmak, ilim, edep, irfan ve insanlık öğrenmektir. Baştan ayağa huzurdur, sekinettir, mutluluktur.

İslam düşmanlarının en büyük düşmanları bu alimlerdir. Haçlılar hangi ülkeye girerlerse girsinler, önce orasının alimlerini yakalar ve yok ederlerdi. Alimi olmayan İslam dünyası, ipi kopmuş ve imamiyesi kaybolmuş teşbih taneleri gibidir. Alimsiz kalan toplum, başı kesilen tavuk gibi çırpınır durur. Bunu bilen kafirler, önce alimlere düşmandırlar. Sonra da alim çıkaran okullara, derslere, kitaplara düşmandırlar.

Bu ülkeyi işgal eden Batıcılar, önce alimlerin işlerine son verdiler. Onları açlığa ve yokluğa mahkum ettiler. Yenileri yetişmesin diye alim yetiştiren medreseleri kapattılar. İlmin yazısını ve dilini değiştirdiler. Dini kitapları yasakladılar. Bulduklarını yaktılar. Yeni si bastırmadılar. Bu ülkede okuyacak kitap bırakmadılar. Bu ülkeye kaçak çay gibi kaçak dini kitaplar girdi yurt dışından. Kendi açtıkları okullarda dini ilimleri okutmadılar.

Kim yaptı bunları?

Kendimizi tanımak demek, dostu ve düşmanı tanımak demektir öncelikle!

Kötü Örnekleri Tanımak

Çok acı bir olay da, halkı dinden ve gerçek alimlerden soğutmak için, dinini dünyası için satmış, Allah Teâlâ'nın verdiği ilmi üç

kuruşa değişmiş kötü alimler çıktı. Daha doğrusu İslam düşmanları onları ya para pul ile, ya makam mansıp ile, ya hayatın cazip şehvetleriyle, ya da tehdit ve korkutmalarla satın aldılar ve saflarına kazandırdılar. Bakarsın kimileri bakan olmuş, kimileri başbakan. Kimileri üniversitelerde hoca olmuş, ahkam kesiyor. Kafirlerin yaptıkları her kötülüğü iyi şeylermiş gibi halka anlatıyor. Zulme kılıf buluyor. İslam kanunlarının kaldırılarak, şeriat ilga edilerek, yani makamından sökülüp atılarak yerine Batının kafir kanunlarının alınmasına fetva veriyorlar. Laiklik ile İslam'ın bağdaştığını söylüyorlar. Öldürülen, zindanlara atılan, işinden alınarak açlığa ve yokluğa mahkum edilen alimlerin, dini isitismar ederek bunu hak ettiklerini söylüyorlar.

Sakalını kesmiş, cübbesini çıkarmış, içkisini yudumlayarak dansa kalkmış bu bel'amlar yüzünden halk, gereken tepkinin ne olduğunu bilememiştir. Kafası karışmıştır. Zaten savaş yıllarıdır. Açlık, yokluk, sefalet yıllarıdır. Köyler kentler yiğit gençlerden mahrum yıllardır. Ümmetin çocukları dünyanın dört bir yanındaki savaşlarda ya şehit düşmüşlerdir, ya esir olmuşlardır. Yıllar sonra hasta ve takatsiz dönenler de olanları çaresizlik içinde seyretmek zorunda kalmıştır. Tek çare olarak içlerine kapanmışlar, mümkün mertebe vatani işgal eden Batıcılarla ilişkiyi azaltma yoluna girmişlerdir. Evlatlarını bu din düşmanlarına teslim etmemek için okullara göndermemeyi tercih etmişlerdir. "Gavur olacağına fakir olsun ama Müslüman kalsın" demişlerdir.

İşte bu yıllar bu ülkenin kiblesinin değiştiiği, eksen kaymasına uğradığı acı yıllardır. İslam medeniyetinden çıkarılıp cebir ve şiddet kullanılarak zorla Batı medeniyetine girdirildiği yıllardır. Yani şahsiyet kaybına, kişilik sapmasına maruz kaldığı yıllar...

O kötü alimlere gelince, Allah lanet ediyor onlara! Melekler lanet ediyor. Havadaki kuşlar, denizdeki balıklar bile lanet ediyor onlara. Her canlı, her hücre, her zerre, her atom lanet ediyor onlara. Biz dahi lanet olsun diyelim o hainlere!

Ahirette bakacak yüz bulamayacaklar ve çıkmamak üzere ebediyen cehennemde yanacaklardır. Onlar ahirette en acıklı azabı tadacaklardır. Halktan İslamî gerçekleri gizleyen, sorulara yanlış cevap veren, kafirleri sevdirip Müslümanlara düşman eden o kötü alimler, ateşten gemlerle gemlenerek kudurganlıkları zaptedilecektir cehennemde, horluk ve hakirlik içinde.

Geçmişe Saygılı Olmak

Selef, kelime olarak önceden gelen, eskiden yaşayan, evvelce yaşayıp da bugün bizim yerine geçtiğimiz insanlar anlamına gelir. Bir makama yeni atama olursa, eskisine selef, yeni atanana da halef denir. Bizde bu kelime daha çok “selef-i sâlihîn” olarak geçer. Bunlar, Sevgili Peygamberimiz Efendimizin (s.a.v.) ifadesiyle “devirlerin/çağların en hayırlıları” sayılan “üç nesil”dir. Yani sahabiler, tabiiler ve tebe-i tabiilerdir. Bu üç nesil, dini öğrenme, yaşama ve yaymada Peygamberimiz Efendimizin (s.a.v.) yanında olmuş, onu çok sevmiş, maddî manevî desteklerini esirgememiş, Müslümanların öncüleri, rehberleri, yıldızlar misali kılavuz insanlardır. Bundan sonra gelen ve onların yolunda gidenlere de biz selef deriz ve çok saygı duyar, çok sever, hayır ile yâd eder ve dualar ederiz.

Bugün bu vatanda hürriyet ve istiklal içinde yaşıyorsak, elbette bu toprakları birer Müslüman yurdu yapmak için çalışan, savaştan gazi ve şehitlerimizi minnet ve şükranla anmamız lazımdır. Onlar bir yandan vatan kurar ve korurken, bir yandan da dinimizi, dev-

letimizi, medeniyetimizi bize kadar ulaştırmak için çalışmışlardır. Onların kurduğu medeniyet şaheserlerinden hala faydalanmaktayız. Camilerinde namaz kılıyor, hamamlarında yıkanıyor, medreselerinde ilim öğreniyor, kütüphanelerinde bıraktıkları kitapları okuyoruz. Üstelik yaşadıkları hayatla, insanlığa sundukları örnek hayatla bugün iftihar ediyoruz. Elbette zaman zaman yanlışlıklar yapanları da olmuştur. Ama itibar ekseriyetidir.

Bir Müslüman kimliğinin oluşmasında en önemli unsur, selef-i sâlihini iyi tanımak, haklarını teslim etmek, teşekkür hisleriyle onlara olan borcumuzu itiraf etmek, bu arada onların emanetini iyi korumak, kısacası onlara layık iyi birer halef olabilmek için çalışıp çabalamaktır.

Peygamberimize Sevgi Ve Saygı Borcu

Bu yüzden bir Müslümana düşen görev, Allah Teâlâ'dan sonra Sevgili Peygamberimiz Efendimizi (s.a.v.) iyi tanımadır. Tanıyınca sevgi, yardım, destek ve davasında olmak kendiliğinden gelir. Bu sebepten ötürü onun hayatını, ahlak ve karakterini, Allah Teâlâ'dan alıp bize sunduğu kitap olan Kur'an-ı Kerim'i, ona olan tefsir, yorum ve uygulamalarını, davet metodunu iyi öğrenmek ve onu model kişi olarak kendimize rehber edinmek, önder edinmektir. Din ancak böyle anlaşılır ve sevilir ve yaşanır.

Sahabilere Sevgi Ve Saygı Borcu

Sadece onu mu?

Hayır! Onun hane halkını, akrabalarını, yakın ve uzak arkadaşlarını da tanımalı, sevmeli, saymalı, kendimize rehber edinmeliyiz.

Onlara saygılı olmalı, şükranlarımızı sunmalı, varsa hataları, Allah Teâlâ'ya havale ederek dil uzatmamalıyız. Kendi aralarında olan olaylardan ötürü hak ve hukukun gereğini söylemekten öte saygısızlıkta bulunmamalıyız. Bunun insana ne kazandırdığı olabilir ki? Yarın hepimiz ahirette toplanacak ve hesap vereceğiz. Yersiz söz ve işlerle utanmanın alemi yok!

Sahabiler de kendi aralarında derece derecedirler. Kıdeme saygı gerektir. Özellikle Peygamberimiz Efendimizin (s.a.v.) cennetle müjdelediği “aşere-i mübeşşere” denilen sahabileri iyi bilmeli, çok sevmeli ve hayatlarından dersler ve ibretler çıkarmalıyız.

Bunlar arasında Ebu Bekir, Ömer, Osman ve Ali hazretleri çok önemlidir. Onlar dünyanın olduğu gibi ahiretin ve cennetin de seyitleri, efendileridir. Bunlara saygıda kusur, kişinin karakterini bozar, şahsiyetini düşürür. İman ve ahlakına zarar verir.

Sahabiler içinde ehl-i beyt dediğimiz Sevgili Peygamberimiz Efendimizin (s.a.v.) evlatları, torunları, eşleri ve yakın akrabalarının özel bir değeri vardır. Hz. Fatıma, kocası Hz. Ali, evlatları Hasan ve Hüseyin, eşleri içinde özellikle Hz. Hatice ve Aişe çok çok önemlidir. Onları ve diğerlerini sevmek ve saymak, insana değer ve cennet kazandırır. Onlar efendimizin gözbebekleridir. Bize de öyle olmalıdır.

Ashab-ı kiram arasında insanlık icabı bazen dargınlıklar, mahkemelik işler, hatta kavga ve savaşlar olmuştur. Bunları bahane ederek onlara saygısızlık etmemek, dil uzatmamak gerekir. Bir insan Uhut dağı kadar altını Allah yolunda sadaka verse, sahabilerin amelinin sevabına erişemez. Onlar Allah Teâlâ'ya hayatlarını cennet karşılığında satmış ve onun rızasını kazanmış insanlardır. Onlara eziyet edenin ahirette hasmı doğrudan Allah Teâlâ'dır. Bu ise vaziyetlerin en kötüsü sayılmaz mı bir Müslüman için? O yüzden sahabe söve-

ne lanet etmek caizdir. Böylesi şerli insanları buna sevk eden, kötü huylarından başka ne olabilir? Yarın Kevser havuzunda Peygamber Efendimizin (s.a.v.) yanında olmak için onun ashabına saygılı olmamız gerekir.

Sevgili Peygamberimiz Efendimiz (s.a.v.) sahabesini sevmiş, korumuş, ümmetinden onlara sevgi ve saygı istemiş, bunun karşılığında sevgi ve şefaatinin müjdelemiştir. Bütün kolaylığına rağmen bundan büyük bir müjde mi olabilir?

Bu neden bu kadar önemlidir?

Çünkü dinimiz İslam, onların vasıtasıyla bize intikal etmiştir. Sahabeyle dil uzatanlar, onların adaletine dil uzatarak İslam'ı temelinden yıkmak istiyorlar. Sonra sıra Peygamberimiz Efendimizin (s.a.v.) hadislerine gelecektir. Son darbeyi ise, duvarsız kalan Kur'an-ı Kerim'e vurmayı planlıyorlar. Ama avuçlarını yalarlar. O islam düşmanları her zaman kahru perişan olmaya mahkumdurlar.

Atalarımıza Sevgi ve Saygı Borcu

Bu üç hayırlı nesilden sonra da Müslümanlar kendi çağlarında iyi kötü bir hayat yaşamış, bu dini ve toprakları bize kadar ulaştırmışlardır. Acaba bu zamana kadar bu dava için kaç insan şehit olmuş, gazi olmuştur? Bunun da ötesinde İslam vatanında büyük bir medeniyet kurarak insanlığa her zaman hayırlı örneklik etmişlerdir. Zaman zaman çeşitli bid'atlara saplansalar da, hesaplarını Allah Teâlâ'ya kendileri verecektir. İlmi eleştiriler, doğruyu tespit çalışmaları, daha iyi rehberlikler için sefelin hataları, yanlışları araştırılabilir. Ama bu onlara kin gütmemize, düşman olmamza, kökten reddetmemize asla bir bahane değildir.

Müslüman, büyüğünü sayar, küçüğünü sever ve esirger. Selefe saygı da buna dahildir. Geçmişini saymayan soysuz olur, huysuz olur, karakersiz olur. Kendisine yabancılaşır. Giderek başkalarının kul ve kölesi olur. Hürriyet ve istiklalini dahi kaybeder.

Bu ülkedeki “Batılılaşma cinneti” bundan başka bir şey midir sanıyorsunuz?

Geçmişiyile geleceğiyle Ümmet-i Muhammed mübarek bir ümmettir. Evveli mi ahiri mi daha hayırlıdır bilinmez. Dün dünya için büyük hizmetler yaptıkları gibi, yarında yapabilirler. Zaten bu çağda çıldırın insanlara yeni bir hayat, ancak İslam kanunları ile sunulabilir. Bunu da yapacaklarına eminiz Müslümanların.

Allah Teâlâ’ya hamdolsun ki rahmetini belli bir zamana hasretmemiş, her çağa yaymıştır. Onun için bu ümmeti, sahibi yağmura benzetmiştir. Evvelkiler mi, sonrakiler mi ondan daha çok faydalana-caklar, bunu Allah Teâlâ’dan başkası bilemez. Bu Ümmet-i Muhammedin içinde öyle insanlar vardır ki, onlar dört melek hariç tutulursa, diğer bazı meleklerden de daha faziletli ve üstündür. Bu yüzden kim bir Müslümana ikram ederse, sanki Allah Teâlâ’ya etmiş gibidir.

Müslümanların kıymetini bilelim. Aynı zamanda onlardan birisi olan kendimizin de kıymetini bilelim lütfen.

Aile Akrabalara Ve Komşulara Sevgi Ve Saygı Borcu

Aile bir kadınla bir erkeğin karşılıklı rıza ile kurdukları sosyal bir kurumdur. İnsan mutlu olmak ve üremek amacıyla evlenir. Tabi bu evlilikler bir hukuk içinde olduğu gibi, icabında ayrılıklar da bir hukuka bağlı olacaktır. Çocukların doğumu, yetişmesi, nafakası, ölümlerde mirası gibi hususlar hep aile hukuk içinde işlenen

konulardır. Bir Müslüman için bu hukuk ancak İslam hukukudur. Evlenirken de boşanırken de bu hukuka göre hareket etmek onun bir iman borcudur.

İslam dininde nikah ile evlilik meşru görülmüş ve teşvik edilmiştir. Çünkü aile hayatı, bir yandan şehveti tatmin vesilesiyle üremeyi sağlarken, aynı zamanda insanlara mutluluk ve huzur da sağlar. Bu mutluluk ve huzura en büyük düşman hiç şüphesiz cinsel arzuların meşru tatminini yerine zinayı tercih etmektir.

Zinaya ve ona götüren bütün fiilleri, mesela avret yerlerini açma, karşı cinse şehvetle bakma, dokunma, uygunsuz olarak karşı cinslerle beraber bulunma ve yalnız baş başa kalmayı yasaklamıştır. Hayvanlarla ilişki, elle tatmin, homoseksüellik, sevicilik gibi cinsel sapıklıklar da haram kılmıştır.

İslam, evliliklere bir amaç ve terbiye getirmiştir. İnsanı eğitme-de evliliklerin etkisi çok büyüktür. Bu evlilikten amaçlananın olabilmesi için karı ve koca karşılıklı olarak hak ve vazifelerine dikkat etmelidirler. “Dindarlık” evlilikte geçerli olan sihirli bir kelimedir.

Evlilik, hayatta karşılaşılan en büyük, en önemli bir olaydır. Böylesine sorumlu bir iş asla aceleye getirilmemelidir. Taraflar birbirini görmeli ve tanımaya çalışmalıdır. Ancak dinimizin getirdiği bu güzel izni kötüye kullanmamalı, flört adı altında evlenmeden önce cinsel eylemlerin hepsinden de kaçınılmalıdır. Boşanma ise yürütülemeyen evliliklerde son çaredir. İslam insanlara sabrı, tahammülü, iyi geçinmeyi, nimetin kadrini bilmeyi, sevilmeyen kadar beğenilen yerlerinde değerlendirilmeye alınmasını emreder.

Bir ailede genellikle ana baba ve evlatlar bulunur. Şimdilerde azalsa bile bazen dede ve nineler de aynı evde yaşarlar. Aile belki evi

aşan bir kavramdır. O yüzden sorumluluk açısından akrabaları da aileye dahil edebiliriz.

Ana baba bir insan için Allah Teâlâ'dan sonra gelen kıymetli varlıklardır. Var oluşlarının vesilesidir insanlar için ana babalar. O yüzden onlar hakkında Allah Teâlâ'nın koyduğu kanunlara mutlak itaat gelir. Bunun başında da onlara hürmet, sevgi, iyilikle muamele, muhtaçlar ise nafakalarını temin ve ziyaret gelir. Allah Teâlâ'ya hürmet ile ana babaya hürmet yan yanadır. Allah Teâlâ'nın rızası da onların rızasına bağlıdır normalde.

Ana-babaya hizmet, cihattan önceliklidir. Ömrü uzatır, bereketlendirir, saadetine vesiledir. Onların duası peygamber duası gibi kıymetlidir. Ama onlara isyan ise büyük günahdır. İnsanın iyiliklerini de yer bitirir. İslam'a açıkça aykırı olan işler müstesna, ki o zaman Allah'tan başka hiç kimse dinlenmez ve itaat edilmez, onları üzme ve öfkelenmek isyan sayılır. Aksi de sevaptır. Mesela ana babanın yüzüne sevgi ile bakmak ve tebessüm etmek, ibadet sayılır. Bu davranış kulu cennetin en yüksek derecelerine erdirir. Hiç şüphesiz dedeler ve nineler de ana babalar gibidir.

Eşler, karşılıklı olarak birbirlerini sevip saymalı, dinin ve meşru örfün yüklediği vazifeleri severek minnetsiz yapmalı, hak ve hukuka dikkat etmeli, anlaşmazlıkları şeriatla çözmeli, gereksiz yere ayrılığı asla düşünmemeli, kırgınlığı, kızgınlığı küslüğe çevirmemeli, olmuştaki da çok uzatmamalıdır.

Ana babalar da evlatlarını sevmeli, iyi bir isim ve terbiye vermeli, ihtiyaçlarını karşılamalı, onları hayata hazırlamalıdır. Onlara İslam'ı ya öğretmeli, ya da öğrenmelerini temin etmelidir. İbadetlerini, Kur'an okumalarını takip etmeli, Peygamber ve sünneti sevgisiyle onları yetiştirmeye çalışmalıdır. Onlar arasında adil olmalı,

yersiz kıskançlıklara, kin, nefret ve düşmanlıklara sebep olan kayırmalardan, farklı davranmalardan kaçınılmalıdır.

Bir insan için eşin ve çocukların nafakasını temin için çalışma hem bir ibadet, hem de günahlara kefarettir. Harcadıkları da başkalarına sadaka vermekten daha fazla sevap getirir. Kıyamette iyilik tarafına ilk konan da genellikle hesaba katılmayan bu tür harcamalar, yani sadakalardır. Ailesini imkanı varken sikan cimriler, insanların en kötüsü sayılırlar. Şer olarak bu onlara yeter. Peygamberimiz, varlıklı olduğu halde ailesini darlıkta yaşatanlara “bizden değildir” demiştir. Bu anlayan için büyük bir tehdittir.

Çocuklar da kendi aralarında yaş farkını göztecekler, büyüklere baba gibi hürmet edeceklerdir. İçlerinde alim olanların özel bir yeri olmalıdır. O alim, yaşta büyüğe tercih edilmelidir.

Aile deyince amcalar, dayılar, teyzeler, halalar, eniştelere, kayınlar da işin içine girerler ister istemez. Onlara karşı da başta ziyaretler olmak üzere sevgi ve saygı çerçevesinde ilişkiler devam ettirilmelidir. Evlilik, düğün, hastalık, ölüm gibi olaylarda unutulmamalı, gereken vazifeler yapılmalıdır. Bir adım daha atarak, komşularımızı da bu çerçeveye sığdırmalıyız.

Bunlar bizim kimliğimizin köşe taşları, şahsiyetimizin ana çizgileridir.

Kadınlara Nezâket, Kibarlık ve Dengeli Davranma

İyi bir toplum, salih insanlardan oluşur. Fertler tek tek salih olmalı, en azından toplumda çoğunluğu sağlayarak teşkilatlı olmalı ki, gücü elinde tutmalı kitoplum da salih olsun, düzgün olsun, adaletli ve dengeli olsun. Toplumu mahveden haramlardan, günahlardan,

bozgunculuklardan, kava ve terörden, her türlü haksızlıklardan ve yanlışlardan kurtulmuş olsun.

Böyle bir toplumun gerçek mimarıdır sâliha bir kadın. Çünkü o salih, yani iyi yetişmiş, bilgili, görgülü, edepli kadınlar, alimler, mücahitler, kahraman cengâverler yetiştiren, semâvî bir kucak, muhteşem bir ocaktır. Bizleri bir müddet karnında, sonra kollarında, ölünceye kadar da kalplerinde taşıyan annelere sevgi ve saygı husûsunda onlara denk olacak başka bir varlık yaratılmamıştır.

Şair “iki büyük nimetim var / Biri anam biri yârim” derken, iki salih kadına dikkat çekmektedir.

Kendisini âilesine hasr ve hibe eden vefâkâr bir kadın; engin bir sevgiye, derin bir saygıya, ömürlük bir teşekkürle lâyıktır. Cenâb-ı Hak, cümlemize göz nûru olacak sâlih ve sâliha evlatlar yetiştirebilmeyi ihsan buyursun!

Cenâb-ı Hak onları şöyle diyerek erkeklere emanet etmiştir: “... **Kadınlarla iyi geçinin, onlara güzel muâmele edin!..**” (Nisâ, 19)

Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle buyurdular: “*Kadınları dövmeyiniz!.. Kadınlarını döven kimseler, sizin hayırlınız değildir.*”²⁷

Bilhassa günümüzde kadınlara yönelik gerçekleştirilen hak ihlalleri ve şiddetin sebebi, asla İslâm’ın hükümleri değildir. Bilâkis Peygamber Efendimiz’in nezih hayatı, -değil kadına- bütün mahlûkâta karşı yapılan haksızlık ve terörlerle mücadele içinde geçmiştir. Günümüzde ise zayıflara uygulanan şiddet, İslâm ahlâkını rûhen hazmetmemiş zorbalara vicdan yoksulluğudur. Allâh Teala’ın yüksek hususiyetlerle donatıp eşlerine emânet ettiği kadının şahs-ı mânevîsine karşı gösterilen bu zulümler; gönüllerdeki

27 Ebû Dâvûd, Nikâh, 42; İbn-i Mâce, Nikâh, 51.

Allah korkusunun, îman muhabbetinin ve ahlâkî meziyetlerin zaafa uğramasının açık bir göstergesidir.

Âlemlere rahmet olarak gönderilen Peygamber Efendimiz'in kadınlara dâir tutumunda, şiddet ve baskı ihtivâ eden ne bir söz vardır, ne de buna işaret eden bir uygulama mevcuttur. Bilâkis Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kadınla alâkalı bütün söz ve uygulamalarında tam bir nezâket, zarâfet, incelik, müsâmaha, fedâkârlık, vefâ ve kadirşinaslık tavrı hâkimdir. Nitekim şu hâdise, bunun bârız bir misâlidir:

Vaktiyle Hz. Ömer (r.a.) bir gün, Allah Rasûlü (s.a.v.)'in yanına girebilmek için izin ister. O esnâda Hazret-i Peygamber'in yanında, kendisine çeşitli sorular soran Kureyşli kadınlar vardır ve sesleri nezâket sınırının biraz ötesine geçerek Allah Rasûlü'nün sesini bastırmaktadır.

Oradaki hanımlar, Hz. Ömer'in içeri girmek için izin istediğini duyunca hemen toparlanırlar. Hz. Ömer (r.a.) Peygamber Efendimizin izniyle içeri girdiğinde, O'nun gülümsediğini görür ve hayretle sebebini sorar. Efendimiz de *“Yanımdaki bu kadınların, senin sesini duyunca hemen toparlanmalarına hayret ettim.”* der. Bunun üzerine Hz. Ömer, *“Ey Allâh'ın Rasûlü! Sen edep ve hürmet gösterilmeye daha lâıyksın!”* der ve kadınlara dönerek *“Ey kendilerine yazık edenler! Benden çekiniyorsunuz da Allah Rasûlü'nden neden çekinmiyorsunuz?!”* diyerek onları azarlar. Bunun üzerine o kadınlar, *“Sen çok sert ve katınsın (bundan dolayı senden korkarız).”* derler. Allah Rasûlü (s.a.v.) aralarına girerek *“Ey Ömer, tamam! Allâh'a yemin olsun ki, (bu kadar sertlik ve azametin) karşısında şeytan seninle karşılaşsa, mutlaka yolunu değiştirir, başka bir yola sapar!”* buyurur.²⁸

Bu misâl bile, -bırakınız kadına karşı şiddeti-, Hz. Peygamber'in herkese karşı sergilediği yumuşak ve hoşgörülü tavrın, kadınlar karşısında ne kadar müstesnâ bir nezâket ve inceliğe dönüştüğünün apaçık bir göstergesidir.²⁹ Buna rağmen hadisten anladığımız, Hz. Ömer'in bütün bütün reddedilmediği, yerine göre sertliğin şeytanı bile yanlışı yapmak, insanı ayartmaktan koruduğu ifade edilmektedir. Önemli olan bunun ayarının iyi tespit edilerek kime ne kadar olacağıdır. Ancak kadınların erkeklere göre daha fazla sevgi, şefkat ve merhameti hak ettiklerini açıkça ifade edilir.

Öyleyse orta yolu bulmalı, yaratılmışlara karşı şefkat ve merhametli davranmalı, nazik ve kibar olmalı, ama bunun dozunu iyi ayarlamalıdır. Yoksa usul ve edebi ter ettirecek, şımartıp tepene sıçratacak kadar aşırı yumuşaklık, tıpkı yumuşak tükürüğün sakala bulması gibi, özündeki hikmetin yok olmasına sebep olacaktır.

İslam da, onun ahlakı da bir denge üstüne kurulmuştur. Aşırı uçlardan uzaklaşarak her işte orta yolu bulmaya gayret etmeli, dengeden, yani adaletten ayrılmamalıyız.

Kendimizin Kıymetini Bilmek

Kendimizin kıymetini bilmek demek, kendimizi boş yere harcamamak, ömrümüzü ve kabiliyetlerimizi israf etmemek, niçin var edilmiş isek o amaç istikametinde yaşamak demektir. Bu ise, imtihan için geldiği bu dünyada sınavı kazanmak, başarılı olmak demektir. Başarı ise mutluluk getirir.

İnsan dünyaya bir sınav için gönderilmiştir. Buradaki başarısına göre ahirette bir hayat yaşayacaktır. Sınavın konusu İslam'dır.

29 Osman Nûri Topbaş, Şebnem Dergisi, Ocak-2012.bv

O aynı zamanda mutlu yaşamının da biricik sebebidir. İşte Allah Teâlâ'nın lütuf ve keremi bu kadar boldur. Bir öğretmen soruları soruyor, sonra da bilgiyi bulacakları kitapları açıp okumayı ve oradan yazmayı serbest bırakıyor. Amaç, o bilgileri öğretmekse, bunda ne zarar var?

Amaç, insanın mutluluğudur. Bunun sağlanması da Allah Teâlâ'ya iman ve emirlerine itaattir. Allah Teâlâ'ya bakınız ki, hem insanı yaratıyor, hem de onu mutlu kılacak dinini gönderiyor, hem de zaten mutlu olmak için severek yaşayacağı o dini hayattan dolayı ona burada ve ahirette ödül veriyor!

Sübhanellah!

Kainat ve dünya çok güzel yaratılmıştır. İçindeki her şey Allah Teâlâ'ya işaret ediyor. Onun birliğini, gücünü, kudretini haykırıyor. Buna itiraz edenleri, benzerini yaratmaya davet ediyor. Var mı bu zamana kadar bunu bir başaran?

Yoksa, Allah Teâlâ'ya kulak vermek ve itaat etmek zorundadır. Çünkü sınav budur. Sonucu da ahirette belli olacak. Ancak sınavda başarılı olan ve olmayanı neler bekliyor, bu şimdiden bildirilmiştir. Akli olan için Allah Teâlâ'ya iman ve itaattan başka yol yoktur.

Buna rağmen bu iman ve itaatın bu dünyada sayısız faydaları vardır ve bu yararların hepsi de insanadır. Allah Teâlâ'ya bu iman ve itaatten zerre kadar bir fayda, bir menfaat yoktur. Bütün fayda, onu yapan insana aittir. Aynen kurban gibi. Allah Teâlâ'ya itaat ederek kesiyorsunuz ama etini siz yiyor, derisini siz kullanıyorsunuz. Allah Teâlâ'ya ne kalıyor?

Takva kalıyor. Sizin takvanız. Yani iman ve itaatinizin somut neticesi. Bu da size kazandırıyor her ne kazandırıyorsa. Peki, bu olsa

ne yazar Allah için, olmasa ne yazar? Bir şey eksilir veya artar mı onun için? Haşa!

Aşırı Merasim Ve Eğilmelerden Uzaklaşmak

İslam insanı özgür kılmıştır. Özgürlüğünü ne düşmana verir, ne dünya mal ve makamına değişir, ne de kuru merasimlere kurban eder. Müslüman Müslümanı görünce büyükse, alimse, mücahit gazi ise veya pîr-i fânî ise sevgi ve saygıyla ayağa kalkar. Elini öpebilir. Asıl olan musafahadır ve yeterlidir. Yanak yanağa öpüşmek asla yoktur. Kucaklaşma ise çok uzun müddet görüşmeyenler için ancak olabilir. Her gördüğünde muanaka, yani kucaklaşma lüzümsüz bir adettir, gerekmez. Hele yanak yanağa öpüşmek hiç yoktur, çok çirkindir. Belki büyükler küçükleri şefkatle öpebilir. Ama bir bakıyorsunuz genç yaşlı demeden herkes herkesi öpüyor. Ey gençler, sizi yaşlılar öperse hadi neyse, siz hangi cesaret ve sui edeple büyüklerinizi öpmeye kalkışıyorsunuz?

Hele kadınlı erkekli öpüşmeye gelince, asla ve kat'a böyle bir fitneye izin verilemez, müsamaha gösterilemez. Efendim adetmiş! Karnı ağrısın öyle adetin. O kafir adettir, Müslümanlarla işi ne?

İslam, evet, gerekmez merasimlere karşıdır. İnsan ilişkilerinde samimiyet ister, külfeti yıkar atar. İki insan karşılaşıncaya ayakta veya oturarak müsafaha dediğimiz tokalaşmaları yeter. Avuç içleri birbirine değdirilerek selavat getirilmesi, günahları döker. Yetmez mi? Elbette yeter.

Peki, yerlere kadar eğilmek de neyin nesidir? Hele huzurda diz çökmek? Neüzü billah secdeye gitmek? Yahu Allah Teala'dan başkasına rüku ve secde olur mu? Bunlar cahiliye işleridir. İslam ile alakası olmayan batıl ve bid'at işler. Yani sapıklık.

Şair bunu ne güzel ifade etmiş:

*“Ne senden rükû, ne benden kıyam,
Selamun aleyküm aleyküm selam.”*

İslam şahsiyetinde böyle rükulu secdeli selamlama da olmaz, saygı duyma da. Kim yaptıysa yanlışdır, kim istiyorsa hatadır. Şeriat dışı istekler mahrumiyetle cezalandırılmalıdır. Sevgili Peygamberimizin özel mekan, koltuğu, minder veya döşeği yoktu mecliste. Kılık kıyafetinde de alameti farikası yoktu. Yabancılar gelse, kimin Peygamber olduğunu anlayamazdı önceleri. Sonra sahabenin saygısına bakarak anlardı kim olduğunu. Herkesi yere oturtarak kendisi padişah tahtı gibi görkemli koltuklara oturanlar ayıp ediyorlar. Efendim, o yaşlı olduğu için koltuğa oturuyormuş. İyi ama o mecliste yaşlı bir o mu? Başka yaşlılara da hiç olmazsa bir sedir atınız, bir sandalye koyunuz. Onların da dizleri ağrır be canım kardeşim.

Peygamberimiz Efendimizin (s.a.v.) kimseye elini öptürmediğini, kendisi için ayağa kaldırmadığını söyleyen birisi, nasıl olur da elini hem de üç kere öptürür? Öpen bunu cana minnet bilebilir, öptüren bilmemeli. Eskiler “öpülecek el, fırıncı küreği gibi olmalı” derlermiş. Bir şey hissetmemeli yani. Şimdi bir meclise gitseniz ve o meclisin büyüğünün elini öpmesiniz, onun bütün cemaati sizi düşman biliyor. En azından “ne ekabir adam?!” diyor. İşte muhabbete zarar, işte tefrika sebebi. Her ne ise, gelin Cevri’ye kulak verelim:

*“Çerhe kılma serfürû ikbal için gayret budur
Hem geda hem padişah-ı alem ol, devlet budur.”*

Rağıp Paşa da şöyle söyler:

*“Etmez tarik-i hakta olan halka serfüru
Eğmez minare kametini bâd eserse de.”*

Mehmet Akif de bir mesaj verir:

“Şühedâ gövdesi, bir baksana, dağlar, taşlar...

O, rükû olmasa, dünyâda eğilmez başlar.”

Kim demişse diline sağlık:

“İnhina (eğilmek) tarik-i esaretten gîrân gelir boynuma.”

Velhasıl ilişkilerde sünnetin ölçüsü samimiyet ve lüzumsuz külfet ve merasimden kaçmaktır. Bunun aksini isteyen ve yapan, sünnete muhalif olmaktan başka fitrata yük, hayata zorluk verir. Allah Teâlâ kullarına kolaylık diler, zorluk değil.

İyilikten Ve Kötülükten Kendini Sorumlu Bilmek

Bilinçli bir Müslüman içinde yaşadığı topluma karşı sorumludur. Kendisi ne kadar İslam’ı yaşayarak bireysel hayatına bir güzellik ve mutluluk kazandırıyorsa, başkaları da onun bu güzelliklerinden belli bir ölçüde faydalanarak Müslümanlığı artacak, dolayısıyla mutluluğu katlanacaktır.

Kendisinin yanlışları, kendisi gibi başkalarını da olumsuz etkileyecek, onları üzecek, kıracak, belki de İslam’ı yaşama imkânlarını kısıtlayacak, giderek kaldıracaktır. Başkalarının hataları, günahları da aynen öyle, onlar gibi, kendisini de, toplumunu da olumsuz etkileyecektir.

Bundan daha güzeli de, toplumuna hep iyilikleri öğretecek ve teşvik edecek, kötülükleri de engellemeye çalışacak, insanları bu konuda uyacaktır. Allah Teâlâ’ya katında insanların en güzeli, kullarına Allah Teala’yı sevdiren ve seve seve ibadet etmelerine sebep olandır. Malum, sebep olan, yapan gibi ücretini de alır. O yüzden Allah için öğüt verip öğretmek, Allah Teala’nın en sevdiği işlerdendir.

İslam toplumunda bireyler birbirine, “bir binanın tuğlaları gibi” bağlanmıştır. Özel hayat korunmuştur, kabahatler, kusurlar, günahlar eğer evin içinde gizli yapılıyorsa örtülmesi gerekir. Ancak özel olumsuzlukların gün gelip toplumu etkilemesi de imkân harici değildir. Bunu iyi düşünenler, gizli kusurları terk ederler.

Müslümanlar birbirlerine karşı duyarlıdırlar. Bir iyilik gördüler mi onu takdir ederler. Bazen yüzüne karşı, ama çoğu kez gıyabında överler o güzelliklerin sahibini, onu örnek göstererek başkalarını da teşvik ederler. Böylece artar iyilikler güzellikler. Kuşkusuz bunlar bulaşıcı hastalıklarda olduğu gibi “sirayet” gücüne sahiptirler.

Evet, huylar mikroplar gibidirler; iyi olsun kötü olsun, başkalarına da bulaştırırlar. O yüzden Müslümanlar bir kötülük, çirkinlik, yaramazlık gördüklerinde de hassastırlar; o kötülük açıktan yapılmışsa uyarırlar kardeşlerini. Çünkü yalnız yapanda kalmayacak, sirayet edecektir topluma. Onu öyle terk etmek, duyarsız, tepkisiz kalmak, Müslümana haram kılınmıştır. Özel ıstılahıyla “emr-i bilmaruf nehy-i anil münker” yapabilene farz kılınmıştır.

Bu sorumluluğun terki fitnelere, fesatlıklara, felaketlere sebep olur. Çünkü işlenen her bir haram, şüphesiz bir cana, mala, şerefe, namusa, akla, nesle veya dine zarar getirecektir. Kırgınlıklara, dargınlıklara, düşmanlıklara sebep olacaktır. Zaten fitnelere, fesatlıklara ve felaketlere sebep oluşları bu yüzdendir.

O zaman Müslüman ile Mabudunun arası da açılacaktır. Allah Teâla, günahı açıktan işleyen insanları da, onlara tepkisiz kalanları da beraber cezalandıracaktır. Kabul etmeyecektir kulluklarını, yakarışlarını. Belki giderek tepkisiz kalanların kalpleri de suçluların kalbine benzeyecektir. Kalpten kalbe suç yansıyacaktır. Nur yerine, karanlık yansıyacaktır kalplerden kalplere, anlatılan sirayetten ötürü.

Böylece kalpler bozulacaktır da yakarışı unutacaklardır. Belki o zaman yapılan tepkinin de, yani geç kalınmış tepkinin de bir faydası olmayacak ve azap toptan gelecektir. Kurunun yanında yaş da yanacaktır. Yaşın suçu, tepkisiz kalmak, yılanın başım küçükken ezmemektir.

Zamanında bir kişiye tepki duymayanlar, ilk çıktığındaki ilk kişiyi etkisizleştiremeyenler, “sirayet” sonucu, “koca bir toplumla başa çıkamama” mazeretini dinletemeyeceklerdir herhalde. Zamanında gerekeni yardımlaşarak yapsalardı, elbette bu acı sonuçla karşılaşmayacaklardı. Doğrusu bu mazeret, mazur göstermez kimseyi.

Dostlarla Sohbetin Faydaları

İnsan kelimesi “üns” kökünden türetilmiş diyenler de vardır. Bizde hala “ünsiyet” kelimesi, ısınma, alışma, sevme ve dostluk kurma anlamına gelir. Eskiler “ünsiyet peyda etmek” şeklinde çok kullanırlardı.

İnsanın fitratında ünsiyet var. İnsan, konuşan, ortamına alışan, seven ve sevmeye ihtiyaç duyan, tabiatı itibarıyla toplumda yaşamaya muhtaç bir varlıktır. Buna hem beden, hem de ruh açısından, bir başka deyişle maddi manevî yönleriyle ihtiyaç duyan bir varlık. Bu yüzden bir aile içinde doğar. Bir anne ve babanın sevgi, şefkat, yardım ve destekleri ile yaşamaya devam eder. Sonra büyüyünce başka hısımlar ve akrabaları olur. İş yerinde mesai arkadaşları olur. Evlenir, kayın akrabaları olur. Derken küçük büyük bir cemaat içinde yaşar.

Buraya kadar verdiğimiz kotlar, Müslüm veya gayri müslim herkes için geçerlidir. Fakat Müslümanlar bu ihtiyaca dini değerler kadar, çok zenginleştirirler. İnsan akrabalarını seçemez, ama ilişki-

lerini ayarlayabilir. Fakat arkadaşlarını, gönüldaşlarını, dost çevrelerini tamamen kendisi seçer. Bu seçiş de onun şahsiyetinde büyük etkiler oluşturur.

İşte bu noktada dinimizin altın kuralları devreye girerek bizim kişiliğimizi şekillendirir. Müslümanın amacı Allah Teâlâ'ya kul olmak, onu razı eden bir dünya imtihanı yaşamak olunca, seçimini dinin ölçülerine göre yapmasından daha doğal ne olabilir? Eğer dünya hayatında başarı bekliyor, servet, şöhret bekliyor, güç bekliorsa, hiç şüphesiz arkadaşlık ve dostluk ilişkileri de ona göre ayarlanacak, sevilenlerdeki özellikler haliyle değişecektir. Bu özellikler nelerdir? Niye anlatalım ki! Biz zaten öyle olmasını istemiyoruz. Bir de bilgi ve tecrübelerimizi yazıp verip yol mu gösterelim? Buna “hırsızın aklına kendir düşürmek” denir ki suça ortak olmaktan başka bir şey değildir. Vebaldır, günahdır, zulümdür.

Madem insan ünsiyet olmadan edemez, ısındıkları insanlarla sohbet ister, o zaman “kimlerle sohbet edilmelidir?” konusu çok önem kazanır. Bu soruya kısaca bilgili ve ahlaklı demekle yetinsek nasıl olur? Eğer bu ikisi yukarıda “takva” dediğimiz güzelliğin olmazsa olmaz iki ana maddesi ise, bence yeterlidir. Çünkü bu kelime bütün güzel değerlerimizi içeren bir kelimedir.

Bizde “sohbet” bir ilim edinme kaynağıdır. İnsan sohbet sayesinde bir yandan ilim alırken, bir yandan da ruh alır. Ruh ise canımızın önemli bir parçasıdır. Ruh, bir yandan maddî bilgilerle donandıkça, bir yandan da manevî hallerle, makamlarla terbiye ve tasaffiden geçerek arınır, yücelir. Bu yüzden yeryüzünün tanıdığı en büyük öğretmen, öğrencilerini sohbetle yetiştirmiştir. Yeryüzünün en büyük, en mübarek, en değerli talebe topluluğu da onun sohbetinde yetişmiştir. Bir zamanların azılı katilleri, zalimleri, çapulcuları,

haramileri, ayyaşları, kumarbazları vs. o sohbet eğitiminden geçerek birer “sahabî” olmuşlar, yaşadıkları devri “asr-ı saadet” eylemişlerdir. Resulullah (s.a.v.) ile sohbet edip manen yetiştikten sonra bu insanların her biri melek misal birer insan olarak ahlak ve fazilette zirvelere yükselmişler, bu güzelliklerin kaynağı olan İslam’ın yer yüzüne yayılması ve insanlığın saadete kavuşması için maddî manevî hiçbir fedakarlıktan kaçınmadan hizmet ve cihat etmişlerdir.

Onlar, bu sohbet nimetiyle nübüvvet nurundan öyle iktibaslar etmiş, kalplerine yansıyan bu nurla öyle aydınlanmış, öyle içlerine sindirmiş ve öyle yüce bir seviyeye ermişlerdir ki, arkalarından gelen bütün bir insanlık, bir daha asla onların seviyesine erişememişlerdir. Çünkü o büyüklükte bir nur menbâna rastlamamışlardır. Her biri bir yıldız olan o sahabiler, insanlığı hidayet yollarına ulaştırma da başlı başına birer işaret olmuşlardır. Alimlerin ifadesiyle o nurlu nazarın muhatabı olan ashab-ı kiram, öyle büyük manevî derecelere ermişlerdir ki, daha sonra gelen büyükler onların manevî derecelerine erişememişlerdir. Kendilerinden sonra gelen bahtiyar nesil olan “tabiiler” de, öylesi mürşitlerin sohbetiyle, yine kesb-i kemâl ile seyr-i cemâle yürümüş, yeryüzünün müstesna kıymetleri olmuştur. Bütün bunlar, sohbetin bereketi ile olmuştur.

İşte üç kıymetli neslimiz, “selef-i sâlihîn” dediğimiz öncü ve rehber kuşak gibi arkadan gelenler de sohbeti mektep yapabilirler. Nitekim yapmışlar da. Resulullah (s.a.v.) son peygamber olduğundan, risâleti kıyamete kadar bâkîdir. Artık o risaleti insanlara aktararak, onları aydınlatacak olanlar, O Peygamberin mirasçıları ve vekilleri olan ilmiyle âmil âlimler ve mürşid-i kâmillerdir.³⁰² onlar da asırlar

302 Peygamberimiz, “Alimler peygamberlerin varisleridir. Şüphesiz peygamberler, altın ve gümüş miras bırakmazlar. Onlar, sadece ilim bırakırlar. Kim o ilmi alır

boyunca camilerde, mektep ve medreselerde, tekke ve zaviyelerde sohbet etmiş, Allah'a davet, iman, ibadet, hukuk ve ahlakıyla İslâm'ı yaşama, İslâm toplumunu inşâ etme, İslâm birliğini gerçekleştirme ve devleti eliyle İslâm'ı dünyaya hakim ve üstün kılma görevini ifa etmişlerdir. Bundan sonraki Müslümanlara düşen de, Allah resulünün halifeleri olan yüce alimler, mürşitler ve mürebbiler önünde sohbetlere katılmak, ihvanlarla düşüp kalkarak neysiyle ve küfür ehliyle mücadele etmektir. Zaten Efendimizin müjdesi de vardır: “*Kıyamet kopana dek ümmetimden bir bölük daima hak üzerinde kalacaktır.*”³¹ hiç şüphesiz bu kaliteli topluluk kendisini sohbetlerde yetiştirecektir.

İyilerle Beraberliğin Bereketi

Sohbet ve ünsiyet yukarıda anlatıldığı gibi ehliyle olmalıdır ki beklenen neticeyi versin. Biz buna bir ayetten ilham alarak “iyilerle beraberlik” diyoruz. İsterseniz kimliğimizin kotlarını veren ve şahsiyetimizi planlayıp inşa eden ayetlerden birisi olan bu ayeti hemen verelim: “**Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve sadıklarla beraber olun.**” (Tevbe, 119)

Konuyla ilgili çok ayetler vardır şüphesiz. Ama bunlar arasında herhalde en ilginç Hz. Musa ile “Hızır” diye bilinen “ledün ilmi verilmiş kişi” arasında geçen macera ve sohbetleri veren ayetlerdir. Musa ile o kişinin kıssasında buluşma anı şöyle anlatılır: “**Musa ona; ‘sana**

(ve uygularsa), *büyük bir nasib elde etmiş olur.*” buyurmuştur. (Ebu Davut, İlim 1: Tirmizi, İlim 19; İbn Mare, Mukaddime 17; Darimi, Mukaddime 32; Hakim, Müstedrek, 1/100-101.) Konuyla ilgili müstakil bir çalışmamız için bkz. Cemal Nar, “*Alimin Önderliği,*” s. 115-123.

31 Müslim, İmare, Buhari, İtisam, Tirmizi, Fiten, İbn Mace, Sünnet.

öğretilenden, bana doğruyu bulmama yardım edecek bir bilgi öğretmen için sana tabi olayım mı?’ dedi. O da dedi ki; ‘Doğrusu sen benimle beraberliğe sabredemezsin. (İç yüzünü) kavrayamadığın bir bilgiye nasıl sabredersin?’ Musa, ‘İnşaallah, dedi sen beni sabreder bulacaksın. Senin emrine de karşı gelmem.’” (Kehf, 66-69)

Çok ilginç bir yolculuktur bu ve biz de o sohbetten çok dersler almışızdır. O yüzden tecrübeyle de sabittir ki insan sırf birisine olan muhabbetiyle kendisine maddî manevî güç toplar ve bunun enerjisinden istifade eder. Zira hadislerde bildirilmiştir ki kişiler, sevdikleri ile beraberdir ve onların derecesine erdirecek ameller işleyememiş bile olsalar, aradaki muhabbet ve manevi destek ve enerji ile makamları yüceltilerek eşitleneceklerdir. Buradaki bir mü'min, dünyanın en uzak yerindeki bir mü'mini sevse ve yaptığı iyiliklerden sevinse, ona ecir ve ödülde ortak olacaktır. Hatta sırf Allah için sevmek veya sevmemek, kişiye şehitler ve nebilerin bile gıpta edecekleri makamlar ve dereceler kazandırır.

İşte bu inanç ve duygular, Müslüman insan inşasında büyük bir imkan kazandırır ve bu sayede çok büyük güç, kuvvet ve enerji kazanırlar. Yeni bir insan ve medeniyet inşamızda en büyük sermayelerimizden birisi de budur.

İlim için çalışmak, çeşitli dallarda kitap okumak elbette güzeldir. Ancak, sırf kitap okumakla iyilik ve olgunluklara ulaşılamaz, sohbetten hasıl olan faydalar sağlanamaz. Bazıları, buna şöyle basit misaller getirmiştir; İnsan, marangozların yanında staj görmeden dülgelik öğrenemez, onların aletlerini kullanamaz. Terzilik de böyle, tıp da böyle. Hatta çiftçilik, bahçıvanlık bile bir ustanın yanında görmeksizin, sırf okumakla mükemmel olmaz. Bir hayli ilimler okuyup diplomasını alan birçok zat, bilgisinin hayata güzelce yansıma

nimetinin ancak sohbe erdikten sonra olduğunu, sohbetle kalbinin nurlandığını, basiretinin açıldığını anlar. Bunu anlatan yazılı sözlü çok ifadeleri okumuşuzdur.

Sâlihlerle oturmak, alimlerle, ediblerle, iyi niyetli insanlarla sohbet etmek insanın yetişmesi için elzemdır. Sohbetle zikir, fikir, şükür, ilim, edeb, hizmet, himmet ve tevfik vardır. Sohbeti bırakan bunları bırakmış olur.

Öyleyse sohbet, meşveret, danışma ve iş yapma, sadık ve sâlih, takvalı kişilerle olmalıdır. Sadık ve sâlih olmayanlar nefesine zulmetmişlerdir. Zalimlerde hayra bir meyil görülmediği takdirde, zaruri olan görüşmeyi yapıp fazla oturmadan yanlarından derhâl uzaklaşılmalıdır. Çünkü yukarıda gördük, Allah Teala “**Ey iman edenler! Allah’tan korkun da sadıklarla beraber olun.**” (Tevbe, 119) buyururken, aynı zamanda zalimlerle oturmayı da yasaklar: “**Hatırladıktan sonra artık zalimlerle oturma.**” (En’am, 68)

Bunun sebebi, kalpten kalbe in’ikas / yansıma ve insibağ / boyanma olmasıdır. Yani iyilerle oturanın kalbine nur, kötülerle oturanın kalbine karanlık ve katılık yansır. İyi ve kötü huylar, aynen mikroplar gibi bulaşıcıdır. Bir gün bu huyların nasıl sirayet ettiklerinin fotoğrafı çekilirse şaşmayınız.

Kötülerden Kaçmanın Gereği

İnsan inatçı İslam düşmanı kafir, veya Müslüman da olsa zalim, fasık ve facir gibi asilerle, günahkarlarla, kötülerle, zaruretin ötesinde gönüllü beraber olmamalı, onlarla arkadaşlık yapmamalı, düşüp kalkmamalıdır. Bütün bunları, kısaca “dünya sevgisi” dediğimiz bir kısım para pul, mal makam, şan şöret, zevk eğlence, korkudan kur-

tulma, geleceği garanti altına alma gibi menfaatlere bahane yapmamalıdır. Allah Teâlâ'ya iman eden, rızık, ömür, ecel, ihtiyaç, istikbal ve benzeri konularda korku, kaygı ve endişe tanımaz. Tanımamalı. Ona iman, aynı zamanda itimat ve tevekkülü de beraberinde getirmeli. Kader yazılmış ise, onu yazan kalem kırılmış, mürekkep de kırılmış ise, Allah Teâlâ'nın yazdığı kader muhakkak olacaktır. Dünyanın bütün insanları gelse, bunu, lehte veya aleyhte değiştiremez. Allah Teâlâ kuluna kafi değil midir? Öyleyse başkasına kulluk, yağcılık, tabasbus, sığıntı olmak niye? İzzet ve şerefle yaşamak varken, zillet niye? Bu iman edene yakışır mı?

Kötülerden kaçmanın, onlarla oturmamanın, düşüp kalkmanın bir sebebi de, malum, kalpten kalbe "in'ikas / yansıma" ve "insibağ / boyasına boyanma" halinin olmasıdır. Kalpler olumlu veya olumsuz şekilde birbirlerini etkiler. Yani iyilerle oturanın kalbine nur, kötülerle oturanın kalbine karanlık ve katılık yansır. İyi ve kötü huylar, aynen mikroplar gibi bulaşıcıdır. İnsan hiç şüphesiz çevresinden etkilenir.

İşte bu hakikat gereği Allah Teâlâ bir yandan iyilerle beraber olmayı emrederken, diğer yandan da kötülerle sohbeti yasaklamıştır. İşte bu ayetlerden birkaçı:

"Rasulüm! Rablerinin rızasını isteyerek sabah akşam O'na dua (ve ibadet) edenlerle beraber olmaya candan sabret. Dünya hayatının süsünü isteyerek gözlerini onlardan çevirme. Kalbini bizi anmaktan gafil kıldığımız, kötü arzularına uymuş ve işi gücü aşırılık olan kimseye itaat edip boyun eğme." (Kehf, 28)²

"Ayetlerimiz hakkında ileri geri konuşmaya dalanları gördüğünde, onlar başka bir söze geçinceye kadar kendilerinden uzak ol

(meclislerini terket). **Eğer şeytan sana unutturursa, hatırladıktan sonra hemen kalk, o zalimler topluluğu ile oturma.**” (En’âm 68)³

“O, kitapta size indirmiştir ki: Allah’ın ayetlerinin inkar edildiğini yahut onlarla alay edildiğini işittiğiniz zaman, onlar bundan başka bir söze dalıncaya kadar, kafirlerle beraber oturmayın; yoksa siz de onlar gibi olursunuz. Elbette Allah, münafıkları ve kafirleri cehennemde bir araya getirecektir.” (Nisa, 140)

“Zulmedenlere meyletmeyin,³² sonra size ateş dokunur (Cehennemde yanarsınız). Sizin Allah’tan başka dostlarınız yoktur. Sonra (O’ndan da) yardım göremezsiniz.” (Hud, 113)

“O gün zalim kimse pişmanlıktan ellerini ısıtıp şöyle der: ‘Keşke o peygamberle birlikte yol tutsaydım. Yazık bana! Keşke falancıyı (batıl yolcusunu) dost edinmeseydim. Çünkü zikir (Kur’an) bana gelmişken O, hakikaten beni ondan saptırdı.’ Şeytan insanı (uçuruma sürükleyip sonra) yüzüstü bırakıp rezil rüsvey eder.” (Furkan, 27-29)

Bu ayetlerin Ukbe b. Ebi Muayt hakkında nazil olduğu belirtilmektedir. Rivayete göre Ukbe b. Ebî Muayt, Hz. Peygamber (s.a.v.)’in toplantısına çokça gelirmiş. Bir gün ziyafete davet etmiş, Peygamber efendimiz iki şehadet kelimesini söylemeden, O’nun yemeğini yemekten kaçınmış. Bunun üzerine Ukbe de kelime-i şehadeti getirmiş, Übey b. Hâlef de onun yakın arkadaşı imiş. Kendisini azarlamış, “sapıttın” demiş. O da “Yok, fakat evimde yemeğimi yemekten kaçındı, onun için utandım da şehadet getiriverdim” demiş. Diğeri: “Hayır, sen ona varıp ensesine vurup yüzüne tükürmezsen senden

32 Sevgi ve yakınlık gösterip yaltaklanarak destek vermek şöyle dursun, yüz verip ilgi bile göstermeyin, (ElmalılıTefsiri, 5/18)

hoşnut olmam” demiş. Bunun üzerine Dârünnedve’de Peygamber secdedeyken rastgelmiş ve o kötü fiili işlemiş.

O zaman Peygamber (s.a.v.) “*Mekke dışında rastlarsam mutlaka senin başına binerim.*” buyurmuştu. Bedir günü esir edildiği zaman Hz. Ali’ye emir verip boynunu vurdurdu. Ubey de Uhud’daki savaşta aldığı yaradan Mekke’ye vardığında öldü. İşte böylece Ukbe’ye zikir/Kur’an geldiği halde Ubey şeytanlık ederek onu sapıtmıştı. Öyle ya şeytan, insana çok rezil ve rüsvay ederek yapayalnız ve yardımsız bırakır.

İşte kötülerle dostluk edenin sesi böyle cehennemden gelir. Hiç kimseye gücenmesin, kendisi buna layık olmuştur.

İnsanın arkadaşlarından etkilendiğine dair birçok atasözümüz vardır. Malum atasözleri binlerce yılın tecrübeleriyle oluşmuş som altın gibi kıymetli sözlerdir. İşte onlardan bazıları: “Sirke küpünden sirke, bal küpünden bal sızar.” “Küp içindekini sızdırır.” “Üzüm üzüme baka baka kararır.” “Kör ile yatan şaşı kalkar.” “Kır atın yanında duran ya huyundan, ya tüyünden.” “Söyle arkadaşımı, söyleyeyim kim olduğunu.” “Yiğit sevdiğinden sorulur.”

Peygamberimizin iyilerle arkadaşlığı misk kokusu satanın yanında durana, kötülerle arkadaşlığı da kömürkünün veya körükcünün yanında durana benzetmesi,³³⁴ aynı gerçeği ifade eden muhteşem sözlerdendir.

Sözün özü, iyi bir Müslüman olabilmek ve yetiştirebilmek için mutlaka iyi insanlarla beraber olup kötü insanlardan, dini tebliğ ve nasihat dışında kaçmak gerekir.

33 Buhari, Zebai 31, Büyü 38; Müslim, Birr 146, Edep 16; Ahmet, IV, 404-405-408. İlgili ayet ve hadisler, az sonra toptan verilecektir.

Bu sohbet ve beraberlik konusu aslında herkesin az çok bildiği, ama çılgınlığın normalleştiği dünyamızda insanların maalesef gereğini yapamadıkları bir konudur. Yoksa şöyle ya da böyle bir hatırayı hepimiz anlatabiliriz eğer hayatımızı azıcık gözden geçirebilirsek. Ama bu gibi noktalarda hatırladığımızda kendimizin bile ürperdiği, korktuğu ya da utandığı nice anılarımızı anlatmak yerine, başkalarının yaşadıklarını ifade etmeyi tercih ederiz. Aslında dinimiz, kişinin geçmişte yapılan ve tövbesi edilen günahlarını anlatmamasını tavsiye eder. Hatta başkalarının da tövbekarların eski günahlarını anlatması çok çirkindir, ayıptır, vebaldir, dil terbiyesizliğidir. Eğer ibret için anlatılacaksa bile, isim vermeden veya bilinmeye sebep olacak unsurlar açıklanmadan yapılmalıdır.

İşte size öyle bir örnek olay.

Hâyâlî, Edepli ve Terbiyeli Olmak

Yıllar önce bir olay duymuştum. İştittiğimde derin bir hüzün yaşamıştım. Şahsî sorumluluk adına büyük bir ders olmuştu bu bana erken yaşlarımda. Birkaç kötü genç arkadaş, boş bulunduğu bir anında, edep ve terbiyesi temiz sîmasına sinmiş, nurlu yüzüne yansımış iyi bir arkadaş da ayartıp aralarına alarak şehrin genelevine gitmişler. Orada gevezelik yaparak bakıp laf attıkları bir kadın, sessiz ve mahcup bir şekilde kendisine bakan o gence karma karışık duygularla bakmış bakmış ve demiş ki: “Senin burada ne işin var? Bu züppelere uyma, hadi sen camiye git!”

O genç başına balyoz yemiş gibi sendelemiş. Hemen o kötü arkadaşları ve mekanı terk ederek sessizce oradan çekmiş gitmiş. Dediklerine göre günlerce utanarak yalnız yaşamış okulda. Gizli gizli ağlamış durmuş tenhalarda. Arkadaşları mahcup olmuş ve özür di-

lemiştir de bir daha asla onlarla bir arada görülmemiş. “Yetmiş bin şeytan bir araya gelseler, bir kötü arkadaşın yaptığını yapamazlar” sözünün hakikatini maalesef başına balyoz yedikten sonra anlamış.

Evet, asıl Allah Teâlâ’dan korkmak lazım. Bununla beraber kullundan utanmak da lazım. Bu da az önemli değildir. Ahlak ilminde bu da bir “müeyyide/yaptırıcı güç” sayılır. Fıtrattan kaynaklanan ve imandan beslenen “haya,” yani “utanma” duygusunu yitirmemiş edepli kimseler, en azından “el âlem ne der?” kaygısıyla kendi hâl ve vaziyetlerine yakışmayan küçük düşürücü işlerden kaçınırlar. Böylece ırz ve haysiyetlerini korur, izzet ve şereflerine zül getirmezler.

Şimdilerde bazı düşüncesizlerin “mahalle baskısı” diye ayıpladıkları bu duruma bir de bu açıdan bakıp değerlendirmek lazım. Kim ne derse desin, “kamuoyu baskısı” her zaman kötü değildir. Bazılarını da bu baskı suç işlemekten, ayıp iş yapmaktan korur. Yukarıda dediğimiz gibi, iyi işlere teşvikçi ve tahrikçi olur. Yeter ki ihlas ve samimiyeti elden bırakılmasın. Hatta Mehmet Akif Merhum ona belki de haddinden fazla sayılacak bir yük yüklemiştir:

“Göster, Allah’ım, bu millet kurtulur, tek mu’cize:

Bir “utanmak hissi” ver gâib hazinenden bize!”

Daha çocukken İmam Hatip Lisesinde hocalarımızdan duyduğumuz bir söz vardı ki, bizi çoğu zaman kötülük yapmaktan zaptederdi: “İmamların sarığı beyazdır. En ufak leke hemen belli olur. Siz İmam Hatiplisiniz. Diğer liselerdekilerin her yaptığını yapamazsınız. Halk size yakıştırmaz, kınar.”

Yukarıda “takva” bölümünde anlattıklarımızın üstüne şu bilgiyi, yeri burası sayarak koyalım; haya, aslında Allah Teala’dan utanmaktır. Bu utanma sebebiyle kul, Allah Teala’ya karşı isyan edip günah

işleyemez, Allah'ın kullarına karşı da edepli ve nezaketli olur, onların hak ve hukuklarına tecavüz edemez. Haya duygusu imandandır. İnsanı hem günahattan, hem de günah olmayan kabalıklardan, çirkinliklerden, nezaketsizliklerden korur. Akif'in dediği gibi haya, gerçekten de bir hazinedir. O yüzden ne kadar iman ve takva varsa, kul o kadar hayalı, edepli olur.

Aslında haya insan fitratına konmuştur. İnsan utanan bir varlıktır. Mesela bir rüzgar esse ve fahişe bir kadının eteğini kaldırsa, o iffetini yitirmiş kadın bile ani bir hareketle eteğini indirir, mahrem yerlerinin görülmesini istemez. Bu insan tabiatının bir refleksidir. Ama aynı insan, başka yerlerde, bilerek ayıp yerlerini açar. Üstünde düşünmeye değer bir durum değil mi? Ya çıplaklar kampına ne dersiniz? Bir erkeğin yanına karısını, oğlan ve kızlarını alarak plaja gitmesini, orada anadan üryan soyunmasını, herkese en mahrem yerlerini göstermesini, medeniyet ve çağdaşlık olarak değerlendiren sefil mahlukların aşağılık düşünce ve davranışlarını nasıl değerlendirirsiniz? “Eşref-i mahlukat” olan insanın kendini hayvanlar seviyesine indirmesini, hatta Kur'an'ın “bel hum adall” ve “şerre'd devab” ifadeleriyle onlardan daha düşük derekelere düşürmesini akıl ve mantıkla nasıl izah edebilirsiniz?

Böyle sapıklıklar tarihte her küfür devrinde de gözükmez. Bu açıdan Sodom Gomera gibi örnekler, şimdikilerin çıplaklar kampı veya toplu seks alçaklıkları gibi sanırım nadirattandır. Ancak dikkat edilirse bütün bu pespaye aşağılıklar hep kafir toplumlarda görülen rezalet ve kepezeliklerdir. İstisnalar kaideyi bozamaz diyerek hatırlatalım ama yine de iftiharla ifade edelim ki bizim insanımızda ve toplumumuzda bu tür sapıklıklar asla yaşanmaz. Bizim medeniyetimiz iman, takva ve haya üzerine kurulan aklın medeniyetidir.

Şimdi size başka ve çok özel bir sohbetten bahsetmek istiyorum.

Nazik ve Kibar Bir Dil Ve Üslup

Dil deyince ağızımızdaki organ değil, onunla sağlanan anlamlı konuşmalardır. İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları bu anlaşmaya eskiler “lisan” derlerdi.

Konuşabilmek harika bir olaydır değil mi? Konuşarak anlaşabilmek, maksadımızı açıklayabilmek doğrusu müthiş bir şeydir. Yazı da bunun tamamlayıcısıdır. Dil için söylenenler aynen onun için geçerlidir şüphesiz.

Gerekli organlarımızı gereksiz yerlerde amaçsız biçimde ya da yanlış olarak kullanmak ne kadar kötü ve zararlı ise, dili de yanlış yerde yanlış biçimde kullanmak o kadar zarardır, kötüdür, çirkindir, ayıptır, fitnedir, kavga ve savaş sebebidir.

İnsanlar, iyi ve faydalı konuşurlarsa, bunun azı çoğu olmaz, çok iyidir. Ama iş olsun diye konuşmalar ise hoş değildir. Zaten az önce belirttiğimiz hatalı ve zararlı konuşmaları tekrara gerek görmüyoruz. Diyoruz ki, bırakın kötü ve zararlı konuşmayı, faydasız yere iş olsun diye vakit geçirmek için amaçsızca konuşmak da çirkindir. Çoğu insanın bugün bilmediği ve söylendiğinde garip karşıladığı bir durum var; gerekmedikçe konuşmamak, susmaktan faydalanmak.

Eskiden susmaya “sükut” derlerdi. Ciddi insanlar gerekmedikçe konuşmazlar, bunu da bir ibadet ve fazilet bilirlerdi. Çünkü Sevgili Peygamber Efendimizden (s.a.v.) böyle görmüş, böyle öğrenmişlerdi. O gerekirse saatlerce konuşurdu. Gerekmezse de saatlerce sükut ederdi. Hatta konuşmasını arzu edenler, saygılarından soru sormaya

da cesaret edemezler, “dışardan bir yabancı gelse de soru sorsa, biz de dinlesek ve öğrensek” derlerdi. Oysa şimdi bir mecliste beş dakika sükut hali olsa, oradan bir geveze çıkar ve “konuşsanıza yahu! Burası cenaze evi mi?” der. Kendince iyi bir şey yaptığını zanneder.

Alimleri mecliste konuşturmanın bir yolu da sorudur eskiden beri. Yoksa alim kişi susmanın faziletini bilir, tefekkür ve murakabe-de sessizce oturur. O yüzden birisi bir mevzu duvarı yıkar, bilenler de helik ayıklayarak yavaş yavaş o konuda konuşurlar. Maalesef lafi kimseye düşürmeden durmadan konuşmak, bu asrın gevezelerinde ortaya çıkan bir bid’attır. Bazen bir konuyu düzeltmek için söz almak istersin, sıra gelmez. Bunlar yine iyidir. Ya hiç mevzusu olmayan konuşmalar?

Adına “sohbet” diyorlar. Kurban olsun sohbete o gevezelikler. Sohbet deyince akla sahabe gelir. Sohbet sahabelerin Peygamber Efendimizle veya kendi aralarında konuştuıkları faydalı konuşmalar-dır. Adamlar oturmuş saatlerce futbol maçı yorumu yapıyorlar. Ya da belki de haberlerden on kere dinledikleri siyasi pari söz ve işlerini konuşuyorlar. Kimisi de nerede ne yiyip içtiklerini anlatıyor. Kimisi de kız karı lafları. Bu günah dolu, en azından ne dine ne dünyaya faydası olmayan lüzumsuz malayani gevezeliklerin adı da “sohbet” oluyor öyle mi? Çok ayıp!

Dil, kendisi küçük olsa da gördüğü iş büyük olan bir organdır. İnsanı temsil eder desek yeridir. “Üslub-u beyan aynıyla insan” derdi eskiler. Aynen öyledir. Tanımadığınız bir insan bir mecliste bulunsa, merak edersiniz onu. Kimdir, ne derece bilgilidir, saygındır gibi. Ama azıcık konuştuğunda az çok anlarsınız, bir fikre varırsınız. Tam bir kanaat olamaz elbette. Bu konuda elbette peşin hükümden

kaçmak, daha çok araştırmak, soruşturmak gerekir. Lakin bu konuşmanın da bir şeyler ifade ettiğini inkar edemezsiniz.

Dilimiz, çok dikkatli kullanmamız gereken bir silahtır. Ne kılıç, ne kurşun gibidir. Çünkü yarası kolay kolay iyileşmezmiş dilin. O yüzden daha baştan dili bir hançer gibi kullanmamak gerekir. Eskileri “hıfzu’l-lisan” dedikleri “dili korumak,” hayatta en önemli olan iştir. Bunda başarılı olanlar, başarmış insanların mutluluğunu yaşarlar. Bu da sabır ister. Yine geldik mi sabra?

Diyelim birisi yanlış yaptı. Hatta çok zarar verdi o yanlışıyla. Siz de buna çok kızdınız, öfkeleniniz. Sadece sizin için değil, millet için, insanlık için. Ne yaparsınız?

Sıradan insanların yapacağı şey, o adama bağırarak, çağırarak, varsa yetkisi cezalandırmaktır. İçindeki öfkesini alabildiğince dili aracılığıyla dışa vurmaktır. Bu hem kendi gayzını söndürür, hem de kendisi gibi düşünenleri tatmin ederek sevindirir. Bu kendileri için bir faydadır. Ama ya karşıdaki için? Bu onu ebediyen kaybediştir.

Akıllı insanlar öyle düşünmezler. Önce bu yanlışın sebebini araştırırlar. Elinden gelir miydi mesela zarar vermemek? Bilerek mi yapmıştı bunu? Yoksa çaresiz mi kalmıştı? Eğer öyleyse, kızmanın ne haklılığı olabilirdi ki? Belki teselli etmek gerekir o kişiyi.

Diyelim ki bilerek yapmıştır. Bu insan sıradan bir insan değildir. Bunu harcadığımız zaman kaybedeceğiz. Acaba o zararı telafi edebilir mi? Ya da telafi edebilecek başka bir adamımız var mı? İki de mümkünse, o adamı atarak yok etmek mi, yoksa hatasını telafi etmesine fırsat vererek kazanmak ve daha sonraki hizmetlerini kurtarmak mı?

Hangisi daha kârlıdır?

Hangisine inanıyorsanız onu yapın. Şunu da unutmayın, böyle çaplı insanlar az yetiştir. Üstelik bunların düşmanlığı da büyük zarar verir. Ondan kurtulmak bile başlı başına bir kazançtır. Öyleyse o adamı, yaptığı hatanın ezikliği içinde bırakarak, mümkünse telafi etmesini ve daha büyük hizmetler yapmasını sağlamak, hem de düşmanlığından gelecek fitne, fesat, tefrika sebeplerini önlemek, elbette akıl kâridir.

İyi araştırırsanız bütün kırgınlıkların, kavgaların, savaşların altında, dili kötü kullanmak yatar. Nice bu tür olayları da diplomatik kibar ve nazik bir önler. O yüzden “söz ola kese başı / söz ola bitire aşı” denmiştir. Dedikodu, koğuculuk, iftira, yalan, hakaret, alay, aşâğılama, kötü lakap takma, sui zan gibi hep dilin kötü kullanılmasından çıkmaz mı kavgalar, gürültüler? Oysa Müslüman nazik ve kibar olur, kaba saba konuşamaz.

Yukarıda saydığımız kavga sebepleri zaten tamamıyla haram kılınmıştır. Aksine arabuluculuk övülmüş, bunun için fedakarlık istenmiştir Müslümandan. Bu emir ve yasaklara uymak en büyük ibadetlerdendir. O yüzden dili korumak, Allah Teala’ya en sevimli gelen salih amellerdendir. Susmak salih amel oluyor, düşünebiliyor musunuz?

O yüzden uzun uzun susmak, gerekmedikçe konuşmamak, bunu bilinçli yapmak, sevap kapısı sevimli bir amel ve ahlaktır. Sevgili Peygamberimiz Efendimiz (s.a.v.) bunu çok yapardı. Sükut ehlini de severdi. Bunu “sadakanın en faziletlisi” olarak nitelemiştir. Grçekten de insan hayatını şöyle bir gözden geçirse, en çok pişman olduğu hatalarının dili yüzünden başına geldiğini görür. Boşuna dememişler, “dilim, başıma giydirir kilim” diye. “Kopasıca dilim” tabiri de bu pişmanlıkları ifade eder herhalde.

Bütün bunlar düşünüldüğünde konuşmamak belki de hikmetin ta kendisidir. Bunu başaranların her sözü altın gibi değerli olur. çünkü bir şey piyasada ne kadar bolsa, fiatı o kadar düşer. Ne kadar az ise, o kadar değerlidir. Bilirsiniz ki demir altından çok çok faydalıdır. Ama altın az bulunduğundan demirden daha fazla fiatlıdır. İşte dili korumanın bir yararı da buradadır. Uzlet ve inzivada yaşamak, insanları ve sözlerini değerli kılar. Hergün hikmet, her gün yenen baklava gibi adamı usandırabilir. Ya da sıradanlaştırır güzelliği. Değerini korumak gerekir. O yüzden susmak, alimler için zinetttir, süstür. Cahiller için de örtüdür, onunla ayıbını kusurunu örter. Susmak bir ibadet olduğu kadar, edebin ve ahlakın zirvesidir. Susan, konuşmamayı beceren, çok beladan kurtulur. Kim beladan uzak, başı selamette rahat olmasını istiyorsa, çok konuşmasın, uzun uzun sükuta kendini alıştırsun, susmasını bilsin.

Ben daha ne diyeyim, bir şeyi Allah Teâlâ da, Resulullah (s.a.v.) de ve atalar da istiyorsa, onu yapmak lazım. Bunu yapmayan adama da belası mübarek olsun. Allah ve resulünün sözlerini yazımızın içine yedirdik. Atalar sözünü de duymayan kalmamıştır herhalde. İsterseniz bazı deyimlerimizi hatırlayalım:

Dili bir karış veya pabuç kadar olması, çok konuşmasıdır. Dil çıkarmak, alay işareti ve çok ayıptır. Dil uzatmak, kişilik haklarına saldırmaktır. Dil dökmek, yalvarmak; dilden düşmez olmak sevmek; dilden gelen elden gelse her fukara padişah olur, aynen dili açılmak gibi gevezelik etmek; dile düşmek, rezil olmak; dili boğazına akmak, korkmak; dili çözülmek, boş boğaz olmak, dili ensesinden çekilsin; rezil olsun; dili kılıçtan keskin olmak, hakaret etmek; dili kurusun, beddua; dilin kemiği yok, yalan söyler olmak; dilinde tüy bitmek, çok anlatmak; diline biber sürmek, cezalandırmak anlamına gelir.

Yine diline sağlık, diline vird etmek, dilini değdirmemek, dilini eşek arısı soksun, dilini kedi (veya fare) mi yedi? dilini kesmek, dilini tutamamak, dilini tutmak, dilini yutmak, dilinin altında bir şey olmak, dilinin altındaki baklayı çıkarmak, dilinin cezasını çekmek, dilinin ucuna gelmek, diliyle sokmak, dillerde dolaşmak, dillere destan olmak gibi deyimlerimizi sık kullanırız.

Başka din ve kültürlerin insanından en büyük farklarımızdan birisi de dilimizi doğru kullanmaktır. Kimliğimizin en önemli kodlarından birisi de görüldüğü gibi dilimizdir.

İrfan Hayatımızda İrşad Davası

İlim adamları ve kamil mürşitlerle sohbet ise ayrı ve derin bir bahistir. İnsan, sohbetlerde kalbine gelen yoğun nur ve ilhâmlarla, ihsan mertebesinden bir korku duyabilir. O yüzden mürşitlerle sohbet, yeri bir başkasıyla doldurulamaz bir güzelliştir.³⁴ Bizde özellikle tekkeler, dergahlar, zaviyeler, camiler gibi derin ve faydalı sohbet mekanlarıdır. Buralardaki sohbetin bir sırrı da, zor gelen birçok amelin, kolaylıkla işlenip alışkanlık hâline getirilmesidir. Bir de bakarsınız ki, eskiden kitaplarda okuduğunuz, ama uygulamasının çok zor gördüğünüz, hatta hayal gibi gördüğünüz nice huylar ve ameller, hayatınızda sohbet sayesinde kolaylaşmış, bizzat yaparı görünce de heveslenmiş ve bir de bakarsınız ki, sizler de yapar hale gelmişsinizdir.

İşte bu, eskilerin “maiiyet / beraberlik / aynileşme” dediğı bir bereketidir. Sonuçta sohbet yoluyla ilim öğrenme kadar, edep, erkân,

---

34 Biz bu konuyu “Aydınlanma Yolu Tasavvuf” kitabımızda genişçe yazdık, bakılabilir.

hâl ve makam almak da vardır. Doğrusu hiçbir Müslüman “benim bu güzelliklere ihtiyacım yok” diyemez.

Tecrübe de onu gösteriyor ki ilim öğrenmek insanı sohbetten müstağni kılamaz. Sohbetin ayrı bir yeri, başka bir önemi ve farklı bir özelliği vardır. İnsan, iyilerle yapılan sohbette nefsinin daha yakından tanır, özeleştiri kapılarını açar, murakabe ve muhasebe duygularını açığa çıkar, ayıplarını örten gurur, kibir ve benlikten kısmen veya tamamen geçer, gözlerindeki perde kalkar, gerçekleri daha keskin kavrar. Böylece kötü huy ve hilelerini görür, kurtuluş yollarını öğrenir, benlikten geçer, teslimiyeti ve kulluğu artar, ibadetlerini daha bir titiz ve haz ile yapar. Sırf kitap okumak, insanı o hâllere büyük ölçüde erdiremez. Hatta bazen tam aksine, çok okumak ve bilmek, nefse gurur, kibir, fahr, ucb verir de kişide aldanma artabilir. Çünkü bu tür okumalar, öğrenmeler ve yeni bilgiler kalbi ve ruhu değil, bazen nefsi beslemektedir. “Okuduğu kendisine zarar” sözü bu gibiler için söylenmiştir.

Söz tasavvuf olunca sohbetin mahiyetinin az çok değiştiğine az önce işaret etmiştik. Bu konudaki sözlerimizi, bu konuda uzman bir ilim adamının sözleriyle bitirelim isterseniz:

“Tasavvufî sohbet, sırf talebelik ve bağlanmadan daha genel bir şeydir. Sohbet, şeyh tarafından irşad, titiz bir murakabe, müridin muhasebesi, davranışlarını düzeltme, manevî hayatın sırlarını öğretme, analiz ve göstermekten ibarettir. Bunun yanında sohbet, sevecen, merhametli, şefkatli, kızma ve te’dip gereken durumlarda da affedici olmaktadır. Mürid canibinden de, itaat, muhabbet teslimiyet ve şeyhin şahsiyetinde fani olmaktadır. Bu sayede şeyh, müridde gizli olan manevî yeteneği kanalize eder ve meyvesi meydana çıkacak tarzda onu bilkuvve durumdan bilfiil hâle getirir. Kuşeyri’nin ho-

cası Üstad Ali ed-Dekkak şöyle demektedir: “Bir ağaç kendi başına yetişir, fakat aşı ve bakım görmezse meyve vermez. Müridin de bir hocası olmadan, hiçbir şey ortaya çıkmaz.”³⁵

Sima Güzelliğini Yerine Kullanmak

Bazı insanların simasına baktığımızda hayran olursunuz. Etkilenirsiniz şahsiyetinden. Böylesi insanlar için “içinin güzelliği simasına yansımış” derler. Sima, çehre veya yüz güzelliği önce Allah vergisi, sonra da kulun çabasıyla oluşur. Allah Teâlâ’nın vergisine şükürden başka diyeceğimiz yoktur. Ama kul, devamlı abdest almasıyla, ibadetleriyle, hasseten gece seher vakitlerinde yaptığı namaz kılmak, zikretmek ve Kur’an okumak gibi ibadetleriyle kalbi gibi yüzünü de nurlandırır. Çehresine bir güzellik, bir tatlılık, bir tebessüm ile parlayan nur oturur. Siması alabildiğine sekinet, suhulet ve huzurla parlar, içi gibi dışına da, çevresine de saadet yansıtır. Böyle bir yüzü görüp de gönül vermemek, sevmemek, hayran olup ilgilenmemek mümkün değildir.

Nitekim Abdullah bin Selâm da Peygamberimizin yüzünü görünce “onun yüzü yalancı yüzü değildir.” diyerek, İslâm ile şereflenmişti. Bu alimin kendisi de güzeller güzeli Yûsuf (a.s.)’ın neslindedi. Medine Yahudilerinin ulularından ve en büyük beş âlimlerinden biriydi. Medine’deki İsrail oğullarının âlimlerinden sayılan beş kişiden birisidir.³⁶

35 Afifi, Tasavvuf, s. 228. Suhreverdi, Avarifu’l Maarif, s. 123.

36 İbn Abdilberr, el-İstiâb fi Ma’rifeli’l-Ashâb, c. 3, s. 921; Hâkim, El-Müstedrek Ale’s-Sahihayn, c. 3, s. 414.; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, c. 3, s. 108, 271; Beyhâkî, Delâilü’n-Nübüvve, c. 2, s. 228-229; İbn Seyyidü’n-Nâs, Uyûnü’l-Eser fi Fünûni’l-Megazi ve’s-Siyer, c. 1, s. 207.

İşte sima güzelliğinin etkisi. Medine'ye ilk muallim olarak gönderilen Mus'ab b. Umeyr de öyle değil miydi? Sevgili Peygamberimiz Efendimiz (s.a.v.) bunu bilerek yapmıştı. Nitekim o, bu gerçeği şöyle ifade eder: “*Bana elçi gönderdiğiniz zaman yaratılışı güzel, ismi güzel birisini gönderin.*”³⁷

Askerlik ve polislikte olduğu gibi bazı meslekler kendisi için eleman seçerken ortaya boy ve kilo gibi fiziksel ölçüler koyarlar. Hatta hadiste de olduğu gibi, devleti temsil eden elçiler ve sefaret memurlarına da boy, pos, sima ve vücut güzelliğine dikkat edilmesi gerekir. İnsanla iletişim kuran her meslekte bu önemlidir.

Öyleyse gerek öğretmenlik gerekse müftülük ve vaizlik gibi insanlara bir şeyler öğretme amacıyla olan meslekler için de böyle boy pos ve yüz güzelliği gibi fiziki ölçülerin endamın güzel olmasının aranması ne kadar yerinde olur! toplum olarak buna daha eğitim yıllarında dikkat etmemiz gerekir. Yüksek okullara tercihte bunu da nazara almak gerekir diye düşünüyorum.

Cihâd, İslam'ı İnsana Ulaştırma Çabasıdır

Batılılar yeryüzü insanlarını İslam'dan soğutmak, ona karşı bir nefret uyandırmak için, bu dini, barbarların kılıçla kan dökerek zorla yaydıklarını söyler ve bu kara progandalarını yapmak için “cihad” kavramını gerçeğinden saptırarak kullanırlar. Güya “Cihatçı Müslümanlar” yeryüzünde terör estiren, masum insanları umulmadık yerde bombalayan, olmadı “canlı bomba” ile katleden insanlardır. Bu insanlık suçlularını nerede görülseler, sorgusuz sualsiz öldürmelidir. Zaten reforme edilmeyen İslam dini, orta çağın karanlıklarına insanı götüren barbar bir dindir.

37 Suyutî, Camiu's Sağır, I. 15.

Ne yazık ki İslam coğrafyasında batılı kafirlerin etkisindeki laik yönetimlerin okullarından geçen Müslüman gençlere aynen bu düşünceler empoze edilmektedir. Oralarda gerçek İslam okullarda ciddi bir eğitimle öğretilmiyor. Dışarıda öğretilmesi de yasaklanıyor. Kaçak göçek kimi yetkisiz insanların eğitiminden geçenlerin bilgisi de bu düşmanların etkisini kırmaya, yalan yanlışlarını suratlarına çarparak susturmaya yetmiyor. Çünkü bu işler aynı zamanda yazılı, sözlü ve görsel güçlü bir basın yayın istiyor. Ülke Müslümanların bunu kuracak iktisadi güçten mahrum edilmesi, yasak ve korkutulmanın ötesinde aşılması gereken bir engeldir.

Mesela Türkiye’de yapılan harf inkılabı bir gecede bütün kitapları yok etmiş, okur yazarları okuyamaz ve yazamaz hale getirmiştir. Eski kitapları bulundurmamak suç sayılmış, meydanlarda toplanıp yakılmıştır. Muhtaç olunan yeni kitap basmak için batıdan matbaa satın alarak getirilmesi gerekmektedir. Oysa sistem bu ithalat izni ni herkese vermemekte, verdiklerini de dini kitap basmamaları için şiddetle uymaktadır. Korku dağları sarmıştır. Bu ortamda nasıl bir sağlıklı İslam bilgisi edinilebilecektir?

Sırf bunun için binlerce gencimiz mayınlı sınırları aşarak komşu Arap ülkelerine gitmiş, pasaportsuz olduklarından çoğunlukla da gayr-ı resmî okumak zorunda kalmışlardır. Bin bir zorlukla aldıkları diploma da geçersizdir.

İşte sistemin bilinçli çabalarıyla yeni nesiller İslam’dan uzaklaştırılınca, artık Hollywood’un kara propaganda için çevirdikleri filmler ülkede izlettirilirken, Müslümanlar kendi vatanlarında terörist ve “cihatçı” adıyla yaftalanmaktadır. Yanında “gerici, çağdışı, fundamantalist / köktendinci, radikal” kavramları da yeri geldikçe kullanılan yardımcı kavramlardır. Hatta medyada bu dili kullanan

cahiller az değildir. Aydın olmayı Allah Teâlâ'ya baş kaldırmak, din ile savaşmak zanneden zavallılar da bu zehirli dili kullanmaktadır. İş oraya varmıştı ki, bir ara devlet ve Millî Eğitim bu “cihad” ve benzeri kelimeleri kullanmayı yasaklamıştı. Belki de yasak hala sürüyor da çok şükür dinleyen kalmadı.

Halbuki “cihad,” kelime anlamıyla çalışmak, uğraşmak, çabalamak, gayret sarfetmek demektir. Buna göre cihat, İslâm'ın yükselmesi, korunması ve yayılması için her türlü çalışmada bulunmak, uğraşmak, gayret sarfetmektir. Bu yolda canla, başla, malla uğraşmak, eğer gerekiyorsa bu yolda sıcak ve soğuk savaşa girmektir.

Daha açık bir ifade ile Allah (c.c.) tarafından kullarına verilmiş olan bedenî, malî ve zihnî kuvvetleri Allah yolunda kullanmak, o yolda feda etmektir. İnsanın maddî-manevî bütün varlığını Allah yolunda ortaya koyarak Hakk'ın düşmanlarını ortadan kaldırmak için savaşması “cihad”dır ve İslâm'da cihad farzdır.

Allah Teâlâ **“hoşumuza gitmese de düşmanla savaşmanın üzerimize farz kıldığını”** (el-Bakara, 2/216) bildirirken **“Fitne tamamen yok edilinceye ve din (kulluk) de yalnız Allah için oluncaya kadar onlarla savaşın.”** (el-Bakara, 2/193) emreder.

Bizimle savaşanlarla biz nasıl olur da savaşmayız? Kendimizi korumayacak mıyız? Kendi değerlerimizi din ve fikir özgürlüğü çerçevesinde anlatamayacak mıyız?

Hayır, **“müshrikler nasıl”** bizimle **“topyekûn savaşıyorlarsa”** biz de **“onlara karşı topyekûn”** savaşırız. (et-Tevbe, 9/36)

Bu hakikati Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de **“Cihad kıyamete kadar devam edecek bir farzdır.”**³⁸ hadisiyle duyurmuştur.

38 Ebû Davûd, el-Cihad, 33.

Bilindiği gibi farzlar iki kısımdır: Farz-1 ayn, Farz-1 kifaye. Müslümanlar içinden sadece bir grup cihadın gayesini gerçekleştirebiliyor, Müslümanların yurt, mal, ırz, namus ve haysiyetlerini düşmanlara karşı koruyabiliyorsa o taktirde cihad farz-1 kifaye olmuş olur ve diğer Müslümanların üzerinden sorumluluk kalkar. Şayet fert fert gücü yeten her Müslümanın düşmana karşı koyma gereği varsa o zaman farz-1 ayn olur; herkesin bizzat cihâd etmesi icab eder.

Cihat niçindir?

Cihâdın gayesi, yeryüzünden fitneyi kaldırmak ve hakkı yüceltmek, İslam'ı bütün din ve nizamların üstünde hakim kılmaktır. Asla intikam, öldürme, yağma, baskı ve zulüm yapmak için değildir. bilakis bunları ortadan kaldırmak içindir.

Cihat emrinde iki şeyi atlamamak gerekir. Birincisi, Müslüman olmayanları zorla İslâm'a sokmak asla yoktur. Dinde hiç kimseyi Müslüman olmaya zorlama yoktur. Böyle bir iman zaten geçersizdir. Cihad'dan maksat, insanları kula kul olmaktan ve her türlü baskılardan kurtarmaktır. İslâm'ın yüce gerçeklerini onlara duyurmak ve kendi rızalarıyla Müslüman olabilecekleri onamları hazırlamaktır. İkincisi ise, bizimle savaşmayan kafirlerle savaşılmaz. Din sadece tebliğ edilir, gereken açıklama ve aydınlatma yapılır ve dine davet edilir. Kabul eden eder, etmeyen etmez, o kadar. Çünkü bu tebliğ ve davet, Müslümanları sorumluluktan kurtarmaya kafidir.

Buradan anlaşılan odur ki, İslâm'ın cihattan amacı kesinlikle toprak ele geçirmek, başkalarının yeraltı ve üstü servetlerini bömürmek değildir. Emperyalist bir amacı olamaz İslam'ın. O hak, hukuk, adalet ve insaf dinidir. Onun tek amacı dünyaya İslam gerçeğini hakıyla duyurmak, bir de Müslümanları korumaktır, o kadar.

Aslında az bilinen bir gerçek daha var; ona da dokunsak iyi olacaktır. Müslümanlar savaşı sevmezler ve istemezler. Ama mecbur kalır da savaşa girerlerse sabır ve metanetle savaşır. Müslümanlar savaş anında Allah'a güvenir ve Allah'ın kendileriyle beraber olduğunu bilirler. Savaşta ölseler şehit, kalsalar gazi olacaklardır. Her ikisi de izzet ve şereftir. Rabbin rızasını kazandırır. Üstelik Allah Teâlâ'nın şu buyruğunu hiç akıllarından çıkarmazlar: **“Ey peygamber; sana da, sana tâbi olan müminlere de Allah yeter.”** (el-Enfâl, 8/64)

Bu konuda Sevgili Peygamberimiz Efendimizin (s.a.v.) bir hadisini zikrelelim: *“Düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyiniz. Fakat düşmanla karşı karşıya gelerseniz sabrediniz, direniniz.”*³⁹

Tarih boyunca Müslümanlar, dinin emri gereğince, savaş için düşman memleketine girip bir şehri veya bir kaleyi muhasara ettikleri zaman, önce onları İslâm'a davet ederler. Kabul ederlerse kendileriyle savaşmazlar. Şayet İslâm'ı kabul etmezlerse İslâm devletine cizye vergisi vermesini isterler. Verirlerse mal ve can güvenliğini elde ederler. Bu işlem aynı zamanda daha ötelere gitmesi gereken Müslümanların arkalarını sağlama alma gereğidir. Bunu da kabul etmezlerse geriye savaşmak kalır. Yoksa durup dururken yok yere asla savaşmazlar.

İslam savaşa da bir hukuk ve ahlak kazandırmıştır. Buna göre savaşmayan kadın, çocuk, kötürüm, yaşlı ve körler öldürülmez. Gereksizce ağaçlar kesilmez, şehirler yakılıp yıkılmaz. Barış, İslam devleti için uygun olduğu zaman yapılabilir.

Cihad, İslam'ı insanlara sunmak ve onları bu hak dine davet etmek için yapıldığına göre, asıl olan bilgi ve kültüre dayalı cihattır.

39 Buhârî, Cihad, 112, 156, Müslim, Cihad 19, 20; Ebû Davud, Cihad, 89.

Çağımızda her yerde fikir ve ifade özgürlüğü, din ve vicdan hürriyeti esas alınmış, anayasalara girmiştir. Eğer bu ilke uygulanabilirse, İslam, kendini savunmanın ötesinde savaştan demektir. Çünkü her yere giderek dinini anlatabilir.

Görüldüğü gibi cihad sadece savaşmak demek değildir. Bu konudaki ayet ve hadisler göz önüne alındığında, cihadın çeşitlere ayrıldığını görürüz:

1- Nefs'e Karşı Cihat: En zor, en kalıcı, en devamlı cihad, insanın nefsiyle ve nefsinin kötü arzularına karşı yaptığı cihattır. Müslüman, gerçek cihadı nefesine karşı verir. Nefesine karşı cihadı kazanamayan, düşmanın karşısına çıkmak için kendisinde güç ve cesaret bulamaz. Hz. Peygamber Tebuk seferinden dönüşte ashabına şöyle buyurmuştu: *"Küçük cihaddan büyük cihada dönüyoruz."*⁴⁰ Bu hadisinde Hz. Peygamber, en kalabalık bir ordu ile katıldığı Tebuk seferini "küçük cihad" olarak vasıflandırırken; nefse karşı yapılacak mücadeleyi "büyük cihad" olarak nitelendirmektedir. *"Hakiki mücahid, nefesine karşı cihad açan kimsedir"*⁴¹ hadisi de aynı manayı ifade etmektedir.

2- İlim İle Cihat: Cihad'ın başka bir çeşidi de, az önce bahsettiğimiz gibi, ilim ile yapılan cihattır. Dünyadaki bütün kötülüklerin sebebi cehalettir. Hakk'a ulaşmak isteyen herkesin cehaletten kurtulması, ondan uzaklaşması gerekir. Bilginin ortaya koyduğu delillerin gönüller üzerinde icra ettiği tesiri silâh gücü ile temin etmek mümkün değildir. Onun için şöyle buyrulmuştur: **"Ey Muhammed! İnsanları Rabbinin yoluna, hikmetle, güzel öğütle çağır; onlarla en güzel şekilde tartış. Doğrusu Rabbin, kendi yolundan**

40 Adûnî, Keşfu'l-Hafâ, I, 425.

41 Tirmizî, Cihad, 2.

sapanları daha iyi bilir. O, doğru yolda olanları da en iyi bilir.”
(en-Nahl, 16/125)

3- Mal İle Cihat: Mal ile cihad, Allah Teâla'nın insana ihsan etmiş bulunduğu mal ve servetin yine Allah (c.c.) yolunda harcanması demektir. Çünkü dünyada her iş para ile yapılmaktadır. Hakkın korunması ve zafere ulaşılması da yine paraya bağlıdır. Bunun için mal ile cihadın önemi büyüktür. Müslümanların, İslâm'ın yücelmesi hakkın muzaffer olması için her türlü mal, servet ve paralarını bu yolda fedâ etmeleri mal ile cihattır.

“...Allah yolunda mallarınızla, canlarınızla savaşın. Bilseniz bu sizin hakkınızda ne kadar hayırlıdır.” (et-Tevbe, 9/41)

4- Savaşarak Cihad Yapmak: Bu da yukarıda anlattığımız cihattır ki tekrar etmeden birkaç ayetle bitirelim:

“Sizinle savaşanlarla Allah yolunda siz de savaşın. Fakat haksız yere saldırmayın.” (el-Bakara, 2/190)

“Hoşunuza gitmediği halde, savaş size farz kılındı. Hoşunuza gitmeyen bir şey, hakkınızda hayırlı olabilir. Hoşunuza giden bir şey de, hakkınızda kötü olabilir. Bunları Allah bilir, siz bilemezsiniz.” (el-Bakara, 2/216)

İslâm dini Müslümanlara şerefli bir hayat yaşatmayı hedef edinmiştir. Bu sebeple bu dinin emrettiği savaş, savunma savaşı, zâlimlerden mazlumları kurtarma savaşı, her yere adalet götürme savaşı ve Müslümanların haysiyetini koruma savaşıdır.

“Allah Teâlâ, Cennet'e karşılık müminlerin canlarını ve mallarını satın aldı. Onlar Allah yolunda savaşırılar. Savaş meydanında şehit ve gazi olurlar. Allah'ın bu öyle bir vâdidir ki, Tevrat'ta da, İncil'de de, Kur'an'da da sabittir. Kim Allah'tan daha çok

va'dini yerine getirir? Yaptığınız bu hayırlı alış verişten dolayı sevinin. İşte büyük kurtuluş budur.” (et-Tevbe, 9/111)

“Ey mü'minler! Sizi çetin bir azabdan kurtaracak bir ticaret yolu göstereyim mi? O da şudur: Allah'a ve Rasûlüne iman eder ve Allah yolunda mallarınızla, canlarınızla savaşırınız. Bir bilerseniz bu iş sizin için ne kadar hayırlıdır. Bu takdirde Allah sizin günahlarınızı mağfiret eder, altlarından ırmaklar akan cennetlere ve Adn Cennetlerindeki hoş konutlara koyar. İşte büyük kurtuluş budur.” (es-Saf, 6/10-12)

“Siz de düşmanlara karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve (cihad için) bağlanıp beslenen atlar hazırlayın.” (el-Enfâl, 8/60)

Cihatta dikkat edilecek en önemli husus, iyi ve halis niyetle Allah için cihat etmektir. İşin içine menfaati, riyyayı karıştırmamaktır. Allah, ancak kendi rızası için olan cihadı kabul eder. Nefsânî arzular, kavmiyetçi kinlerden, kabilecilik taassubundan kopan savaş, cihat değildir. O Allah Teâlâ'nın rızasına ve cennetine değil, gazabına ve cehenneme götüren savaştır. Rasûlullah (s.a.v.)'in torunu Hz. Hasan der ki: “Adam, Allah uğrunda cihad eder. Halbuki bir kılıç vurmamış bulunur. Sonra Allah uğrunda cihadın hakkı da; hak ve ihlâsa yakın bulunması, haksızlıktan ve kötü niyetlerden gücü yettiği oranda kusur ve ilgisizlikten uzak bulunmasıdır.”

Bir şeye dikkat çekelim: İnsanlarla mücadele ve insanlar arası savaş ilişkilerini anlatan pek çok kelime varken, İslâm bu kelimeleri cihad kavramı yerine kullanmadı. Meselâ, harp, kıtal, ezâ kelimeleri cihad kelimesinin yerini tutmamaktadır. İslâm niçin eskiden Araplar'ın kullandığı harp vb. gibi kelimeleri almadı da yepyeni bir ifade olan cihad tabirini aldı. Bunun birinci sebebi, harp tabiri şahsi menfaatler, polemik oyunlar için ateşi sönmeyen, yangını çağlar

boyu milletlerin, kabilelerin içinden çıkmayan kıtal anlamında kullanılmıştır. Harplerde genellikle, kişisel ve toplumsal kinler hâkim olmuştur. Harplerde fikir endişesi, bir akîdeyi galip kılma çabası göze çarpmaz.

Cihad Allah içindir ve Allah yolundadır. İslâm'da cihat, hedefsiz, gayesiz bir savaş değildir. İslâm'da cihad yalnız Allah yolunda olur. Bu şart, cihattan ayrılmaz. "Allah yolunda cihad," Batılıların anladığı manada kutsal bir savaş değildir. Lakin onlar bunu anlarsalar bile taassupları gereği itiraf edemezler.⁴²

Paylaşmak Enerji Ve Mutluluktur

Müslüman paylaşan insandır. Allah Teâlâ kendisine ne verdiyse onu en yakınlarından başlayarak erişebildiği en uzaklara kadar paylaşmak ister. İstemelidir en azından. Bu bir idealdir onun için. Erişebildiği kadar da mutlu olur ona.

Neyi mi paylaşmak?

Allah ne verdiyse onu paylaşmak. Mesela iman mı? Onu bütün insanlarla paylaşmak ister Müslüman. Herkes de Müslüman olsun ister. Yeryüzünde İslâm'ı bilmeyen kalmasın ister. İslam üstün olsun ister. Çünkü bu dünyanın iyiliğinedir. Çünkü bu din Allah Teâlâ'nın dinidir. İnsan için ortaya konmuş bir dindir yani. O dinin iman, ibadet, ahlak esasları olduğu kadar, hukuku da insan içindir. İnsanın tüm menfaat ve maslahatlarını gerçekleştirmek içindir. İster ki herkes onu tanısin ve faydalansın. Mutlu olsun iki dünyada da.

Mesela akıl mı? İlim mi? Sanat, teknik, kültür, medeniyet mi? Aynen din gibidir bunlar da. Gereği için çok söze ne hacet?

42 Bkz. Şâmil İslam Ansiklopedisi, "Cihad" md.

Mesela dünyalık mal mı?

Evet, aynen öyledir. Allah Teâlâ kendisine ihsan ettiği gibi Müslüman da başkalarına ihsan eder. Dostlara, arkadaşlara ikram, muhtaçlara yardım, infak, tasadduk ederek. Kafir-Müslüman ayırmadan her insanın iyiliğini diler. Yeter ki zalim olmasın. Zalime yardım, mazlumlara ihanet olmasaydı, belki ona bile yardım edebilirdi. Ama zalime yardım olamaz. Ona yardımın tek bir şekli vardır, zulmüne engel olmak. Bu da büyük bir yardımdır anlayana.

Müslüman almakla değil vermekle, yemekle değil, yedirmekle, hizmet ettirmekle değil etmekle mutlu olur. Sevgi, şefkat, merhamet ve yardım elini her yaratılmışı uzatır. Yaratana adına uzatır. Onun rızasını kazanmak için uzatır. Çünkü Allah Teala her yarattığını bir hikmet üzere yaratır ve onu sever.

Abes işi olmaz onun. Ve Müslüman onun her yarattığına olan ilgisini bilir ve onları kayırır, esirger, korur, yardım eder. Böylece onun hoşnutluğunu kazanır. Yeryüzünde var oluş amacı da bu değil midir zaten?

Her yarattığına rızkını veren Allah Teâlâ olduğuna ve bunun ne kadar olduğunu -elbette kulun çabasını da dikkate alarak- ezelde takdir ettiğine göre, bunun da değişmeyeceğini kader ve kazaya iman ile bildiğimize göre, neden korkarız paylaşmaktan? Asıl abes iş bu olsa gerektir.

İşte böyle bir imana sahip olmayan, ya da inancını bilince dönüştüremeyen kalben cahil ve nefsi eğitimsiz kimseler için vermek zordur. Şeytan o cahil nefsi de yanına alarak vesvese verir o insana. “Yarın sen fakir düşersen sana kim verir? gelecek günler ne getirir kim bilir? Sakla paranı. Kimseye verme. Düşenin dostu olmaz. Ak

akçe kara gün içindir” diye güya akıl verir. Nefis tezkiyesi ve kalp tasfiyesinden habersiz, ahlak eğitiminden geçmemiş insan da hazır-
dır kabule bu vesveseyi. O akılsız ve anlamsız olduğu iman açısından
aşıkâr olan sözlere kanar hemen.

İşte asıl sınav burada başlar. Değerli olan da bu zorluğu aşarak
verebilmektir. Hiç şüphesiz bu da bir eğitimin, bir mücadele ve mü-
câhedenin sonucudur. İnsanın önüne çıkan bu nefis ve şeytan enge-
lini aşması doğrusu büyük bir başarıdır. Bu yüzden ikramı, infakı,
yardım ve sadakası daha bir değerlidir. Onun için insan her halinde
vermelidir az ya da çok ki, zaferin tadına varabilsin ve mutluluğu
katlanabilsin. Ödülü de elbette o nispette büyüsün.

Bunun bilincinde olan Müslüman, fakir iken de, kendisi muh-
taç iken de, geleceği meçhul iken de, savaş gibi, kıtlık gibi zor zaman-
larda bile paylaşır, tıpkı zengin, sağlıklı, bolluk ve bereketli zaman-
larında olduğu gibi. O zaman bu bağış, Rabbinin rızasını da yoldaş
edinerek kendisine binlere katlanarak tekrar döner. Bir hurmanın,
bir somunun, bir turpun yarısı ile de olsa, ikramın, ihsanın, bağışın
bir değeri vardır onun katında. Yapılan en ufak bir yardımın bile
bir karşılığı vardır, cömertçe verir onu yaratan. Varsa hatalarını te-
mizler onunla. Günahlarının yaktığı cehennem ateşini söndürür bu
sadakalar. Cennetin derin sularında ve serin gölgeliklerinde sonsuza
kadar mutlu yaşatır.

Bugünkü modern tıp laik batının eseri olduğu için buna akli yet-
mez ama inancımız bize der ki, sadaka hastalıklarımızı tedavi eder,
sıkıntılarımızı giderir, bela ve musibetlerimizi kaldırır, ömrümü-
zü uzun eder. Kötü ölümden korur insanı. Azıcık ruh sağlığından,
psikolojiden haberdar olanlar bunu az çok anlar ve yadırgamazlar.
Nice sadaka vererek kuş gibi rahatladıklarını söyleyen insanları duy-

muşsunuzdur. Bunlar illaki dindar insanlar da değildir. Paylaşmak tabiatı bozulmamış her insanı mutlu eder, rahatlatır, huzura erdirir. Bunun örneklerine inkarcı dünyada bile çok rastlarız.

Hiç şüphesiz bu bağışlar, paylaşımlar sonuçta insanları sıkıntılarından kurtarmakla sevince boğarlar. Başkasının senin elinle gelen mutluluğunu seyretmekten daha güzel bir manzara olabilir mi? Biz şuna inanırız ki, kim bir insanı sevindirirse, aslında Allah Teâlâ'yı sevindirmiş olur. bir ikramı bir insanın avucuna koyarken, o avucu, Allah Teala'nın avucu saymak gerekir. Bu aynı zamanda daha mütevazı, daha saygılı, daha gösterişten uzak, daha fakiri incitmeden, onurunu kırmadan, belki teselli ederek vermek açısından da önemlidir. Kişiyi daha ahlakî davranmaya götürür.

Evet, ikram, infak ve paylaşmak çok güzeldir. Ama daha güzeli, bunları büyük bir tevazu ile, alanı incitmeden ve asla karşılık beklemeden ivazsız, garazsız, gösterişsiz, gerekmedikçe reklamsız vermektir. İslam buna "sağ elinin verdiği sol el bilmemeli" ölçüsünü getirmiştir. İşte arş gölgesi onlar içindir. Ne mutlu Allah Teâlâ'nın özel misafirlerine...

Paylaşmayı Mümkün Kılan Değerler

Müslüman, iman, akıl, ilim, fikir, sanat, beceri, mal, mülk gibi Allah Teâlâ kendisine ne verdiyse onu en yakınlarından başlayarak erişebildiği en uzaklara kadar paylaşan insandır demiştik. Paylaşmalıdır, en azından bunu istemelidir.

İyi de bunu nasıl başarır?

Önemli olan burasıdır. Yoksa işin edebiyatına gelince, her insan bunun gerekliliğine ve güzelliğine dair bir şeyler söyler. Fakat yeri ge-

lince yapamaz. Bu gibiler için “cebinde akrep var” denir. Akrep veya yılan. Mal sokar onu, paylaşmak için elini attığında. Adam “can değil ki çıkarıp veresin” demiş malı istendiğinde. Çünkü her can, dünyaya mal sevgisiyle gelir. Kendini ve yakınlarını başkalarından daha çok düşünür. Yoksulluktan korkarak, yarınını da garantiye almak ister. Üstelik mal çokluğunun getirdiği şan, şöhret ve iktidarı bilir. İnsanların mal önünde nasıl boyun eğdiklerini tecrübe etmiştir. Şeytanları da cimriliği emreder. Bütün bu engellere rağmen insan nasıl infak, ikram ve tasadduk eder. Hele de kendisi muhtaçken bile, başkalarını nefesine tercih edip onların ihtiyaçlarını karşılamayı önceler?

Kolay değil elbette. Lafla olacak, felsefeyle olacak şey değildir bu. Aklın yetmesi yetmez. Muhtacın perişanlığına vicdanı sızlayarak göz yaşı dökmesi bile yetmez. Çünkü lafla peynir gemisi yürümez. Aklı, fikri, vicdanı, hatta sosyal konumu ona “vermelisin” der, ama cimriliğini yenip, nefsinin aşıp, mal sevgisini yıkıp, şeytanı kahredip de veremez. Gerçek budur!

Peki insan bunu nasıl başarır?

Ya da şöyle soralım, verenler var. Hatta yeri geldiğinde bütün varlığının yerine göre çeyreğini, yarısını, hatta tamamını verenler var. Bunu biliyoruz, duyuyoruz, okuyoruz. Soru şu; onlar bu güzelliği nasıl başarmışlar? Onca engelleri nasıl aşmışlar?

Cevabı belli, yakîn bir iman ile. Tevhid kelimesindeki iman esaslarına bir de “ahirete iman” eklenmesiyle. Bu imandan kaynaklanan sevginin başka sevgilere galip gelmesiyle.

Evet, mal sevgisi bir gerçektir. İnsan altını, gümüşü, bağı bahçeyi, harmanı hasadı sever. Atları, arabaları, yatları olsun ister. Ayıp da değildir. Çünkü onu Allah Teâlâ böyle yaratmıştır. Ayıp olan, Al-

lah Teâlâ'ya rağmen, onu haram, yasak ve ayıp yollardan elde ederek yine benzer yollarda tüketmektir. Helal ve meşru yollardan mal edinmek ve helal dairesinde harcıyıp tüketmek, ayıp değil, günah değil, vebal değildir. Hele bir de infak ve ikram edilirse, ne kadar güzeldir. Mesele bu iki sevginin karşı karşıya gelip çatıştığında, hangisinin yanında olmak, hangisini tercih edip üstün tutmaktır.

Eğer mal sevgisinin bir gerçek olduğu gibi, Allah Teâlâ'ya olan sevgi de bir gerçekse, ahirette onunla buluşmak, önünde hesap vermek, yüzü ak çıktığında akla hayale gelmez ödüllere sonsuz olarak kavuşmak inancı da bir gerçekse, bunun yanında cehennem ateşinin korkunç alevleri arasında zincirlere vurularak azap çekmenin varlığına inanmak da bir gerçekse, iş kolaylaşmıştır.

Neden?

Çünkü bu iki gerçek sevgi çarpıştığında, hangisi daha güçlü ise öbürünü bastıracak ve etkisiz kılacaktır. İşte burada Müslümanın kesin olarak hangi safta bulunacağı, hangi tarafı üstün tutarak yanında duracağı bellidir, kolaydır. Tercihini şaşmaz bu konuda. Çünkü o, Allah Teâlâ'yı ve O'nun Resulünü her şeyden daha çok sever ve üstün tutar. Tadına varılmış kamil bir iman bunu gerektirir. Bir tercih durumunda kaldığında, onların yanında durur, onların sözünü dinler, onlara aykırı olan her şeyi elinin tersiyle rahatlıkla iter.

Bunu böyle rahatlıkla yapabilmenin başka yan destekçileri de vardır. Mesela ilim. Bu konularda Kur'an ve sünnetin talimatlarını bilmesi. İlim ile ameli mesela. Güzel ahlakı, temiz kalbi, ibadetlerin nuruyla parıldayan azaları, iyilerle arkadaşlığı, kötülerden ve kötü çevreden uzaklığı, meleklerin ilhamına kalbini açması gibi mesela. bunlar hep paylaşmayı mümkün kılan müeyyideler, yaptırıcı güçlerdir.

Kur'an ve sünnetin öğrettiklerinin bir kısmını hatırladığımız zaman, böyle ilkesel bir davranışı alışkanlık haline getirmenin ne kadar kolaylaşacağını az çok biz de anlarız. Bir kere can dahil bir değer olarak elimizde her ne varsa, bizim değil, aslında Rabbimizin- dir. Bize geçici olarak emanet vermiştir. “Bakalım üstündeki hakkını ödeyebilecek miyiz?” diye bizi bunlarla sınamaktadır. Bunların bir de hesabı vardır. Allah Teâla dilediğine dilediği kadar verir imtihan ederken. Kimse ona karışamaz. Tıpkı sınavda soruyu öğretmenin sorması gibi, imtihanı dilediğince o yapar. Pazarlık yapılmaz onun- la. “Bana şu kadar, ona şu kadar, niye?” diye sorulmaz. Ne kadar vermişse, o kadarından imtihan eder.

Biz, kendi malımızdan değil, onun bize verdiği emanet maldan veriyoruz. Onun malını, onun rızası için, onun yolunda veriyoruz. Buna rağmen onun rızasını amaçlayarak verdiğimizde, bu onun eli- ne verilmiş bir borç gibidir. “Karz-ı hasen” denir buna. Ahirette kat be kat fazlasıyla bize tekrar dönecektir sevap ve ödül olarak. Madem ahirete imanımız var, bunda şüphe ve tereddüt olamaz. Zaten şüphe ve tereddüt varsa, iman yoktur. Zira iman, kesin inançtır.

Zengine de fakire de öyle takdir eden Allah Teâlâ’dır. Burada kulun dilemesinin ve çabalamasının elbette bir değeri vardır. Ama bunlar külli irade içinde kaybolur gider. Ama şu kesindir, zenginlik bir üstünlük, fakirlik bir değersizlik ölçüsü değildir. Değerli olmanın ölçüsü takvadır. Zenginin de fakirin de erişmesi eşit derecede müm- kün olan takvadır saygınlık ölçüsü. O yüzden maldan ötürü gelen gu- rur, kibir ve üstünlük davası, cahiliyettir, doğrudan imana dokunur. Onlar için mal, büyük bir fitne olmuştur. Onun için mallarına alda- narak üstünlük taslayanlar, gurur ve kibirle yaşayanlar, etrafına afra- tafra taslayanlar, kendilerini fitnenin kör kuyularına atmışlardır.

Zenginlik gibi fakirlik de bir imtihan sebebidir. Aslında herkes fakirdir. Zengin olan Allah Teâlâ'dır. Çünkü kimin elinde ne varsa gerçek sahibi odur. Bunu bilen mütevazı olur, alçakgönüllü olur, kendini kimseden üstün tutmaz, malıyla gururlanıp böbürlenmez, kendini insanlardan dışlamaz. Zengin fakir demeden herkesle düşüp kalkar. Konuşur, ülfet eder. Sever, sevilir. Bilir ki rızık da kaderdir, ezelden maksumdur. Bunun için endişe etmez, kaygı çekmez, minnet etmez, başa kakmaz, kendini alçaltmaz, özgürlüğünü, erdemini mala mülke feda etmez.

Müslümanın şahsiyetini belirleyen sınırların, kimliğini çizen kodların başında cömertlik ve israftan kaçma gelir. Bunlara kısaca değinelim mi?

Cömertlik, maddî-manevî bir bedel, bir karşılık beklemeden, sırf Allah için insanlara ve sair varlıklara vermek, faydalı olmaktır. Allah Teâlâ cömertliği teşvik eder. Hatta en çok sevip övdüğü kişiler, kendileri muhtaç dahi olsalar, başkalarının ihtiyaçlarını karşılayan îsar sahibi insanlardır. Bu yüzden îsar cömertlikten daha üstün bir ahlaki mertebedir. İmanın zirvelerinde dolaşan yiğitlere yakışan bir erdemdir. Allah Teâlâ cömertlere daha cömertçe davranır. Verdiklerinin en az on katı ile karşılık verir. Mallarını Allah yolunda harcayanlar, yere atılan bir buğday tohumundan on filizin çıkması, herbirinin başağında yüz tohum olması gibi bir artış içindedirler. Allah Teâlâ dilerse daha fazlasıyla ikram eder. Ahirette de çok büyük bir cömertlikle sonsuza kadar mükafatlandırılırlar. Çünkü kendisi en güzel ahlak üzeredir ve kullarının kendi ahlakıyla ahlaklanmalarını ister.

Bunun ifadesi Kur'an ve sünnettendir. Efendimizi de o edeplendirmiş, terbiye etmiştir. O yüzden Sevgili Peygamberimiz Efendimiz (s.a.v.) de çok cömerttir. Olanı verdiği gibi, olmayanı da va'dederdi.

Bu yüzden çektiği sıkıntılara asla aldırmış etmemiştir. “*Cennet cömerlerin yurdu*” derken, “*cimri cennete giremez*” buyurmuştur. Cömert olan, cömertlik bulur. Hatta ilim ve ibadet o kadar övülmesine rağmen, cahil ama cömert bir adam, alim veya abid ama cimri adamdan üstün tutulmuş, Allah Teâlâ’ya daha sevimli olduğu ifade edilmiştir.⁴³ Elbette Allah Teala’nın sevgisini kazanan, cömertliği sebebiyle insanların sevgisini de kazanır.

O yüzden kibar insan, efendi insan cimri olamaz. Cimrilik mü’min huyu değildir. Tıpkı yalan gibi çok sevimsiz bir huydur. Kimileri var ki yaşarken cimridir ama tam ölürken cömerttir. Bol keseden vasiyet eder. Halbuki etsen ne olur, etmesen ne olur. sen zaten o malı bırakıp gidiyorsun. Demir tavında dövülür. Her şey zamanında güzel. Cimrilğin ölçüsü malı gereken yerlerde harcamayıp gerekmeyen yerlere sarfetmektir ki bu da israfın ta kendisidir. İnsan ne cimri olmalı, ne de malının tamamını vererek kendisini ve ailesini sadaka muhtaç bırakmalı. Bunlar ayıptır. Doğrusu orta yolu bulmak, dengeli olmaktır.

Rızık ezelde taksim edilmişse, tıpkı ecel gibi peşinde geziyorsa, vakti saati gelince onu bulacaksa, cimrilik niye? Bu bir iman zayıflığı değil midir? İnsan ölümden kaçamadığı gibi, rızıkından da kaçamaz. O yüzden harama düşmek, hileye sapmak, dilencilik yapmak, izzet ve şerefini ayaklar altına almak, ne kadar ayıptır, çirkindir, rezilliktir.

Hiçbir kimse yarattığı mahluku için rızıkını üstlenen Allah Teâlâ’ya su-i zanda bulunamaz, töhmet yükleyemez. İzzetli ve şerefli bir insan, aç kalsa dahi, ortalama yirmi dört saat geçmeden dilenebilir. Ondan sonra kendinden dilenme ayıbı kalkar.

---

43 Tirmizi, Birr, 40.

İsraf da haramdır. Paylaşmak ne kadar güzelse, malı faydasız yerlere harcamak, zararlı yollarda tüketmek de o kadar çirkindir, kendisine ve topluma kötülüktür. İsraf şeytanlaşmaktır. İsraf azgınlaşmaktır. Toplumun bozulmasına, kargaşa ve karmaşaya sürüklenmesine sebeptir. Terör ve anarşinin besleyicisidir.

Sonuç itibariyle infak, ikram, tasadduk gibi paylaşımların altında kamil bir iman yatar. Allah Teâlâ'nın varlığına ve birliğine, öldükten sonra tekrar dirilerek hesap vereceğine gerçekten iman etmiş kimseler, Allah yolunda, onun rızası için, rıyasız garazsız, kimsenin başına kakmadan, yerine göre gizli veya açık, en sevdikleri mallardan, bir denge içinde başkalarına infak ve ikram ederler. Bunu bollukta yaptıkları gibi darlıkta da yaparlar.

Kamil mü'min şahsiyetlerin hayatı başkaları için başlı başına bir ikramdır. O yüzden ölümleri insanlık için olduğu gibi sair mahlukat için de büyük bir kayıptır. Bu sebepten ötürü onların ölümüne yerler ve gökler de ağlar. Bizler de ağlamalı ve öldüğümüzde ardından ağlanan kimselerden olmaya çabalamalıyız.

Kılık Kıyafette Bilinçli Olmak

İnsanları en güzel şekilde yaratan Cenab-ı Allah peygamberleri vasıtasıyla kulluk görevlerini onlara bildirdiği ve öğrettiği gibi, kılık-kıyafetlerindeki ölçüleri de belirlemiştir. Çıplak dünyaya gelen insan için elbise yaratmış, kadın ve erkeğe, örf ve adetler, iklim şartlarının gereği de göz önüne alınarak, kendilerini görenlerin yakınlık uzaklık derecesine göre vücutlarının belli yerlerini örtecek elbise giymeyi farz kılmıştır.

Elbiselerin en güzelinin, kalbe giydirilen takva elbisesi olduğunu da özellikle bildirmiştir.

Allah Teâlâ, insanların bedenlerinde saç, sakal ve diğer kılları yaratmış, bunlar ile ilgili ölçüleri peygamberlerin diliyle öğretmiştir. Sevgili Peygamberimiz de bu kıllardan bir kısmının giderilmesini veya kısaltılmasını, bir kısmının da kesilmeyerek uzatılmasını tebliğ etmiş ve bu konuda insanları uyarmıştır.

Elbisede önemli olan usûlünce örtünmedir; elbisenin adı ve modeli muayyen değildir. Her kadın ve erkek, şart ve imkânlarına göre elbisesini seçer ve örtmesi gereken yerlerini örter. Elbisede aranan ölçü, vücut hatlarını belli etmeyecek kadar bol, altındaki deriyi göstermeyecek kadar da kalın olmasıdır.

Müslüman, avret yerlerini gösterecek kadar ince veya şehvet çeken yerlerini belirtecek kadar dar elbise giymekten sakınır. O yüzden ince, dar ve şeffaf elbiseler, kadına da erkeğe de haramdır. Çünkü bu “giyinik çıplaklık,” örtüden amaçlanan şehveti kıramaz. Belki insan bedenini daha da cazip ve güzel kılarak, şehvet fitnesini artırır, zinaya, fuhşa sebep olur.

Her iki cinse getirilen bir ölçü de, cinslerin elbisesinin karşı cinse benzememesidir. Bu yüzden kadınlar erkeklere mahsus elbiseyi giymedikleri gibi, erkeklerin de kadınlara özel elbiseleri giymemeleri gerekir. Bunun beden ve ruh sağlığı açısından önemi büyüktür.

Elbise konusunda bir yasak da, kafirlere mahsus olan elbiselerin giyilmemesidir. Allah Teâlâ Müslümanların kafirlerden ayırdedilebilmesini istemiştir. Kılık kıyafet, doğrudan kişiliğe yansıyan bir unsurdur. O yüzden mü'min kendi şahsiyetini korumalı, kıyafetiyle de kimliğini belli etmelidir.

Rasûlullah (s.a.v.) ümmetini, kılık kıyafet ve dış görünüşleri bakımından müşriklere benzemekten alıkoymuş, “*Kim bir kavme*

*benzerse, onlardandır.*⁴⁴ hadisiyle de müslümanları uyarmıştır. Özellikle sakal bırakmaları hususunda mü'minlere tavsiyelerde bulunmuş, çeşitli hadisleriyle de sakalın müslüman için taşıdığı önemi belirtmiş, kafirlere benzeyerek sakal kesmelerini yasaklamıştır. Bunun delili hadisler de şunlardır: *"Müşriklere muhalefet edin; bıyıkları kısaltın, sakalları çoğaltın."*

*"Bıyıkları kesin, sakalları bırakın. Böylece Mecusilere benzemeyin."*⁴⁵

Sakal, yetişkin erkeklerin yanak, çene ve yüzlerinin alt kısımlarında çıkan kıllardır. Bu sakalı bir tutam olarak bırakmak vaciptir. Sakalın tıraş edilip kesilmesi ise haramdır. Bazı alimler buna mekruh demişlerdir.

Bu ölçülerin delili sünnettir. "Biz Kur'an'dan başka hüküm kaynağı kabul etmeyiz." diyenlere, bizden evvelkilerin dediğini tekrar ederiz: Allah Teâlâ (c.c) şöyle buyurmuştur: **"Peygamber size neyi getirip verdi ise onu kabul edin, alın ve sizi yasakladığı şeyden de sakının."** (Haşr, 59/7)

"Allah'ın Rasulü sizin için güzel bir örnektir." (Ahzâb, 33/21)

Bu ayetlerden anlaşılan, Allah Teâlâ'nın mü'minlere sîrette, sûrette, ahlâkta, âdette ve hayatın bütün dallarında, Rasulü (s.a.v.)'un sünnetine uymalarını emretmiş olmasıdır. Rasulullah (s.a.v.)'in sünnetine uymak, İslâmiyet'i daha doğru anlamının, daha doğru yaşamının yegâne yoludur.

Yine Allah Teala buyurmuştur: **"Peygamber'e itaat eden, Allah'a itaat etmiş olur."** (Nisa, 4/80)

44 Ebu Davud, Libas, 4.

45 Buhârî, Libas, 64; Müslim, Tahare, 54.

Bu âyette Rasulullah'a (s.a.v.) itaatin her farz olduğu bildirilmiştir. “*Bıyıkları kısaltın, sakalları ise bırakın.*”⁴⁶ emri de Resulullah (s.a.v.) Efendimizin emridir. Emir vacip olmayı gerektirir. Öyleyse onun sünnetine sarılmanın önem ve ciddiyeti açıktır.

Yeri gelmişken burada şu bilgiyi de hatırlayalım. Hz. Aişe anemizden rivayet edilen bir hadiste şöyle buyrulmuştur: “*On şey fit-rattandır: Bıyıkları kesmek; sakalı salıvermek; misvak ile ağzı, dişleri temizlemek; su ile burnu temizlemek; tırnakları kesmek; kirlerin barınabileceği yerleri yıkamak; koltuk altındaki kılları gidermek, kasıkları tıraş etmek; necaset yolunu su ile pak eylemektir.*”⁴⁷

Elbise Kimliğimizin Bir Parçasıdır

Sözün özü, kılık kıyafet bir semboldür. Dinin, düşüncenin, kültürün, değer yargılarının, hayat tarzının, dünya telakkisinin sembolüdür. Kendi din ve kültürünü yaşamaya, yaşama biçimini belirlemeye, değer yargılarını benimsetmeye, psikolojik durumunu dengelemeye, huzur ve mutluluğa çok yardımcı olur. İnsanın şahsiyetini, maneviyatını, ahlakını korur, günaha düşmemesine, haramdan kaçmasına çok yardımcı olur.

O yüzden devletler ve yöneticiler, kılık kıyafet konusunda titizdirler. Bu yüzden İslam'ın tesettür emrini hafife alanlar, devletin bu titizliğini nedense hep görmezden gelirler. Acaba şu sorular onları düşünmeye sevk eder mi? “Türkiye’de Batıcı sistem neden devlet memurlarına ceket, pantolon, kravat mecburiyeti koyar? Neden başörtüsü yıllarca yasaklanmıştır? Neden hâlâ sakal bırakmak yasaktır? Ne-

46 Buhârî, Libas, 64; Müslim, Tahare, 54.

47 Müslim, Tahare, 56; Ebu Davud Tahare, 29; Nesâî, Zine, I.

den şalvarla memurluk yapılamaz? Madem kılık kıyafet önemsizdir, oyleyse nedendir bu yasaklar, zorlamalar, özel hayata müdahaleler?”

Demek ki dedikleri gibi kılık “önemsiz” değil, aksine “çok çok önemli” imiş. Bunu bile bile yalan söylemek devlete ve kendisine “aydın” diyen kişiye yakışır mı?

Kıyafet Kişiliğimizi Korur

Tadına doyum olmaz sohbetimizden birisinde rahmetli Kadir Çavuş (Kızdırcı) Hocamız, konuşulan konuya uygun şöyle bir fıkra anlatmıştı. Köyün birinde bir tilki tavuklara dadanmış, yediğini yer, yemediğini de boğup öldürmüştü. Canına tak deyince köylülerin, hem tuzak kurmuşlar, hem de nöbete durmuşlar.

Azmeden insanın elinden ne kurtulur? Bir gün yakalamışlar hain hırsız. Öfkeyle elini ayağını bağlamışlar, “buna ne ceza vere-
lim?” diye istişareye başlamışlar. Her kafadan bir ses çıkıyormuş:

- Derisini yüzelim, içine saman dolduralım.
- İp getirin asalım.
- Bıçakla boğazlayalım.
- Taşa tutup öldürelim.

İçlerinde öfkesine mağlup olmayan birisi uyarılmış:

- Yahu millet, aramızda sahibi şeriat hoca efendi varken bize ne oluyor da ahkam kesiyoruz? Götürelim ona, kessin cezasını!

- İyi fikir, diyerek almış götürmüşler hırsız hain tilkiyi Hoca Efendiye.

Hoca Efendi önce dinlemiş onları, sonra korkuyla bakan, lisan-1 haliyle “tövbe bir daha yapmam” diye yalvaran hayvancağıza bir na-

zar atmış. İman hele koymamış, merhamet damarları kabarmış. Başından sarığını çıkarıp tilkinin başına koymuş ve demiş ki:

- Bırakın gitsin. Artık bu da hoca oldu. Bir halt yiyemez.

O zaman bu kıssanın hissesini şöyle anlamıştık: İnsanın kisvesi kişiliğine etki eder. İyi insanların kıyafetine bürünüp de kötü olmak kişiye ardır, ayıptır. Yaşlı başlı, sarıklı sakallı bir adam, cahiller gibi hareket edemez. Ederse herkes, “yaşından başından utan” der. İçinde bulunduğu kılık kıyafet, yaş baş, kötülük yapmaya mani olur. İyi işler yapmasına teşvik eder.

İnsanda başkasınca sevilme ve beğenilmek duygusu büyük bir teşvikçi ve tahrikçidir. “Aferine sıçramak” tabiri bunu anlatmaz mı? Hatta riya, süm’a, tabasbus, müdahane” gibi bir çok kötü huyun altında bu “rü’tetül gayr” dediğimiz “gösteriş hastalığı” huyu yatmaz mı?

Her kaidenin bir istisnası olur. Buna binaen deriz ki çarşı pazarında alim veya şeyh olmadığı halde kendisini onlara benzeterak el etek öptüren nice mürailler var. onlara da kanmamak lazım. Eskiler, “her sakallıyı deden sanma” demişler. Derviş Yunus da boşa uyarmamış:

“Dervişlik olsaydı tâc ile hırka

Biz dahi alırdık otuza kırka.”

Şahsen ben de çarşıda aleni sigara içenleri gördüğümde onlara acır, “Allah kurtarsın” diye dua ederim. Ama sakallı birisini öyle görürsem, dua yerine içimden şöyle söylemek geçer: “Utan utan!”

Nitekim birçok insan, kendi muhitinde ayıp sayılan kimi işleri, canı istese de yapmaz, ama tanınmadığı yerlere gidince hemen yaparlar. Bir gazetede okumuştum. Londra’ya giden Suudî Arabistan uçağındaki çoğu çarşafli kadınlar, hava alanına inerken soyunup dö-

külür, batılı bir kadın gibi giyinirlermiş. Maalesef acı gerçeklerimizden birisidir bu!

İnsan denilen varlığın zihin ve zihniyet dünyası çok çarpıcı, duygu dünyası çok zengin, kabiliyetleri çok farklı, köşeleri bin bir türlüdür. Baktığın yere göre başka bir manzara ile karşılaşırın. Buna bir örnek verelim şimdi.

Kıyafette İhlas ve Hileyi Fark Etmek

Yukarıda “kılık kıyafet bir hayvanı bile dizginler” ana fikrini veren bir hikaye okuduk. Bunun gerçekliğine dair hayattan örnekler sunduk. Ama az altında da kılık ve kıyafetin nasıl bir hile, aldatma ve çarpıtmaya alet olabileceğini de gördük. Çok garip değil mi?

Bir zamanlar birçok Müslümanın ağlaya sızlaya dini duygularını coşturarak onların mallarını ve evlatlarını gönüllü ellerinden alan, sonra da edindiği muazzam güç ile kafirlerle iş birliğine giderek İslam’ı bozmaya ve ümmeti bozguna uğratmaya çalışan, gavur illerinde onların ekmeğini yiyerek Müslüman illerinde darbe yaptırıp onları birbirine kırdırmaya çalışan bir hainin hile ve tuzaklarını yazdığımız bir yazının arkasından bir okuyucumuz bize bir hikaye göndermişti. Okudum ve beğendim. Hikaye bu ya, olmuş veya olmamış ne fark eder, biz kıssadan hisseye bakarız diyerek onu yeri gelmişken buraya almak istiyorum. Umarım zevkle okuyup beğeneceksinizdir.

Bir gün yaralı bir kuş Hz. Süleyman’a gelerek bir dervişin kanadını kırdığını söyler. Hz. Süleyman da hemen dervişini çağırır ve ona sorar:

- Bu kuş senden şikâyetçi, neden kanadını kırdın?

Derviş kendini şöyle savunur:

- Sultanım, kuşu avlamak istedim. Önce kaçmadı, yaklaştım yine kaçmadı. Teslim olacağını düşünüp atladım. Yakalayacağım esnada kanadı kırıldı.

Hz. Süleyman kuşa dönüp der ki:

- Bak, bu adam haklı, niye kaçmadın? O sinsice yaklaşmamış ki! Kaçıp kendini kurtarabilirdin! Şimdi niye “kolum kırıldı” diye şikâyet ediyorsun.

Kuş kendini şöyle savunur:

- Efendim, onu derviş kıyafetinde gördüğüm için kaçmadım. Avcı olsa hemen kaçardım. Derviş olmuş birinden bana zarar gelmez diye düşündüm.

Hz. Süleyman bu savunmayı doğru bulur ve kisasın yerine getirilmesini ister.

- Kuş haklı. Kısasa kısas; hemen dervişin kolunu kırın, diye emreder.

Ancak kuş bu emre itiraz eder:

- Efendim, sakın böyle bir şey yaptırmayın!

- Neden, diye sorar Hz. Süleyman.

Kuş sebebini şöyle açıklar:

- Efendim, dervişin kolunu kırarsanız, kolu iyileşince yine aynı şeyi yapar. Siz en iyisi bunun üzerindeki derviş elbisesini çıkarın. Çıkarın ki, benim gibi kuşlar bundan sonra “bu derviştir, bundan kimseye zarar gelmez” diyerek aldanmasınlar!

SübhaneAllah! Kuşlar hakkında inceleme yapan bilim adamları ne der bilemem, ama bizde kuş aklı ile ilgili olumsuz sözler ile bu

hikayedeki kuşun akli çelişiyor doğrusu. “Kuş kadar akli yok” derler mesela. “Kuş beyinli” derler.

Eğer bir insanda “kuş kadar akıl varsa” insanların kılık kıyafetine değil, sözlerine, işlerine bakarak onlara değer verir. insanların değeri ilim ve takva bütünlüğündedir. Her ne kadar Nasreddin Hocanın “ye kürküm ye” hikayesindeki “kürke aldanma” umumi bir sıkıntı ise de, şuurulu bir Müslüman kılık kıyafet istismarcılarının hilesine aldanmaz, kendini öven sözlerine kanmazlar. Yok, eğer birileri hala o tür hainleri sevmeye devam ediyorsa onlara asla “kuş beyinli” diyemezsiniz. Zira o zaman cümle kuşlar sizden şikayetçi olurlar, haberiniz olsun.

Bu bahsi bitirirken kitabımızın ana fikrini hatırlatalım; Müslüman, inancı, yasaları ve ahlaki gibi, kılık ve kıyafetinde orijinal bir ümmettir. Kendi ölçülerine bağlıdır. Bir başka din ve medeniyeti taklide tenezzül etmez. Kendi kişiliğini inşa edip onran kendi din ve medeniyetinin hayat ilkelerine sıkı sıkıya bağlı kalarak şahsiyetini korur.

Tesettür ve Bakışta Ölçüler

Giyinmekten maksat soğuktan sıcaktan korunmak, örtünmek ve süslenmek içindir demiştik. Büluğ / erginlik çağına gelmiş her insan, karşı cins için biraz daha fazla caziptir. Çocukluk döneminde bilmediğimiz, ancak erginlik çağına gelince içimizde uyanan o şehvet duygularının bizi kötülüğe sevk etmeyecek kadar frenlenmesi, iyilikle engellenmesi için, bu çağa gelmeden önce ilgili bilgileri edinmek ve nefsimizi terbiye etmek gerekir. “İyilikle engelleme” derken, ne kişiyi ne de sosyal hayatı zorlaştırıcı, bıktırıcı ve usandırıcı olmasını kast ediyoruz. “Kötülüğe sevkten” kastımız da, gözümüzü, kulağımızı, düşüncemizi zinaya davet edici olmasıdır. Biz zinaya

“haram” der, onu beden ve ruh sağlığımıza düşman bilir, toplumu-
muz için yıkıcı ve yok edici bir hastalık görürüz. Bu yüzden bir Müs-
lüman ancak eşine şehvetle bakabilir. Bunun dışında hiçbir kimseye
şehvetle bakmak câiz değildir. Şehvetle bakmanın objektif ölçüsü ya
zevk olarak veya devamlı olarak bakmaktır.

Bir Müslüman yolda gözü kapalı veya sürekli başı önünde yü-
rüyemez. Gerek sosyal hayatın gerekleri, gerekse kimseye çarpmadan
gitmenin zarureti olarak etraftan gelen kadın ve erkekleri görecektir.
Burada haram kılınan, gördüğü karşı cinse zevk olarak tekrar bak-
mak veya şehvetle bakışını devam ettirmektir. Çünkü gözler de zinâ
eder. Maksat onu zinadan korumaktır. Bu haram bakış “küçük zina-
dır,” devam ederse “büyük zinaya” zemin hazırlar. O yüzden insan
uyarılmıştır: “Mümin erkekler ve kadınlar, gözlerini bakılması yasak
olandan çevirmeli, mahrem yerlerini korumalıdır. Bu, onların arın-
masını sağlar. Allah insanların yaptıklarından şüphesiz haberdardır.”

Bizimle başkalarının, özellikle de Batılıların arasındaki en bü-
yük fark, bu giyim kuşam ve onu değerlendiren zihniyet ve anlayış-
ta ortaya çıkar. Orada insanlar, özellikle de karşı cinse kendilerini
beğendirmek ve onların cinselliklerinden olabildiğince istifade et-
mek amacındadırlar. O yüzden hem bedenlerinin güzelliklerini ser-
gileyen elbiseler giyer, hem de söz ve davranışlarda işve, naz, cilve
gibi cinselliği öne çıkaran söz ve tavırlardan, jest ve mimiklerden
de faydalanarak karşı cinsi tahrike yönelirler. Özellikle de kadınlar
güzelliklerinin fark edilmesinden, bunun açıktan söylenmesinden,
kendilerine kur yapılmasından hoşlanırlar. Bütün bunlar bizim din
ve medeniyetimizde çok ayıp ve haram işlerdendir. Bizde asıl olan
tesettür, yani örtünmedir. Karşı cinse güzelliklerini göstermeme, il-
gisini çekmekten kaçınma faziletli bir davranıştır.

Burada “kime karşı?” sorusu gündeme gelir. Bu tesettür herkese aynı mıdır?

Değildir elbette. Sebebi de basittir. Malum, insan bir aile içinde yaşar. Aile içinde beraberlik uzun zamanları kapsadığından, cinsler arasında yabancılara sergilenen aynı davranışlar, hayatı zorlaştırır.

Üstelik yakın akraba ile evlilikler yasaklandığından, zihinde onlara karşı olan alan boşalmış olur. Böyle bir niyet olmayınca, bakışlardaki zarar da nispeten düşer. İnsanlar biraz daha rahat ederler. Hal böyle olunca, tesettür ve bakış izni açısından insanlar değişir.

Bizde açılması, gösterilmesi ve bakılması yabancılara veya herkese haram olan yerler (avret) yakın akraba olup olmamakla beraber kadın ve erkek oluşa göre de değişir.

İşte bu durumu kısaca şöyle ifade edebiliriz:

1- Erkeğin erkeğe ve karısından başka kadınlara karşı avret yerleri göbeği ile diz kapağı arasında kalan bölgelerdir. Hanefilere göre göbek avrete dahil olmayıp diz kapakları dahildir. Şafiiler ise aksi görüştedir. Dizkapakların yukarısı alimlerin çoğuna göre avrettir.

2- Kadının Müslüman kadınlar ile mahrem, yani kendileriyle evlenmesi devamlı yasak / haram olan akraba ve yakınlarına karşı avret yeri, hanefilere ve şafilere göre, erkeğin erkeğe karşı olan avret yeri ölçüsündedir. Malikî ve hanbelilere göre yüz, baş, boyun, eller ve ayaklar -hanbelilere göre dizden aşağısı- avret değildir. Bu ilkenin benimsenmesi yararlıdır, yerindedir.

3- Kadının yabancı erkekler ile Müslüman olmayan kadınlar karşısında avret yeri, yüzü, elleri ve hanefilerde bir rivâyete göre ayakları müstesnâ olmak üzere bütün bedenidir.

4- Cârîyenin yabancı erkekler karşısında avret yeri müçtehitlerin çoğuna göre göbeği ile dizkapağı arasındır. Yani erkeğin erkeğe karşı avreti gibidir. Bu görüşün Peygamberimiz (s.a.v.)'e dayanan merfu bir hadis şeklinde bir delili yoktur. Hz. Ömer'in sözü ile ihtiyâca dayandırılmıştır. Bugün Hz. Ömer'in kastettiği ortam da ihtiyaç da yoktur. Kötülüğe sebep olduğu zamanlarda yeni bir düzenleme yapılabileceği açıktır. Zâhirî mezhebine göre bu bakımdan cariye ile hür kadın arasında fark yoktur, cariyenin de el, yüz, ayak müstesnâ bütün vücudu avrettir. Çünkü bu ikisini ayırmak için naklî ve sağlam delil gerekir. Oysa böyle bir delil yoktur.

5- Karı-kocanın birbirine karşı avreti yoktur.

Hiç şüphesiz gerektiği zaman zarûret miktarını aşmamak üzere doktor, ebe, sünnetçi, şahit ve hâkim karşısında avret yeri açılabilir. Yine bir kimse evleneceği kızın yüzüne şehvetle bile olsa bakabilir. Elbisenin güzelliği veya mücevherât harama dahil değildir. Haram olan, onlarla ilgili yerlerdir.

Ancak bu konuda dikkatli olmak gerekir. Yukarıda ifade ettiğimiz “karşı cinsе güzelliğini göstermeme, ilgisini çekmekten kaçınma” gibi faziletli davranışlar unutulmamalıdır. Bazı kadınlar örtüleriyle özellikle dikkat çekmek isteyebilir, bunu çıplaklık gibi kötüye kullanabilir. Bu yüzden giyim kuşam, kılık kıyafet ve elbise konusu, doğrudan kimliğin bir ifadesi olarak çok çok önemlidir.

Görüldüğü gibi bizim şahsiyetimizi dokuyan ve medeniyetimizi inşa eden giyim kuşam ve bakışla ilgili ilkelerimiz böylesine özeldir. Elbisenin bizi ilk bakışta başkalarından ayırt ederek belirleyen en önemli dış unsurlardan birisi olduğu artık kesindir. Her Müslüman bu bilince göre yaşamalıdır. Kafir gibi giyinerek Müslümanca yaşanamaz.

Meşru Eğlenceler

Oyun ve eğlence deyince aklımıza hemen insanların boş vakitlerini keyifli bir şekilde geçirmek için yaptıkları çeşitli faaliyetler gelir. Böyle bir sektör de vardır. Hatta belki de bu oyun ve eğlenceli sektörü, dünyada sanayi ve ticaret sektöründen daha fazla bir ekonomik sektörü haline gelmiştir. Özellikle de spor, sinema, müzik sektörü önünde durulmaz para gücünün kaynağı olmuştur.

Eğlendirici faaliyetlerini biraz daha yakından görürsek, bunları iki kısma ayırabiliriz: Bir kısmı zararsız, bir kısmı ise zararlı eğlence ürün ve sektörüdür. Bu zararlı zararsızın sınırlarını çizmek de zordur. İçki, uyuşturucu, kumar, fuhuş, seks sektörü açıktan zararlı ve haram eğlencelerdir. Eğer müzik ve dans, turizm gibi aslında zararsız olan bazı sektörler, zararlılara alet olursa, dolaylı yollardan onlar da zararlı hale gelirler.

Bir de bunun ötesinde spor faaliyetleri olarak çeşitli oyunlar, sinema, tiyatro, çizgi film, karikatür, resim gibi çeşitli sanat dalları, okuma ve yazmalar bir eğlenceye dönüştürülebilir. Bunlar kumar gibi zararlı yarışmalara dönüştürmeden, içine yersiz olarak cinselliği karıştırmadan yapılırsa, meşru olabilirler. Şaka ve mizah da bir eğlence şeklidir.

Allah Teâlâ insana büyük değer vermiş, elleriyle yaratarak ruhandan üflemiş, melekleri ona secde ettirmiş, daha önce yarattığı yerleri ve gökleri emrine vermiştir. Onu peygamberler aracılığıyla kendisinden haberdar etmiş ve ona hayatını mutlu bir şekilde yaşayabileceği ilkeleri, kanunları, yasaları bildirmiştir. Yaşama biçimini öğretmiş, onu karanlıklardan aydınlığa çıkarmıştır. Böylece onu dünya hayatında büyük ödüller kazanacağı bir sınav için seçmiştir.

Hiç şüphesiz insanın bu dünyada Yaratıcısını ve dinini tanınması, vazifelerini öğrenmesi ve hayatı için gereken ihtiyaçlarını karşılaması gibi çalışıp çabalamalar, vaktinin çoğunu alır. Bu bakımdan önce vazife gelir. İşte bu sebeple bazı insanlar, kendi takva ve ciddiyetlerini herkes için de tavsiye ederek, “Müslümanın boşa geçirecek hiç vakti yoktur” derler. Fakat her insan gibi Müslümanın da kendisine düşen görevlerden ve bunun yorgunluğunu attırarak dinlenmelerden arta kalan vakti olursa, onu da eğlenceye sarf edebilir.

Evet, Allah, dünya ve içindekileri kulları için yaratmıştır. Mü'min olsun olmasın bütün insanlar dünya nimetlerinden istifade ederler. Mü'min olanlar bu nimetlere şükrederek âhîret hayatını da kazanmış olurlar. Onun için iki dünya saâdeti mü'minler içindir: Mü'min olmayanlar nimetin sahibini tanımadıkları için O'na karşı vazifelerini de bilmez, nimetlerine de şükretmezler. Haliyle helâl-haram da bilmezler. Hayatı baştan sona zevk ve safa ile geçirmek, dilediklerince eğlenmek isterler. Böyle yaşayan kafirlerin âhîret hayatlarında cehennemden başka bir nasipleri yoktur. Onlara göre bu dünyaya bir defa gelinir. Bunu değerlendirmeli, gönlünce yaşamalıdır. Yani yemeli, içmeli, eğlenmeli, gülüp oynamalı, zevk ve sefa içinde şen şakrak yaşamalıdır. Allah Teâlâ bunlar hakkında şöyle der: **“İnkâr edenler ise (dünya hayatından biraz) zevklenirler, hayvanların yediği gibi yerler, (sonunda) yerleri ateştir.”**

Ancak şunu unutmayalım, Müslüman eğlenmez diye bir hüküm yoktur. Kim böyle derse yalan yanlış demiş olur. Belki şöyle demek gerekir: Müslüman da güler, oynar, eğlenir, ama onun bu hali helal ve haram ciddiyetinden bağımsız değildir. Meşru dairede yer içer, güler oynar, söyler eğlenir. Hatta yerine göre bu bir emiridir. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) bir hadislerinde şöyle buyurur: *“Eğlenin ve*

*oynayın! Çünkü ben, dışardan bakıldığında dininizde sertlik görülmesinden hoşlanmam.*²⁴⁸

Sevgili Peygamberimiz Efendimiz (s.a.v.) şakaya izin verir, ashabının iyi şakalarını izler veya dinler, kendisi de şaka yapar ve kendisine de yapılmasına izin verirdi. Yere ki yalana, hakarete, aşağılamaya, kavga ve fitneye sebep olmasın. Fakat insanlar bazen gerçekleri söyleyemez, bazen şakaya vererek içindekileri söylerler. Tepki büyük olursa “şaka yaptım” diyerek geçiştirmeye çalışırlar. O yüzden kalp kırıcı hususlardan uzak şakalar yapmak lazım. Bir de çok değil, yemekte tuz kadar yeter. Zira çoğu çalgam dadı verir.

Asrı saadette düğün ve bayramlarda yapılanlarla beraber, güreş, koşu, at ve deve müsabakası, def çalarak şiir söyleme, hitabet meclisleri gibi eğlence türleri vardı ve Müslümanlar buralarda eğlenirdi. Bunların bir kısmı zaten cihad ibadetine yardımcı sayılırlardı. Bu yüzden güzel görülmüştür. Çocukların da kendi aralarında değişik oyunlar oynadıklarını biliyoruz. Hatta bu oyunlarda kumar olmaması için üçüncü tarafların ortaya ödül koymaları da caizdir.

Düğünlerimiz

Tabi düğünler sıkça görülen meşru eğlence fırsatlarıdır. asrı saadette hemen hemen her düğünde yemek, def, oyun, şiir ve çocukların şarkıları vardır. Bunlar meşru eğlencelerdir. Dinimiz, düğün ve bayramlarda ölçülü şekilde eğlenerek neşelenmeye izin vermiştir. Bugün de düğünlerimizi neşe içinde eğlenerek yapmamız gerekir.

Belki düğün merasimi Kur'an okunarak açılabilir. Hafif bir müzik olabilir. İlahiler, kasideler, içinde harama teşvik olmayan şarkı

türküler söylenebilir. Kadın erkek ayrı olmalıdır. Eğer beraberse, mutlaka kadınlar tesettüre ve Müslümanca tavır ve davranışlara dikkat etmelidirler. Asla oynamamalıdırlar. Bu durumda belki erkekler, kadınların oynamadığı, erkeklerin oynadığı oyun ve halay çekebilirler. Bir konuşma yapılacaksa, çok uzatmadan yapılmalıdır. Çünkü uzun müddet birbirini görmeyen insanların konuşma ihtiyaçları ve eğlenceye hazırlanmış ruhların o andaki halleri, uzun konuşmayı kaldıramaz. Dinlenmeyen konuşma ise hem yaparı üzer, hem de söylenen güzellikleri incitebilir. Buna sebep olmamak gerekir.

Bir defa Hz. Ebu Bekir (r.a.), kızı Aişe Validemizin çadırına girdi. Vakit de hacıların Mina'da buldukları vakitti. Hz. Aişe'in yanında iki cariye vardı. Def çalıp el çırpıyorlardı. Hz. Peygamber de elbisesine bürünmüş yatıyordu. Manzarayı gören Hz. Ebu Bekir (r.a.) cariyeleri azarladı. Bu esnada Hz. Peygamber, yüzünden perdeyi kaldırarak şöyle buyurdu: *“Ey Ebu Bekir! Bırak onlar istediğini yapsınlar; zira bu günler bayram günleridir.”*

Hz. Aişe (r.a.) anlatıyor: *“Resulullah (s.a.v.) buyurdular ki: “Nikahı ilan edin, onu mescitlerde yapın. Üzerine de def vurun.”⁴⁹*

Yine Hz. Aişe (r.a.) anlatıyor: *“Bir kadını, ensardan bir erkekle evlendirmiştik. Resulullah (s.a.v.), ‘Ey Aişe! Eğlenceniz yok mu? Zira ensar eğlenceyi sever!’ buyurdular.”⁵⁰*

Resulullah hadiste *“Ensar eğlenceyi sever”* buyurarak, düğün vesilesiyle eğlence yapılmasını teşvik ediyor. Zira o günlerde eğlenme ihtiyacını karşılayan olaylar zaten çok değildi. Bari düğünler eğlenceli olmalıydı.

49 Tirmizi, Sünen.

50 Buhari, Sahih.

Velhasıl düğünde meşru oyun, eğlence ve neşe hem caizdir, hem de gereklidir. Buna göre haram işlemeden müzik, oyun, eğlence, yeme içme, şaka ve küçük tiyatro veya temsiller içeren düğün yapılabilir. Bunun ille de belli bir şekli yoktur. Daha çok örfler ve adetler bunu belirler.

Zamanımızda eğlence, radyo, teyp, video, televizyon ve internet gibi vasıtalarla hayatımıza girdiği için, düğünlerde artık def çalma işi bitmiştir. Önemli olan def ve ses değil, caiz olup olmayan çalgı ve şarkılara bakmak gerekir. Düğünde önemli olan konu, hadislerde vurgulandığı gibi, düğünler alenî, sesli ve ilan edilmiş olmasıdır. Özellikle içki eşliğinde yapılan müzikli danslı tesettürsüz kadın erkek karışık düğünlerden kaçmak gerekir. Böyle düğünlere Müslümanlar davet olunsalar da gitmemelidirler. Sadece düğünlerde kadınların kendi aralarında, erkeklerin de kendi aralarında, haramlara girmeden eğlendiği düğünlere gitmeye izin vermişlerdir. En güzeli, harama düşmek korkusu varsa, eğlencede ısrar etmemeli, nikah ve yemek ikramı ile düzenlenen sade bir düğün programı ile yetinilmelidir.

“Cibilliyetsiz” Olmamak

Çok insanın belki bilmediği unutulmuş kelimelerimizden birisidir “cibilliyet.” Cibilliyet, sözlükte “yaratılış” manasına gelmektedir. İnsanın yaratılışı, fitratı temizdir. Sonradan çeşitli sebeplerle bu temiz fitrat, asil yaratılış bozulursa, ona da “cibilliyetsiz” veya “cibilliyeti bozuk” denir. Halk arasında cibilliyeti bozulmuş insana aynı zamanda “soysuz” veya “sütü bozuk” da denir. Bunlar cibilliyetsizin biraz şiddetli kullanımı halidir yani. Argo da diyebiliriz.

Hani “Her doğan, İslâm fıtratı üzerine doğar. Sonra, anne-babası onu Hristiyan, Yahudi veya Mecusi yapar”⁵¹ hadisi var ya, işte oradaki “fıtrat,” “cibilliyet”tir.

Cibilliyet, yani fıtrat, yani yaratılıştaki mahiyeti itibariyle her insan lekesiz, tertemiz ve İslâm’ı kabule en müsait bir biçimdedir. Sütün beyazlığı, kanın kırmızılığı, suyun duruluğu gibidir. Üzerine hiç bir şey yazılmamış bir yeni bir kağıt lekesiz ve bembeyazdır. Hiçbir şey bilmeyen masum bebekler de böyledir. İşte o bembeyaz kağıda, gün gelir, ana-babası, çevresi ve içinde yaşadığı hayat tarzı ve sistemi, ne istiyorsa onu yazar, onu karalar.

Evet, yeni doğan bir çocuk, fıtrat kanunlarına göre hakikatleri kabule, küfür ve dalaleti ise reddetmeye müsait bir haldedir. Bu sebeple, küçük çocuklara ne anlattırsanız, onlar hemen onu hafızalarına kaydedip, kalp dünyalarına iman ve İslâm adına yerleştirirler.

Tabii ki temiz ve selim cibilliyet, yani fıtrat, küfür ve günahlarla kirletilip köreltilbilir de. İnsan, bu inkârla, kâinat çapındaki delillere gözlerini yummuş, kulaklarını tıkamış, vicdanını söndürmüş ve fıtratını köreltmış, haddizatında baştan temiz olan fıtratının üzerine Allah’ın (c.c.) sevmediği kara lekeler sürmüş olur. Buna karşılık, insan iman ve amelle, aslında temiz olan fıtratını muhafaza eder ve saffetini korur. Yaratılıştaki temiz olan fıtrat, sonradan kirletilir.

Fıtratın ilk baştaki hali korunmaz, imdadına koşulmaz ve bu yolda gerekli tedbirler alınmazsa, insanın ya Hristiyan, ya Yahudi, ya da Mecusi olması veya aklınıza gelebilecek küfür cereyanlarından birisine yem olup gitmesi mümkün ve muhtemeldir. Bu da onun yeni fıtratıdır artık.

51 Buhârî, cenâiz 92; Ebû Dâvut, sünne 17; Tirmizî, kader 5.

Batılılaşma hareketleri İslam ülkelerinin fitratını bozdu. Devlet, idare, yargı, iktisat, sanayi, ticaret, eğitim ve ailede Müslümana savaş açtılar. Üçüncü dünya ülkelerine ekonomik yaptırım uygulandı. Terör örgütleri palazlandırıldı. Halk fakir ve zayıf düşürüldü. Cibilliyetsizler ise, bütün bu Batılılaşma devresine “altın çağ” der ve yapılan soysuzlukları desteklerler.

Ne gibi mi?

Bu cibilliyetsizler, İslam devletini ve hilafeti yıkıp yerine Batı’dan “cumhuriyet” adı altında faşist bir devlet biçimi aldılar. Şeriatı kaldırıp Batı’dan kanun iktibas ettiler. Temelli kurtulmak için inanç ve değerlere savaş açtılar. Başörtüsü karşıtı nümayişlerde sahne aldılar. İknâ odalarını “hukuka uygun” buldular. Ezandan rahatsız oldular. Özgürlüklere karşı tankları “güvence” olarak gördüler. Evet, bütün bunlar bir adama “cibilliyetsiz” dedirtmeye yeter de artar bile. Batılılaşmanın gündeme girdiği günden beri maalesef aydın görünümlü cibilliyetsizler öyle çoğaldılar ki, hayret etmemek mümkün değil.

Kendimiz veya bir başkası o temiz fitrata, o asil cibilliyet ve yaratılışa tekrar dönebilir miyiz?

Neden olmasın? O dönüş kapısına biz “tövbe kapısı” diyoruz. Can boğaza gelmezden evvele kadar açıktır.

Her Zaman Tövbe ve İstiğfar

Tövbe sözlükte pişman olarak geri dönmek demektir., dinde ise kulun Allah Teâlâ’ya karşı işlediği günahlardan kusurlardan pişman olarak Allah Teâlâ’ya geri dönmek, ondan af ve bağışlanmasını dilemektir. Yüce Allah’ın bir ismi, bir sıfatı olan “et-Tevvâb” kelimesi, günahattan, haramdan, ayıp ve kusurdan itaata yönelerek Allah’a dönen

kişinin istediği bağışlanmayı kabul eden demektir. Bu itibarla tövbe, kul hakkında günahlardan dönmeyi, yüce Rabbimiz hakkında da cezalandırmaktan dönmeyi ifade eder, yani kul, Rabbine döner, Rabbi de onun bu yönelişini kabul eder ve onu cezalandırmaktan vazgeçer.

İslâm'da tövbe; birisi Allah, diğeri kul yönünden iki farklı anlam taşır. Allah yönünden tövbe, yapılan kötülüğü, işlenen günahı veya kabahati affedip bağışlamaktır. Kul yönünden, yaptığı günah veya günah olduğunu bilip, onu bırakıp terk ederek Allah'a dönmek, yani O'nun emirlerine uymak ve yasak ettiği şeylerden kaçınmak suretiyle Allah'a sığınarak O'ndan affetmesini, bağışlamasını dilemek, yaptıklarından pişman olduğunu da belirterek yalnız O'na yalvarmak demektir. Tövbe, yaptığı işin günah olduğunu, kusur veya kabahat olduğunu, suç işlediğini kabul etmekle başlar. İşte bu anlamda tövbe, bir ibadet olarak da sadece yüce Rabb'imize tahsis edilmelidir. Bu tövbe ibadeti, kulun sadece af edilip bağışlanmasını sağlamaz. Aynı zamanda Allah Teâlâ tarafından sevilip, günahlarının sevaba dönüşmesini de sağlar. Burada kaç kat sevap ve ödüllendirme vardır acaba? Akıl sır erişmez Allah Teâlâ'nın rahmetine, ihsanına, lütf-u keremine...

Tövbe için gerekli olan şeylere gelince:

- 1- İşlediği bu günahı veya kabahati terketmek,
- 2- Bu günah olan işin veya kabahatin bir benzerine asla bir daha dönmemeye azmetmiş olmak,
- 3- Bütün bu şeylerin hepsini bir daha söz verdiği gibi gerçekten de yapmamak.
- 4- Eğer işlediği günahta kul hakkı varsa, sahibiyile, ölmüşse mirasçlarıyla ödeyerek helalleşmek. Kim olduğunu bilmiyorsa, ahirette sahibine vermek için mislince halka iyilik yapmak.

Allah Teâlâ, Kur'an'da tövbeyi emretmiş, teşvik etmiş, kabul edeceğini bildirmiş, günahın çokluğundan dolayı rahmetinden asla ümit kesmemeyi emretmiştir. Kula düşen de, bir cahillik edip günah işlediğinde ertelemeyen, hemen tövbe etmek ve verdiği sözde durmaktır. Böylesi tövbelere “nasûh tövbesi” denir. Yani kalp ile pişman olmak, dil ile istiğfar etmek, beden ile de onu terk ederek bir daha yapmamak, hakları ödemek şeklinde yapılan en güzel tövbedir.

Burada en dikkat çekici ve sevindirici olan, **“Hiç şüphesiz Allah hem çok tövbe edenleri, hem de çok temizlenenleri sever.”** (el-Bakara, 2/222) âyetin belirtilen “muhabbet-i ilahî”dir. Sevgili Peygamberimiz de bir hadisinde *“Tövbe eden Allah'ın sevgilisidir, günahlardan tövbe eden, hiç günah işlememiş gibidir”* buyurmuştur. Hiç şüphesiz yalnızca dil ile yapılan tövbe, yalancılara tövbesidir. Bu çeşit tövbelerin dahi tövbeye muhtaç olması kesindir.

Günah işler işlemez hemen tövbenin gerekli olduğunda şüphe yoktur; çünkü Allah'ın emir ve yasaklarına karşı itaatsizlik ederek isyan etmenin az da olsa, imânı sarsacağı açıktır. Öyleyse, tövbenin de günah işledikten hemen sonra yapılması gerekir. Zira, bu suretle yüce Allah'ı hemen hatırlayan kimse, bu vesileyle imânına dönmüş ve onu kuvvetlendirme gayretine girişmiş olur.

Nitekim yüce Rabbimiz **“Onlar fena bir şey yaptıklarında veya kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı anarlar, günahlarının bağışlanmasını dilerler. Günahları Allah'tan başka bağışlayan kim vardır. Onlar yaptıklarında bile direnmezler.”** (Â-i İmrân, 3/135) buyurmaktadır.

Tövbe etmenin insan hayatındaki rolü pek büyüktür. Onu yeneden hayata bağlayan, ona ümit ve yaşama isteği veren, onu Allah'ına yöneltip inanç ve imânını kuvvetlendiren, onu toplum içinde,

Allah'tan korkup Peygamberini seven ve onların istediği gibi hareket eden kullarıyla birlikte mutlu olarak güven içinde yaşamaya sevkeden, doğru dürüst bir insan olarak herkesin hakkını gözeten ve kendi hakkettiğine razı olan, haksızlığa uğramalarına sebep olduğu kişilere haklarını iâde edip onlarla helallaşarak onların dostluğunu kazanan bir kişi haline gelmesi, tövbe etmesiyle mümkün olmaktadır.

Ölüm anı kendisine gelip çatıncaya kadar tövbesini geçiktirip tövbe etmeyenin kâfir olarak öleceği kesindir. Çünkü ye's halindeki iman ve tövbe geçerli olmaz. Ölümün gelip çatması, ahiret hallerinin ilkidir. Pek kısa bir süre sonra ruhunu teslim edip ahirete göçecek ve iyi veya kötü bir iş yapmaya ne fırsatı, ne de gücü olacaktır. Üstelik o anda dünya imtihanı da bitmiştir. Hz. Peygamber Efendimiz de buyurur ki: "Yüce Allah kulunun tövbesini, ölüm anında boğazında hırıltı başlamadıkça, kabul eder." Artık bundan sonra iman ve tövbe fırsatı kaçmıştır. Ölümün ne zaman ve nerede gelip çatacağı bizce malum olmadığına göre, tövbe konusunda acele etmek gerekir.

Tövbe istiğfar bizatihi sevap kazandırır insana. Amel defterini nurlandırır. Günahından tövbe eden, hiç günah işlememiş gibidir. Günahının üstünün örtülerek bağışlanmasını dileyen kimseden Allah Teâlâ bela ve sıkıntıları kaldırır, ummadığı yerlerden rızıklar verir. O yüzden günahı küçük görmeden, aksine kime karşı cüret edilip yapıldığını görerek utanmalı ve her daim tövbe istiğfarda bulunmalıyız. Sevgili Peygamberimiz Efendimiz (s.a.v.) kendisinin günde bazen yetmiş, bazen yüz kere istiğfar ettiğini söylüyor. Bu sayı vermesi, çokluktan kinaye de olabilir. Bütün bunlar düşünüldüğünde, ölmeden evvel tövbe istiğfarı çok yapmamızın gereği açıktır.

SONSÖZ

Bu kitap, günümüz insanına yeniden İslam'a dönüş, insan, toplum, devlet ve medeniyetini ona göre yeniden inşa edişte bir hatırlatıcı, bir öğretici ve yol gösterici bir kılavuz olsun için yazılmıştır. Özelliği, ayet ve hadislerin konuların içine yedirilip sindirilerek metinlerin cana şifa bir sohbet tadında okunup anlaşılmasını sağlamaktır. Maksudı ise, adı geçen inşada köşe taşlarını hazırlamaktır. Başarı Allah Teâlâ'dandır ve biz de onun heyecanlı talepçisiyiz.

Maalesef günümüzde insanı meşgul eden çok şeyler icat olunmuştur. İnsanlar hayatın hızlı akışı karşısında direnemeyip doğru dürüst beslenmelerine bile dikkat edemez olmuşlar, ayaküstü atıştırmalarla öğün savar hale gelmişlerdir. Biz bu insanlara bir şeyler söylemek, bir şeyler okutmak istiyoruz. Ama çoğu zaman hüsrancı yaşıyoruz. İnsanımız ne acıdır ki az okuyor.

Bizim gibi din konusunda yazanlar ise, sistemin İslam olmadığı materyalist ve seküler bir hayat içinde iki kere şanssız oluyorlar. Çünkü bu sistemde yaşanan hayatta İslam'a yer yoktur. Onun yeri bireylerin vicdanının derinliklerindedir. O karanlık ve küflü dehlizlerden başını bile çıkartmasını istemiyor Batıcı laik sistem.

Haliyle bu devlet yapılanması, bu siyaset ve yönetim, bu hukuk ve ekonomi, bu eğitim ve terbiye sistemi, bu cahili çevre, bu yoğun toplumsal baskı, bu vicdanla yaşananların ters düşerek çatışmaları, İslam ile ilgili bilgilerin okunup araştırılmasını maalesef çok olumsuz etkilemektedir.

Bizim insanımızın ve toplumumuzun genel gidişi, sosyolojinin gerçekleri, derin tarihin ışık tutması ve Allah Teâlâ'nın zafer günlerini insanlar arasında tedavül ile döndürüp durdurmasından anladığımız kadarıyla bir gün bu kötü gidiş bitecektir. İnsanların en temel haklarına acımasızca vurulan zincirler kırılacaktır.

İşte o zaman, biricik hak din olan İslam, vicdanlardan dile ve organlara, oradan aile ve çevreye, oradan da toplum ve devlete sirayet ederek, az önce bahsettiğimiz olumsuz etkileri kıracaktır. İşte o zaman insanlar, kıtlıktan çıkarılan ekmeğe koşmaları gibi, kendilerine hayat ve mutluluk veren bu tür konulara ve kitaplara çok ilgi duyacaklardır. Buna kesinlikle inanıyoruz.

Çünkü yaşanan hayat, her fikri, ilke ve ideolojiyi, her batıl dini bitirip tüketti. İnsanlar acı çekerek yaşadıkları yığın yığın sorunlarına hala çözüm bulabilmiş değiller. Bütün bunların üstüne üstlük bir de ölüm gerçeği var. Sonuçta insanlar İslam'ı fark edecekler ve onunla ilgilenecekler.

İşte biz böyle küçük ve sıcak kitaplarla insanın vicdanında var olan o ateşe çalı çırpı atarak sönmemesini sağlamaya çalışıyoruz. Hiç şüphesiz güzel akıbet güzel Müslümanlarındır. Amacımız, bu güzel Müslümanların yetişmesi için insana hizmettir.

Biliyoruz ki yeryüzünün en güzel, en sevap, en faydalı ve Rabbinizin rızasını kazanmada en etkin işi, kullarına Allah Teâlâ'yı tanıtmak, dinini öğretmekle ona severek kulluk etmelerini sağlamaktır. Kısacası amacımız Allah Teâlâ'nın rızasını kazanmak için dini ile insanları buluşturan davet ve irşat işinde çalışmaktır.

Nihayet çalışmak bizden, Tevfik Allah'tandır. O dilerse her şey tamdır, tamamdır. İnsanlar okur da bir teşekkür ile dua ederlerse, o

da artı bir değerdir. Bu vesile ile emeği geçen herkese tekrar teşekkür eder, son söz olarak, “hamdolsun Alamlerin Rabbi Allah Teâlâ’ya” derim.

